

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ EĞİTİMİ A.B.D.

ORTAÖĞRETİM DÜZEYİNDE MESLEKİ TURİZM EĞİTİMİ ALAN
ÖĞRENCİLERİN STAJ SÜRECİNE ADAPTASYONU ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA

HATİCE SARI
058123116

TEZ DANIŞMANI
PROF.DR. KURBAN ÜNLÜÖNEN

ANKARA,2007

ÖNSÖZ

Türkiye’de turizm eğitimi; ortaöğretim kurumlarında, üniversitelerde ve çeşitli kurslarda verilmektedir. Bu çalışmada; ortaöğretim düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin staj sürecine adaptasyonu, staj sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara çözüm önerileri sunulmaya çalışılmıştır. Turizm eğitimi alan öğrenciler, staj sürecinde turizm sektörünü tanımaktadırlar. Staj sürecinde edindikleri izlenimlere göre meslek tercihlerini yapmaktadırlar. Sıkıntılı bir staj süreci geçiren öğrenciler turizm sektöründen soğumakta ve ilerde farklı mesleklere yönelebilmektedirler. Kalifiye personel olarak yetişen öğrencilerin turizm sektöründen soğumamaları için öncelikle okulda ve staj yaptıkları işletmelerde turizm sektörü sevdirmelidir. Staj yapan öğrenciler ucuz iş gücü olarak değil geleceğin kalifiye personeli olarak görülmeli ve okulda öğrendikleri teorik bilgileri işletmelerde uygulama imkanı verilmelidir. Çalışmalarım süresinde maddi ve manevi desteğini esirgemeyen aileme ve her türlü katkılarından dolayı Prof. Dr. Kurban ÜNLÜÖNEN hocama teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

21. yüzyılın en hızlı gelişen ve değişen sektörlerinden birisi turizm sektörüdür. Turizm işletmelerinin, turizm sektöründen elde ettikleri kârı arttırmak için sundukları hizmet kalitesini yükselterek müşteri devamlılığını sağlamaları gerekmektedir. Hizmet kalitesini arttırmak da eğitilmiş personel ile gerçekleştirilebilir. Türkiye’de turizm eğitiminin büyük bir bölümü ortaöğretim düzeyinde başlamaktadır. Ortaöğretim düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin, geleceğin kalifiye elemanı olarak görülmesi ve bu doğrultuda onlara gereken önemin verilmesi, eğitim ve staj olanaklarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle okul ve staj sürecinde öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar ciddiye alınıp bu sorunlara çözüm yolları bulunmalıdır. Bu araştırmada ortaöğretim düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin staj sürecinde karşılaştıkları sorunları belirlemek ve çözüm önerileri sunmak amaçlanmıştır.

Turizm eğitimi alan öğrencilerin staj sürecine adaptasyonu, staj sürecinde karşılaştıkları sorunlar; anket soruları yardımıyla belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular yorumlanmış ve çözüm önerileri sunulmuştur.

Öğrencilerin staj sürecinde karşılaştığı sorunlar araştırma soruları yardımıyla belirlenmeye çalışılmıştır. Bu araştırmada; staj öncesi bilgilerin verilmesi, öğrencilerin staja başladıklarında uyum sorunları, hizmet içi eğitim almaları, rotasyonla diğer departmanlarda çalışmaları, barınma imkanları, çalışma saatleri, aldıkları ücretler, personeller arası ilişkiler ve okulda verilen eğitimi uygulama imkanları gibi konularda karşılaşılan sorunlar araştırılmıştır.

ABSTRACT

One of the fastest developing and changing sectors of the 21st century is tourism sector. Tourism managements should sustain the continuity of customer by raising the quality of service to increase the income they get from tourism. Furthermore raising the service quality can be done with educated personnel. A big part of tourism education in Turkey starts at secondary education. The students who get tourism education at secondary education should be regarded as qualified personnel of future, and given the necessary importance and their education and training conditions should be improved. Therefore the problems students have during school and training period should be taken seriously and should be found solution ways. In this research the problems, students getting tourism education at secondary education have, were aimed to determine and find solutions.

The adaptation of students who get tourism education, and the problems they have during training period, were tried to be determined by the way of questionnaire. The findings were interpreted and solution ways were introduced.

The problems, students faced with during training period, were tried to be determined. In this research the problems giving encountered information of pre-training, the adaptation subjects like problems when they start training, getting inner service education, working in other departments by rotation, working hours, the wage they get relationships with other personnels and the possibility of practising the education they got in school were researched.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	1
------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	2
1.1. ARAŞTIRMA PROBLEMİ.....	2
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	2
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	3
1.4. SINIRLILIKLAR.....	4
1.5. VARSAYIMLAR.....	4
1.6. TERİMLERİN VE KISALTMALARIN TANIMLANMASI.....	5

İKİNCİ BÖLÜM

TURİZM EĞİTİMİ VE MESLEKİ TURİZM EĞİTİMİNDE STAJ.....	6
2.1. TURİZM EĞİTİMİ.....	6
2.1.1. Eğitim.....	6
2.1.2. Mesleki Eğitim.....	7
2.1.3. Turizm Eğitimi.....	9
2.1.4. Mesleki Turizm Eğitimi.....	10
2.1.5. Turizm Eğitiminin Amacı.....	12
2.1.6. Turizm Eğitiminin Yapısı.....	13
2.2. TURİZM EĞİTİMİNDE STAJ.....	21
2.2.1. Stajdaki Öğrenmelerin Niteliği.....	22
2.2.2. Mesleki Eğitimde Staj Faaliyetlerinin Önemi.....	24
2.3. TURİZM EĞİTİMİNDE MESLEKİ AÇIDAN STAJIN ÖNEMİ.....	26
2.3.1. Turizm Sektöründe İşgücünün Planlaması, Mesleki Eğitim ve Staj Faaliyetleri.....	28
2.3.2. Stajın Öğrenci Açısından Önemi.....	29
2.3.3. Stajın Öğrenci Yönünden Yararları.....	30
2.3.4. Turizm Eğitiminde Stajın Okul Açısından Önemi.....	31
2.3.5. Turizm ve Otelcilikte Okul-Sektör İşbirliği.....	31
2.3.6. Turizm Eğitiminin İşletme Açısından Önemi.....	32

2.3.7 Turizm Eğitiminin İşletme Yönünden Yararları.....	33
2.4 TURİZM EĞİTİMİNDE STAJ SORUNLARI.....	33
2.5 ORTA ÖĞRETİM DÜZEYİNDE TURİZM EĞİTİMİNDE BECERİ EĞİTİMİ.....	38
2.5.1 Sektör Beklentileri ve Öğrenci Staj Faaliyetlerinde Başarıyı Sağlayıcı Etkenler.....	39
2.5.2 Beceri Eğitimi Başlamadan Önce Yapılan Çalışmalar.....	40
2.6 STAJLA İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR.....	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGU VE YORUMLARI.....	64
3.1 ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	64
3.2 EVREN VE ÖRNEKLEM.....	64
3.3 ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ.....	65
3.4 VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZ TEKNİĞİ... ..	67
3.4.1 Araştırma Bulguları.....	67
3.4.1.1 Araştırmaya Katılan Öğrencilerle İlgili Tanıtıcı Bilgiler.....	67
3.4.1.2 Öğrencilerin Staj Sürecinde Karşılaştıkları Durumlarla İlgili Değerlendirmeler	72
3.4.1.3 Hipotez Testleri.....	84
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	99
KAYNAKÇA.....	106
EKLER.....	115
Ek 1: Staj Yapacak Öğrencilere Okulda Verilmesi Gereken Bilgiler	115
Ek 2: Koordinatör Öğretmenlerin Dikkat Etmesi Gereken Hususlar	116
Ek 3: Koordinatör Öğretmenler İşyerine Gidince Nelere Dikkat Etmelidir.....	117
Ek 4: Beceri Eğitimi Yaptırarak Otel İşletmesinin Görev ve Sorumlulukları.....	119
Ek 5: Anket Soruları.....	121

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1:	TTÖGM'ye Bağlı 2005-2006 Öğretim Yılı Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	15
Tablo 2:	Türkiye'de Turizm Eğitiminin Genel Görünümü.....	17
Tablo 3:	Anadolu Otelcilik Ve Turizm Meslek Liselerinde Alan ve Dallarda Yapılan Değişiklikler.....	19
Tablo 4:	Karşılaştırmalı Öğrenmeler Tablosu.....	23
Tablo 5:	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okullara Göre Dağılımı.....	68
Tablo 6:	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Bölümlere Göre Dağılımı.....	68
Tablo 7:	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	68
Tablo 8:	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre Dağılımı.....	69
Tablo 9:	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Staj Yaptıkları İşletmelere Göre Dağılımı.....	69
Tablo 10:	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Staj Yaptıkları Departmanlara Göre Dağılımı.....	70
Tablo 11:	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Staj Yaptıkları İşletmelerde Uygulanan Pansiyon Tipine Göre Dağılımı.....	70
Tablo 12:	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Staj Yapacakları İşletmeyi Bulma Şekillerine Göre Dağılımı.....	70
Tablo 13:	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Staj Sürecinde Kaldıkları Yere Göre Dağılımı.....	71
Tablo 14:	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Öğrenim Gördüğü Bölümler İtibariyle Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	71
Tablo 15:	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Staj Yaptıkları Departmanlar İtibariyle Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	72
Tablo 16:	Öğrencilerin Staja Başlamadan Önce Okulda Beceri Eğitimi Alma Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	73

Tablo 17:	Öğrencilerin Staja Başladıklarında İşletmelerde Karşılaştıkları Durumlara İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	73
Tablo 18:	Öğrencilerin, İşletmelerde Personelin Kullanacağı Alanların Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	74
Tablo 19:	Öğrencilerin Yapmış oldukları Stajdan Memnun Olma Düzeyleri Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	75
Tablo 20:	Öğrencilerin Yapmış oldukları Stajdan Memnun Olma Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	77
Tablo 21:	Öğrencilerin Stajda Mesleki Bilgi ve Becerilerini Arttırma Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	78
Tablo 22:	Koordinatör Öğretmenlerin Staj Sürecinde Öğrencilerle İlgilenme Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	79
Tablo 23:	Öğrencilerin Stajda Mesleki Bilgi ve Becerilerini Arttırma Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	80
Tablo 24:	Öğrencilerin Okulda Aldıkları Eğitimin Stajda Sağladığı Katkılarına İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	82
Tablo 25:	Öğrencilerin Her Şey Dahil Sisteme İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	83
Tablo 26:	Öğrencilerin Okuldan Mezun Olduktan Sonra Yine Turizm Sektöründe Çalışma Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	84
Tablo 27:	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetleri ile Stajda Adaptasyon (Uyum) Sorunu Yaşama Durumlarına Göre Dağılımı.....	85

Tablo 28:	Öğrencilerin Staj Yaptıkları Departmanlar İle İşletmede Üstlerinden Gerekli Yardımı Alma Durumlarına Göre Dağılımı.....	85
Tablo 29:	Öğrencilerin Staj Yaptıkları Departmanlar İle Çalışırken Karşılaştıkları Sorunları Rahatlıkla Üstlerine Söyleyebilme Durumuna Göre Dağılımı.....	86
Tablo 30:	Öğrencilerin Staj Yaptıkları Departmanlar İle Okulda Öğrendikleri Teorik Bilgileri Stajda Uygulama Şanslarının Olması Ve Bilgileri Pekiştirme Durumuna Göre Dağılımı.....	87
Tablo 31:	Öğrencilerin Staj Yaptıkları Departmanlar İle Eksik Bilgi Ve Becerileri İşletmede Tamamlama İmkânı Bulma Durumuna Göre Dağılımı.....	88
Tablo 32:	Öğrencilerin Staj Yaptıkları Departmanlar İle Staj Sürecinde Alanlarıyla İlgili Yeni Gelişmeleri Uygulama Düzeyinde Görme İmkânı Olması Durumuna Göre Dağılımı.....	88
Tablo 33:	Öğrencilerin Staj Yaptıkları Departmanlar İle Stajın Yabancı Dillerine Geliştirmeye Katkı Sağlama Durumuna Göre Dağılımı.....	89
Tablo 34:	Öğrencilerin Staj Yaptıkları Departman İle Okuldan Mezun Olduktan Sonra Yine Turizm Sektöründe Çalışmak İsteme Durumuna Göre Dağılımı.....	90
Tablo 35:	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okullar İle Koordinatör Öğretmenlerin Denetimleri Düzenli Olarak Yapma Durumlarına Göre Dağılımı.....	91
Tablo 36:	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okullar İle Okuldan Mezun Olduktan Sonra Yine Turizm Sektöründe Çalışmak İsteme Durumlarına Göre Dağılımı.....	92
Tablo 37:	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okullar İle Staj Yapacakları İşletmeyi Seçme Durumuna Göre Dağılımı.....	93
Tablo 38:	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okulları İle Staja Başlamadan Önce Okulda, İşletmede Yapacakları Beceri Eğitiminin Uygulaması İle İlgili Gerekli Bilgiyi Alma Durumuna Göre Dağılımı.....	94

Tablo 39:	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okullar İle İşletmelerde Beceri Eğitimine Başlamadan Önce 3308 “Çıraklık Ve Mesleki Eğitim Yasası” İle İlgili Gerekli Bilgiyi Alma Durumuna Göre Dağılımı.....	95
Tablo 40:	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okullar İle Eksik Bilgi ve Becerileri İşletmede Tamamlama İmkânı Bulma Durumuna Göre Dağılımı.....	96
Tablo 41:	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Staj Yaptığı İşletmede Uygulanan Pansiyon Tipi İle Okulda Öğrendiği Teorik Bilgileri Stajda Uygulama Şanslarının Olması ve Bilgileri Pekiştirme Durumuna Göre Dağılımı.....	97

KULLANILAN KISALTMALAR

TTÖGM	: Ticaret Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü
MEB	: Milli Eğitim Müdürlüğü
MYO	: Meslek Yüksek Okulu
İİBF	: İktisadi İdari Bilimler Fakültesi
AOTML	: Anadolu Otelcilik Turizm Meslek Lisesi
MEGEP	: Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası

GİRİŞ

Turizm sektörünün hızla gelişmesi ve giderek büyümesi, bu sektörde çalıştırılacak eğitilmiş kişilere olan ihtiyacı arttırmaktadır. Sektördeki bu ihtiyacı karşılayabilmek için turizm eğitimi veren okullar her geçen gün artmaktadır. Sektöre daha iyi işgücü yetiştirebilmek için gerekli düzenlemeler yapılmalı okul ile işletmeler eşgüdümlü çalışmalıdır. Çünkü; mesleki turizm eğitimi alan öğrencinin teorik eğitim ile uygulamalı eğitimi beraber alması yani okuldaki teorik eğitimin yanında sektördeki staj ile pratik bilgi ve becerileri kazanmış olması gerekmektedir.

Türkiye’de turizmin gelişmesine rağmen, hala turizm eğitimi sorunları vardır. Turizm sektöründe, yüz binlere ulaşan işgücü ihtiyacı mesleki düzeyde eğitim veren okullar yerine, turizm eğitimi almamış işgücü istihdam edilerek karşılama yoluna gidilmektedir. Bunun sonucunda da turizm sektöründe hizmet kalitesi düşmekte, hem işletmeler açısından hem de ülke turizmi açısından istenen kârlılık elde edilememektedir.

Turizm eğitimi alan öğrencilerin %80’lik bölümünün, bu sektörde çalışmayıp, diğer sektörlerde çalışmayı tercih etmesi hem ortaöğretim, hem yüksek okul hem de üniversite düzeyindeki mesleki turizm eğitiminde ciddi sorunlar olduğunu göstermektedir (Kızılırmak, 2000, s.2).

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. ARAŞTIRMA PROBLEMİ

Mesleki eğitimde, teori ile uygulamanın birbirini tamamlayarak bir bütün oluşturacak şekilde yürütülmesi zorunludur. Ortaöğretim düzeyinde turizm eğitimi alan öğrenciler, okulda aldıkları teorik eğitimin yanında turizm işletmelerinde uygulamalı eğitim almalı yani staj yapmalıdırlar. Bu staj sürecinde öğrencilerin, pratik bilgi ve beceriler kazanmaları ve aynı zamanda da turizm sektörünü tanımaları amaçlanmaktadır. Fakat işletmelerde yaşanan olumsuzluklar ve çeşitli sorunlar nedeniyle turizm eğitimi olarak yetişen geleceğin kalifiye elemanı olacak olan öğrenciler daha yolun başında turizm sektöründen soğumakta ve meslek tercihlerinde farklı sektörlere kayabilmektedir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı; ortaöğretim düzeyinde mesleki turizm eğitimi alan öğrencilerin, staj dönemine adaptasyonu ve staj süresinde karşılaştıkları sorunları ortaya koymak ve gerekli çalışmayı yaptıktan sonra bu sorunların çözümü için öneriler sunabilmektir.

Turizmde hizmet kalitesinin artırılmasına yönelik Türkiye’de sektöre eleman yetiştiren çeşitli eğitim kurumları mevcut olmakla birlikte, bu eğitim kurumlarında verilen teorik bilginin yanı sıra, uygulamalı dersler ve uygulama bağlamında yerine getirilmesi zorunlu olan staj süreci vardır. Staj, öğrencilerin ilk kez sektörle tanıştıkları bir dönem olmakla birlikte, bu süreç içerisindeki kazanmış oldukları bakış açıları gelecekte bu mesleği yapıp yapmayacakları konusunda, onlara temel veri teşkil edecek hususlardandır. Bu nedenle staj dönemlerinde hem okul idaresi hem de işletme

yöneticilerinin öğrencilere olan tutumlarının belirlenmesi ve staj yapan öğrencileri ucuz işgücü olarak değil de bu işi öğrenen kişiler ve geleceğin kalifiye elemanları olarak görmelerini sağlamak amaçlanmaktadır.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Ülke ekonomisine büyük katkıları olan Türk Turizm Sektörü son günlerde kuş gribi, terör olayları, futbol organizasyonları gibi bir çok olaydan etkilenmektedir. Fakat, turizmi olumsuz etkileyen dış faktörlerin yanında sektörden kaynaklanan problemler de mevcuttur. Bilindiği gibi turizm sektöründe, henüz çözülemeyen birçok ciddi sorun vardır. Sorunların temelinde sektörün hizmet odaklı olmasından kaynaklanan kalifiye iş gücü eksikliği faktörü vardır. Mevsimlik çalışmanın ortaya çıkardığı sorunlar, sosyal haklar yönünden gözlenen eksiklikler, düşük ücretler, çalışma saatlerinin uzunluğu, mevsimlik tesislerdeki barınma ortamlarının sağlıksızlığı, iş hacmindeki düşüşte işlerini kaybetme riski, her an daha niteliksiz bir elemanla “ikame” edilebilme olasılığı vs. gibi personelle ilgili bir çok sorun mevcuttur. Bütün bu sorunlar kalifiye elemanın sektörü terk etmesi üzerinde etkilidir.

Kalifiye personelin sektör dışına kaymasındaki ana faktör turizm sektörünün kısa dönemli politikalarıdır. Ayrıca, son yıllarda personel giderlerinin düşürülmesi nedeniyle pek çok turizm işletmesi daha fazla stajyer çalıştırmaya başlamıştır. Sektör, stajyerlerin teorik bilgilerini uygulamayla pekiştiren öğrenciler olduğunu unutup, onları işgücü olarak görmektedir. Hatta öğrencilerin düşük verimlerinden şikayet dahi edilmektedir. Bunun sonucunda da ortaya bir çok stajyerliğe ve staj sürecine ilişkin sorunlar çıkmıştır.

Turizm eğitiminde staj sorunlarının halen devam etmesi bu konuda ciddi sorunların olduğunu göstermektedir. Elde edilen bulguların Milli Eğitim Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın ortak çalışmaları ile staj faaliyetlerinin daha koordineli ve denetimli bir şekilde yapılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Gerekli düzenlemelerin yapılması ile geleceğin kalifiye elemanı olarak yetişen

öğrencilerin turizm sektöründen soğuması önlenmiş olacaktır. Turizm eğitimi alarak yetişen eğitimli personelin turizm sektöründe çalışması sektörün hizmet kalitesini arttıracaktır.

1.4. SINIRLILIKLAR

Araştırma; Antalya ilindeki Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri ve Anadolu Meslek Liselerinde 2005-2006 Eğitim-Öğretim yılında staj yapan öğrencilerle sınırlıdır. 2005-2006 Eğitim-Öğretim yılında bu liselerde staj yapmayan öğrenciler araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

Öğretmenlerin ve staj yapılan turizm işletmelerindeki yöneticilerin staj faaliyetleri hakkındaki görüşleri kapsam dışındadır.

Mesleki turizm eğitimi oldukça geniş bir konudur. Bu çalışma, mesleki eğitiminin bir parçası olan staj faaliyetleri ile sınırlıdır.

1.5 VARSAYIMLAR

Araştırmanın kavramsal çerçevesini oluşturmak amacıyla taranan kaynaklar yeterli bilgiler vermektedir. Araştırmada kullanılan veri toplama aracına (ankete) staj yapan öğrencilerin verdikleri cevaplar doğru ve samimidir.

Bu çalışmada; ortaöğretim düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin staj sürelerinde karşılaştıkları sorunları anket soruları yardımıyla belirleyerek bu sorunlara çözüm önerleri sunulmaya çalışılmıştır. Anket formu öğrencilerin karşılaştıkları sorunları belirleyebilecek şekilde hazırlanmıştır.

1.6. TERİMLERİN VE KISALTMALARIN TANIMLANMASI

Staj; bir meslek veya sanat dalı ile ilgili alınan eğitimi uygulamak ve deneyim sahibi olmak amacıyla yürütülen etkinliktir. Stajlar, bir mesleğe yönelik eğitim alanların kuramsal bilgilerini uygulama olanağı buldukları ortamlardır (Fırat, 1997, s. 50).

Stajyer; bir meslek veya sanat dalı ile ilgili alınan eğitimi uygulamak ve deneyim sahibi olmak amacıyla yürütülen etkinliği bir ücret önkoşulu olmaksızın yerine getiren kimsedir (Fırat, 1997, s.50).

Turizm eğitimi; turizm olay ve ekonomisinin halka ve öğrenim gören gençliğe öğretilmesi, turizm konusunda bilgili ve kalifiye personel ve yönetici yetiştirilmesi için yapılan çalışmalardır.

Turizm eğitimi; topluma turizm ile ilgili bilgi, beceri ve anlayış kazandırma faaliyetlerinin tümüdür (Gören, 2005, s. 5-6).

Mesleki Turizm Eğitimi; turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu araştırma ve planlama çalışmalarını geliştirecek, işletmelerin verimliliğini arttıracak ve bu sektördeki yenilikleri takip edecek bilimsel metotların ortaya çıkarılması için yapılan mesleki eğitimidir (Gören, 2005, s. 5-6)

İKİNCİ BÖLÜM

TURİM EĞİTİMİ VE MESLEKİ TURİZM EĞİTİMİNDE STAJ FAALİYETLERİ

2.1. TURİZM EĞİTİMİ

2.1.1 Eğitim

Bilim ve teknolojiadaki hızlı gelişmeler insan yaşantılarını ve toplumsal yapıları değiştirmekte ve geliştirmektedir. Bu durumdan en fazla o toplumun eğitim sistemleri ve bu sistemler içerisinde önemli bir yere sahip olan meslekî ve teknik eğitim alanı etkilenmektedir. Bu etkilenmelerde elbette iş gücünün önemli bir yeri vardır.

İyi yetişmiş insan gücü, teknolojik ilerlemenin ortaya çıkaracağı toplumsal ve bireysel uyumsuzluk sorunlarını daha aza indirebilecek, ülke ekonomisi dolaylı olarak bu durumdan yararlanabilecektir. Ancak yetişmemiş daha genel bir söylemle vasıfsız insan gücü o ülke için önemli bir işsizlik sorununu ortaya çıkaracaktır. Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler, vasıfsız insan sayısının artması nedeniyle işsizlik sorunu yaşamaktadırlar. İyi yetişmiş insan gücü bu yönüyle işsizliği azaltmada ülkelerin eğitim sistemleri açısından ulaşılması gereken ilk boyuttur ve meslekî eğitime verdikleri önem ve eğitim sistemlerindeki kapsam önemli ölçüde bu boyutu etkilemektedir (Aykaç,2002, s.12).

Eğitimin amacı, toplumsal, kişisel ve ekonomik hayatın gereksinim duyduğu çeşitli becerilere, bilgilere, düşünme, sorun çözme, aradığı bilgileri kendisi bulma yetilerine sahip insanı yetiştirmek olarak özetlenebilir (Tuyluoğlu, 2003, s.4).

Eğitim, önceden saptanmış ilkelere göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkinlikler ve bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişme oluşturma sürecidir (Demirel ve Kaya, 2004, s.5). Genel olarak bir eğitim sistemi, kişilerin beden, zihin, ahlâk, ruh ve

duygu bakımından dengeli ve sağlıklı bir kişiliğe ve karaktere, özgür ve bilimsel düşünce gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve girişimciliğe değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmeyi, bireylerin ilgi, eğitim ve yeteneklerini geliştirmeyi amaçlar.

Eğitimin toplumsal önemini belirten bu ilkelerin yanı sıra, asıl fonksiyonu ülkenin ekonomik gücünü artırmayı ilgilendiren boyutudur. Bu boyut ülkenin kalkınması ve dolayısıyla refaha ulaşması açısından büyük önem taşır. Çünkü işgücü bir üretim faktörüdür ve diğer bir üretim faktörü olan sermaye, ne kadar iyi olursa olsun, ancak nitelikli işgücü ile bir anlam ve değer kazanır (Kızılırmak, 2000, s.1).

2.1.2. Mesleki Eğitim

Gelişen teknolojiye bağlı olarak meslek alanlarındaki çeşitliliğin artması ve mevcut mesleklerdeki nitelik ve niceliğin değişmesi, meslek öncesi eğitimin önemini arttırmıştır. Mesleki ve teknik eğitim, bireylere bu değişime ayak uydurmalarını sağlayacak önemli kurumlar olarak ortaya çıkmaktadır. Teknolojiyle birlikte bilginin sürekli artması, çok bilgi edinmek yerine, bilgi üretiminin ve işlevsel bilgiyi öğrenmenin önemini arttırmıştır (Çelik, 2005, s. 25). Bu nedenle mesleki eğitime verilen önem artmıştır.

Başlangıçta anlamı el becerisi ile sınırlandırılmış olan mesleki eğitim, bireyin tüm yönleri ile gelişimini esas almaktadır. Mesleki eğitim, toplumda çevresi ile etkileşimde bulunan birey için belirli bir meslek alanına ilişkin bilgi, beceri ve pratik uygulama yetenekleri kazandıran, bireyi zihinsel, fiziksel, duygusal, sosyal, ekonomik ve kişilik yönünden geliştiren bir eğitim süreci olarak düşünülmektedir. Mesleki eğitimin temel amacı, bireyin teorik ve uygulamalı alanlarda bilgi ve becerilerini geliştireceği öğrenme ortamını sağlamaktır. Mesleki eğitim kurumlarının bu amaca yönelik olarak örgütlenmeleri, bu anlamda staj faaliyetlerinin önemini göz önünde bulundurarak gerekli düzenlemeleri yapmaları gerekmektedir (Aydoğan, 2002, s.12).

Bir toplumun en önemli kaynağı işlenmemiş insan gücü potansiyelidir. Bu kaynağa işlerlik kazandıran mesleki ve teknik eğitimin aynı zamanda bunun tasarruflu ve verimli kullanılmasını sağlamaktır. Bu konuda mesleki ve teknik eğitim görmüş bireyler, görmemiş olanlara kıyasla ekonomik değişimden daha az etkilenmektedir. Bu nedenle mesleki ve teknik eğitim, bireyin değişen ekonomik koşullara uyumunu kolaylaştıran ve bu gelişmelerden yararlanmasını sağlayan bir teminattır (Çelik, 2005, s. 25).

Turizm işletmelerinin verimli olmaları onların hizmet kalitesiyle doğru orantılıdır. Hizmet kalitesi ise, personelin mesleki eğitimine ve tecrübesine bağlıdır. Bu nedenle turizmde mesleki eğitim oldukça önemlidir. Mesleki eğitim, bireylerin belirli bir meslek ve bu mesleğe uygun bir eğitim sürecinde yetişmesi ve gelişmesi için uygulanan bir eğitim-öğretim sistemidir (Hacıoğlu, 1989, s. 2).

Yirmi birinci yüzyıl, dar bir alanda mesleki eğitim alan bireyler yerine, bilgiyi kullanan, yeniliklere çabuk uyum sağlayan, yaratıcı, zamandan tasarruf edebilen, sorumluluk alabilen, kendine güvenen bireylerin yetiştirilmesini gerekli kılmaktadır (Çelik, 2005, s. 26).

Mesleki eğitimin çeşitli tanımları yapılmıştır. Birbirine yakın olan bu tanımlardan bazılarına değinmekte fayda vardır: Bir toplumdaki bireylerin yaşantılarının sağlanmasında zorunlu olan belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve pratik uygulama yeteneklerini kazandırmak suretiyle bireyin kabiliyetlerini fiziksel, entelektüel, duygusal, sosyal ve ekonomik yönlerden geliştirme sürecidir (Hacıoğlu, 1989, s. 2).

Mesleki eğitim; orta öğretimdeki meslek liselerinde ya da üniversitelere bağlı iki yıllık meslek yüksek okullarında öğrenciye bir meslek edindirme amacına yönelik olarak tasarlanmış olan programlarda verilen eğitimidir (Aydoğan, 2002, s.12).

Mesleki eğitim; Uzmanlaşmamış ya da yarı uzman işgücünü, uzmanlık gerektiren ve özel nitelikteki görevlere hazırlamak amacıyla yapılan çalışmaların bütünüdür (Üzümcü ve Bayraktar, 2004, s.80).

Bir toplumdaki bireylerin meslek sahibi olabilmeleri ve mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve pratik uygulama yetenekleri kazandırarak, kişinin kabiliyetlerinin fiziksel, entelektüel, duygusal, sosyal ve ekonomik yönlerden geliştirilmesi sürecidir (Aymankuy ve Aymankuy, 2002, s.29). Tanımlardaki ortak nokta ise; toplumdaki bireylerin bir meslek sahibi olabilmeleri için bir alanda aldıkları eğitimin tümüdür. Mesleki eğitimin amacı insanlara meslek edindirmek, mutlu bireyler ve huzurlu bir toplum oluşturabilmektir.

Mesleki eğitimin yaygınlaştırılması, niteliğinin yükseltilmesi, iş yaşamının işgücü talebinin karşılanması, gelişmeyi hızlandırıcı ve istihdam arttırıcı sonuçlar doğurmaktadır. Niteliksiz işgücü fazlalığı ve nitelikli işgücü açığı ancak etkili ve yaygın bir mesleki eğitimle giderilebilir. Etkili bir mesleki eğitim için bireyin bazı yeterlilikleri kazanmış yada kendini geliştirmiş olması gerekir. Bireyin etkili iletişim yeterliliklerine sahip olması, mesleğe ilgi duyması ve mesleğini sevmesi etkili bir mesleki eğitim için gereklidir (Çelik, 2005, s.25).

2.1.3. Turizm Eğitimi

Turizm eğitimi, toplumda turizm bilincini yerleştirmek, turizm kaynaklarını koruyacak bilinci geliştirmek, turiste karşı onun ekonomik gücüne, ırkına, milliyetine, dinine, diline, toplumdaki statüsüne, ahlâk ve namus düzeyine, siyasal ideolojilerine göre ayırım yapmadan eşit ve dürüst hizmet etmek anlayış ve terbiyesini vermek, turizmin sağladığı uzun vadeli çıkarlar üzerine dikkati çekerek saygıya ve konukseverliğe dayalı bir davranış düzenini yerleştirmektir (Ağaoğlu, 1991, s.37).

Turizm eğitimi; bir ülke insanının, turizm olayı konusunda, tutum ve davranışlarının değiştirilebilmesi için, o ülkede bulunan, her çeşit kuruluşun (kamu veya özel) yapmış olduğu çalışmaların bütünüdür (Aydos, 1991, s.3).

Toplumda turizm ve turizm kaynaklarını koruma bilincini geliştirmek, turiste hizmet edenlere; ekonomik, ırk, din, dil, statü, ahlâk, namus ve siyasal ayırım yapmadan hizmet etme ahlâkını terbiyesini vermek, turizmin sağladığı uzun vadeli çıkarlar üzerine dikkati çekerek saygıya ve konukseverliğe dayalı bir davranış düzeni yerleştirmektir (Ünlüöner, 2004, s.111).

Diğer bir tanıma göre turizm eğitimi, turizm olay ve ekonomisinin halka ve öğrenim gören gençliğe öğretilmesi, turizm konusunda kalifiye personel ve yönetici yetiştirilmesi için yapılan çalışmalardır (Sezgin, 2001, s.135).

2.1.4. Mesleki Turizm Eğitimi

Turizm bir hizmet endüstrisidir. Bütün endüstriler için geçerli olan kurallar turizm endüstrisi için de aynen geçerlidir. Her endüstri, çeşitli hammaddeleri ürün haline çevirir ve satar. Turizm de doğanın verdiği imkanları insan gücü ile bütünleştirerek pazarlamaktadır. Dolayısıyla turizm endüstrisinin ham maddesi doğal ve kültürel kaynaklar ile insan gücü yani hizmet olmaktadır. Bu noktada personel ve eğitimin önemi ortaya çıkmaktadır (Sezgin, 1992, s. 329).

Turizm sektöründe hizmetlerin önemli bir kısmı emek-yoğun olarak üretilir, üretimin önemli bir kısmı müşteri ile yüz yüze, aynı mekanlarda ve eş zamanlı olarak (üretim ve tüketim aynı zamanda) gerçekleşir. Bu özelliklere bağılı olarak, hizmet kalitesinde insan unsurunun önemi artarken; çalışanların motivasyonu, işlerini sevmeleri, işe ve çalışma alanına yönelik tutumlarının hizmet kalitesinin önemli bir değişken olduğu gerçeğı ortaya çıkar (Kozak ve Kızıllırmak, 2001, s.9).

Mesleki turizm eğitimi; turizm alanında uzmanlığı olan yada olmayan bireyleri, turizm sektörüne hazırlamak, sektörün beklentilerine cevap verecek bilgi ve beceri ile donatılarak turizm sektörüne kazandırmaktır. Ayrıca; mesleki turizm eğitimi, teorik ve pratik öğrenimden meslek ahlâkına ve mesleğin temel prensiplerine kadar uzanan çeşitli disiplinlerin verildiğı ve belli bir iş için sağlanması gereken eğitimidir (Üzümcü ve Bayraktar, 2004, s.80).

Mesleki turizm eğitimi; turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu mesleki yenilikleri ve becerileri, turizm sektöründe çalışan ve çalışacak olan kişilere kazandırmayı hedefleyen bir eğitim türüdür (Hacıoğlu, 1992, s.92).

Turizmin üst yapı kaynaklarını oluşturan temel unsurlardan olan işletmelerin, ürettiği ve satışa sunduğu ürünlerin emek-yoğun olması, bu süreçte görev alan bireylerin işlerinin uzmanı olmasını, diğer bir anlatımla kalifiye nitelik taşımalarını gerekli kılmaktadır. Çünkü, işletmelerin müşteri devamlılığını sağlaması ve nihayetinde de hedeflenen kâra ulaşmasında, söz konusu işletmelerde (özellikle müşteriyle birebir temasın yoğun olduğu bölümlerde çalışanlar başta olmak üzere) çalışan tüm personelin payı oldukça büyüktür. Çalışanların bu süreçteki katkıları ise, şüphesiz ki alanıyla ilgili gördüğü eğitimle doğru orantılı olacaktır. Diğer taraftan, kalkınma faaliyetlerinde daha fazla gelir ve refahın sağlanması, ülke kaynaklarının ve potansiyelinin etkin ve verimli olarak kullanılmasına ve yetişmiş insan gücünün hazırlanmasına bağlıdır. Nitekim, turizm sektöründeki en üst düzeydeki yöneticilerden en alt düzeydeki işgörenlere kadar gerekli niteliklere sahip olmayan bireyler söz konusu ise, arzı oluşturan alt ve üst yapı tesisleri istenildiği kadar çağdaş ve kaliteli olsun, sektörün gelişmesi ve verimli çalışması mümkün değildir (Fırat, 1997,s. 42). Bu doğrultuda, sektörde çalışacak kişilerin alanıyla ilgili eğitim almaları, sektördeki kalitenin artırılmasına yönelik vazgeçilemeyecek unsurlardan birisi olarak ortaya çıkmaktadır (Güçer ve Pelit, 2006, s.140).

Dünyanın en yaygın ve en geniş hizmet sektörü haline gelen turizm sektörü, bu etkinliğini korumak için alt ve üst yapı yatırımlarının zenginleştirilmesine paralel olarak özellikle sunulan hizmetin niteliğini ve düzeyini yükseltmek zorundadır. Bunun yolu ise turizm işletmelerinde çalışan personelin yeterli mesleki bilgi ve beceriye sahip olmasından geçer (Kulahçı, 1992, s.105). Bu nedenle, turizm sektöründe çalışan personelin kalifiye olması oldukça önemlidir.

2.1.5. Turizm Eğitiminin Amacı

Turizm eğitimi ve öğretiminin amacı; turizm sektörünün değişik faaliyet dalları için bilgili, becerili, yetenekli, verimli ve bilinçli elemanlar yetiştirmektir (Fırat, 1997, s.47).

Meslek formasyonunu veren turizm eğitiminin amacı, bir hizmet endüstrisi olarak işgücüne dayanan turizmde, verimliliği artırmak, insanlara doğrudan hizmet eden kişinin insancıl özelliklerini geliştirmek, personelin yetki ve sorumluluğu arasında denge kurmak, personele karşılaştıkları olayları çözümleyecek ve sonuçları kontrol edebilecek yeteneği vermektir (Üzümcü ve Bayraktar, 2004, s.80-81).

Toplum düzeyinde verilen turizm eğitiminin genel amacı, toplumda turizm bilincini geliştirmek, turizm kaynaklarını koruma anlayışını geliştirmek, turiste karşı ilkeli, dürüst hizmet anlayışını kazandırmak, sevgi, hoşgörü ve Türk konukseverliğine uygun davranış biçimi oluşturmaktır.

Örgün turizm eğitimi kurumlarının temel amacı ise; turizm sektöründe iş görecekle elemanları temel eğitimden geçirmek, tüm eğitim alanlara turizm bilinci ve felsefesini kazandırmak, yönetim tekniklerini öğretmek ve dünyada hakim, kabul görmüş anlayışa uyum göstermesini sağlamak, yeni kavram, fikir ve teknolojileri kavrayabilecek üst düzey turizm profesyonellerini yetiştirmektir. Bu bilgiler ışığında turizm eğitiminin amaçlarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Üzümcü ve Bayraktar, 2004, s.80);

- Eğitim yoluyla teorik ve pratik ilişki kurmak,
- Turizm sektörünün gelişmesine katkıda bulunmak,
- Turizm sektörüne yetişmiş kalifiye personel sağlamak,
- Turizmin ekonomik kalkınmadaki yerini ve önemini anlatmak,
- Vatandaşı olumlu bir turizm bilinci oluşturmak,
- Turizm sektöründe çalışanlara mesleki bir formasyon kazandırmak,
- Turistik işletmelerde çalışanların bilgi ve becerilerini artırmak,

- İnsanların turizme ilgisini çekmek, nitelikli turizm eğitmenleri yetiştirmektir.

2.1.6. Turizm Eğitiminin Yapısı

Turizm eğitiminin; ülkenin sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarına cevap veren, yaşam boyu öğrenmeye fırsat tanıyan, gelişime ve değişime açık, esnek, sektörün ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran ve öğrenen odaklı bir sistem olması gerekir.

Anadolu otelcilik ve turizm meslek liseleri, turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu yabancı dil bilen nitelikli ara kademe insan gücünü yetiştiren, öğrencilerini hem mesleğe, hem de yüksek öğretime hazırlayan, dört yıl eğitim süreli meslek liseleridir.

Türkiye’de turizm eğitime ilişkin faaliyetler, büyük ölçüde planlı dönem içerisinde gelişme göstermiş olmakla birlikte, bu işin başlangıcı planlı dönem öncesine kadar gitmektedir. 29 Ekim 1890’da Osmanlı Devleti’nce, “Seyyahlara Tercümanlık Edenler Hakkında 190 Sayılı Nizamname” yürürlüğe konulmuştur. Biraz yabancı dil bilen gayrimüslimler özel ve serbest bir meslek olarak tercüman rehberlik yapmışlardır. Cumhuriyet döneminde ise 1925 yılında “1730 Sayılı Seyyah Tercümanları Hakkında Kararname” çıkarılmış ve buna göre bir de yönetmelik yayınlanmıştır. Bu dönemden itibaren Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, turist rehberlerinin yetiştirilmesinde ve turizm eğitim öğretimi ile ilgili yayınların hazırlanması ve yayınlanmasında önemli rol oynamıştır (Ünlüöner ve Boylu, 2005/b, s.13-14).

Türkiye’de turizmle ilgili ilk ciddi çalışmaların izlerine 1940’lı yıllarda rastlanmaktadır. Eğitim konusunda, 1950’li yılların başında Ankara ve İstanbul’da garson ve aşçı yetiştirmek üzere iki kısa süreli kurs ile başlanmıştır. Bu kurslar bir süre devam etmiş daha sonra kapatılmıştır. Turizm konusunun bir bakanlık düzeyinde organize edilmesi 1957 yılına rastlanmaktadır. Bunu takip eden yıllarda turizm ile ilgili konularda yoğun çalışmalar yapıldığı anlaşılmaktadır. Geniş bir tabanda çok sayıda ilgili kuruluşun aktif katılımlarıyla “Turizm Danışma Kurulları” oluşturulmuştur.

Uzun bir dönem, her yıl yenilenen bu kurul toplantılarında turizmle ilgili konularda çalışmalar yapmıştır (Ağaoğlu, 1991, s.76-79).

Türkiye’de turizm eğitiminin tarihi gelişimi; 1953 yılında Milli Eğitim Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın işbirliğiyle Ankara ve İzmir Ticaret Liselerinde Turizm Meslek Kurslarının açılmasıyla ile başlamıştır (Tuyluoğlu, 2003, s.5).

Anadolu otelcilik ve turizm meslek liseleri ise; Türkiye’de ilk kez Ankara’da 1961-1962 öğretim yılında “otelcilik okulu” adıyla kuruldukları ve bu okulların öğretim süresinin 1962-1963 öğretim yılında üç yıla çıkarıldığı görülmektedir. 1964-1965 öğretim yılından itibaren öğrenciler, turistik işletmelerde iş başı eğitimi çalışmalarına başlamışlardır (Ünlüönen ve Boylu, 2005/b, s.14).

1967-1968 öğretim yılında İstanbul’da ikinci “otelcilik okulu” açılmıştır. 1970-1971 öğretim yılından itibaren otelcilik okulu öğrencileri, birer yıl süreyle staj amaçlı olarak Almanya’ya gönderilmiştir. Bu uygulama 1975 yılına kadar sürdürülmüştür. Otelcilik okullarının ismi, bu okullardan mezun gençlere üniversiteye giriş hakkı verilmesiyle birlikte öğretim programları yenilenerek 1973 yılında “otelcilik ve turizm meslek lisesi” olarak değiştirilmiştir (Ünlüönen ve Boylu, 2005/b, s.15).

1984-1985 öğretim yılından itibaren de, bu okullara bir yıl yabancı dil hazırlık sınıfı ilave edilerek öğretim süreleri dört yıla çıkarılmış ve isimleri “Anadolu otelcilik ve turizm meslek lisesi” olarak değiştirilmiştir (Ünlüönen ve Boylu, 2005/a, s.161). Daha sonra hızlı bir artış göstermiş ve 2005-2006 Eğitim-Öğretim yılında faaliyete geçirilen okul sayısı, 86’yı bulmuştur.

2005- 2006 Eğitim-öğretim yılı itibariyle ortaöğretim kurumları 4 yıla çıkarılmış ve hazırlık sınıfı kaldırılmıştır. Bu tabloya bir de 12. sınıf eklenmelidir. Türkiye’de 2005-2006 yılı itibariyle Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek lisesi sayısı 86’dır ve 22.974 öğrenci öğrenim görmektedir (Tablo:1).

Tablo 1: TTÖGM’ye Bağlı 2005-2006 Öğretim Yılı Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

2005-2006 ÖĞRETİM YILI OKUL, ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMEN SAYILARI							
Okul Türü	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Hazırlık Sınıfı	9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	Toplam Öğrenci
Ticaret Meslek Liseleri	317	8.845		47.433	59.785	55.873	163.091
Anadolu Ticaret Meslek Liseleri	171	1.608		16.786	5.968	5.232	27.986
Anadolu Otelcilik Turizm Meslek Liseleri	86	1.716		12.553	5.586	4.835	22.974
Anadolu İletişim Meslek Liseleri	15	115		1.297	571	443	2.311
Çok Programlı Liseler	261	4.025		21.336	21.781	19.301	62.418
METEM	4	88		462	344	407	1.213
TOPLAM	854	16.397		99.867	94.035	86.091	279.993

<http://ttogm.meb.gov.tr/ticar/istatistik.htm> Erişim Tarihi:03.09.2006

Türkiye’de ortaöğretim düzeyinde turizm eğitimi, yoğun olarak MEB Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü (TTÖGM)’ne bağlı Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri (AOTML)’nde gerçekleştirilmektedir. TTÖGM’ye bağlı Anadolu Ticaret Liselerinde de “turizm” bölümleri bulunmaktadır. Bu okulların yanı sıra MEB Kız Teknik Öğretimi Genel Müdürlüğü’ne bağlı “Anadolu Meslek Liseleri”nde turizmle ilgili bölümler bulunmaktadır.

TTÖGM ‘ye bağlı olarak faaliyet gösteren “Anadolu Aşçılık Meslek Liseleri” de ortaöğretim düzeyinde mesleki eğitim veren kurumlar arasında bulunmaktaydı. Ancak bu okullar 2001-2002 öğretim yılından itibaren Anadolu ve Turizm Meslek Liselerinin bölüm programları haline dönüştürülmüştür.

Özellikle 2001 yılından itibaren Kız Meslek Liseleri, “Meslek Lisesi”, Anadolu Kız Meslek Liseleri de “Anadolu Meslek Lisesi” olarak adlandırılmıştır. Böylece bu okullarda karma eğitim dönemi başlamıştır. Aynı zamanda Çok Programlı Liselerde de turizmle ilgili bölümler bulunmaktadır (Boylu, 2004,s. 131).

Üniversiteler düzeyinde turizm eğitimi ise ilk olarak, Ankara Ticaret Yüksek Öğretmen Okulu'na 1965-66 öğretim yılından itibaren turizm bölümünün ilave edilmesi ile kurulan Ankara Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu'nda verilmeye başlanmıştır. Bu okulun amacı, orta dereceli ticaret ve turizm okullarına öğretmen yetiştirmek olup, halen Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi adıyla faaliyet göstermektedir.

1969 yılında Ege Üniversitesi bünyesinde, 1974 yılında Hacettepe Üniversitesi bünyesinde, 1975 yılında Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi bünyesinde, 1980 yılında Adana İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi bünyesinde, 1982 yılında, Erciyes Üniversitesi bünyesinde ön lisans ve lisans düzeyinde turizm eğitimi veren birimler kurulmuş ve zaman içerisinde sayıları artmış, isimleri değişmiş ve binlerce mezun vermişlerdir (Ünlüöner ve Boylu, 2005/b, s.15-16).

Turizm eğitimi amaçları ve araçları bakımından birbirinden farklı eğitim kademelerinden oluşmaktadır. Eğitimde bu tür farklılaşmaya gidilmesinin temelinde (Üzümcü ve Bayraktar, 2004, s.80-81);

1) İşletmelerin ihtiyacı olan ve tüm hizmetleri yürütecek alt kademe elemanlarının yetiştirilmesi,

2) İşletmelerde ara işgücünü tamamlayacak orta kademe yöneticilerinin yetiştirilmesi,

3) Turizm işletmelerine olduğu kadar, turizm ile ilgili kamu ve özel sektör kuruluşlarına yönetici, araştırmacı ve planlamacı elemanlar yetiştirilmesi amacı bulunmaktadır.

Tablo 2:Türkiye’de Turizm Eğitiminin Genel Görünümü

TURİZM EĞİTİMİ		
Örgün Turizm Eğitimi		Yaygın Turizm Eğitimi
MEB Bünyesinde	YÖK Bünyesinde	Farklı Kurumlar
Anadolu Ticaret Meslek Liseleri Anadolu Otelcilik ve Turizm M.L Anadolu Meslek Liseleri Özel Mesleki Ortaöğretim Okulları	Önlisans (MYO) Lisans Lisansüstü	Turizm Bakanlığı (TUREM vb.) MEB (Çıraklık Eğt. Merkezleri) İŞKUR (Çeşitli Kurslar) Meslek Kuruluşları (TOBB vb.) AÖF (Uzaktan Eğitim) Sosyal Kuruluşlar (TUGEV vb.) Üniversiteler(Sertifika Programları) Belediyeler Sendika (TOLEYİS vb.) Özel Eğitim Kurumları (Kurslar) Halk Eğitim Merkezleri İşletmeler (Hizmetiçi Eğitim) Diğer

Kaynak: ÜNLÜÖNEN, K. ve BOYLU Y. (2005/b) “Türkiye’de Yükseköğretim Düzeyinde Turizm Eğitimindeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, www.e-sosder.com ISSN:1304-0278 Bahar 2005 C.3, s.15

Türkiye’de mesleki turizm eğitim ve öğretimi örgün ve yaygın olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır (Tablo:2). Yaygın turizm eğitimi çeşitli kuruluşlar tarafından açılan kurslar vasıtasıyla yerine getirilmektedir. Örgün turizm eğitim ve öğretimi ise orta öğretim ve yüksek öğretim düzeyindeki eğitim kurumları tarafından yapılmaktadır.

Orta ğretimde mesleki turizm ęitimi Anadolu otelcilik ve turizm meslek liseleri, ticaret meslek liseleri ve Anadolu meslek liselerinde açılan programlarla yürütülmektedir.

Yüksek ğretimde turizm ęitim ve ğretimi ise; ön lisans , lisans ve lisans üstü düzeylerde gerçekleştirilmektedir.

n lisans düzeyinde turizm ęitimi ve ğretimi, iki yıllık meslek yüksek okullarında açılan programlarla; lisans üstü düzeyindeki turizm ęitim ve ğretimi ise sosyal bilimler ve ęitim bilimleri enstitülerinde yapılmaktadır.

Lisans düzeyindeki ęitim, turizm işletmeciliği ve otelcilik yüksek okulları ve değişik fakültelerde açılan turizm işletmeciliği bölümleri ile yürütülmektedir. Bu bölümler turizm işletmecisi yetiştirmeye yönelik müfredat uygulamaktadır.

Ęitim sistemi bir bütünlük içinde, örgün ęitim ve yaygın ęitim alt sistemlerinden oluşur. Örgün ęitim belirli yaş gruplarındaki ve aynı seviyedeki bireylere, amaca göre hazırlanmış programlarla okul çatısı altında düzenli olarak yapılan ęitimdir. Yaygın ęitim değişik yaş gruplarındaki ve seviyelerindeki bireylere amaçlara uygun hazırlanmış programlarla, programların gerektirdiği ortam ve sürelerde verilen ęitimdir. Halk ęitimi, yetişkinler ęitimi, hizmet öncesi ve hizmet içi ęitimler de bu alt sistemin birer öğeleridir (Taymaz, 1997, s.3).

Anadolu otelcilik ve turizm meslek liselerinde 3308 Sayılı Kanun hükümlerine göre gerçekleştirilen ęitim faaliyetleri, Türkiye'deki turizm mevsimine paralel olarak sürdürülmektedir. Bu okullarda öğrenim gören öğrenciler, her yıl ekim-mart ayları arasında teorik ve uygulamalı ęitimlerini okulda; nisan-eylül ayları arasında da uygulamalı (beceri) ęitimlerini bu alanda faaliyet gösteren turistik işletmelerde yapmaktadırlar. Uygulamalı ęitim süresince öğrencilere iş yerlerince asgari ücretin % 60'ından az olmamak üzere ücret ödenmektedir. Öğrencilerin sigorta işlemleri ise Mill Ęitim Bakanlığı (MEB) tarafından yapılmaktadır.

2005-2006 Eğitim-Öğretim yılında liselerde eğitim süresi 4 yıl olmuş, hazırlık sınıfları kaldırılmış ve eğitim öğretim sisteminin dünyadaki hızlı değişime ayak uydurabilmesi için yaşam boyu eğitim felsefesi doğrultusunda yeniden yapılandırılmıştır. MEGEP (**meslekî eğitim ve öğretim sisteminin güçlendirilmesi projesi**) olarak isimlendirilen bu proje mesleki eğitime bir takım farklılıklar getirmiştir.

Bu bölümler de kısaca aşağıdaki şekilde alt bölümlere ayrılmıştır;

Tablo 3: Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde Alan Dallardaki Yapılan Değişiklikler

ANADOLU OTELCİLİK VE TURİZM MESLEK LİSELERİ		
2001-2002 Öğretim yılına kadar uygulanan	2004-2005 yılında uygulamaya konulan	4 yıllık orta öğretim sistemine göre 2005-2006 öğretim yılında uygulamaya konulan
- MUTFAK - SERVİS - KAT HİZMETLERİ - ÖN BÜRO - SEYAHAT ACENTECİLİĞİ	YİYECEK-İÇECEK HİZMETLERİ ALANI - Mutfak Dalı - Servis dalı KONAKLAMA HİZMETLERİ ALANI - Ön Büro Dalı - Kat Hizmetleri Dalı - Otel İşletmeciliği Dalı - Host ve Hosteslik Dalı SEYAHAT İŞLETMECİLİĞİ ALANI - Seyahat Acenteciliği Dalı - Tur Operatörlüğü Dalı - Animatörlük Dalı	YİYECEK-İÇECEK HİZMETLERİ ALANI - Mutfak Dalı - Servis dalı - Catering ve Ziyafet Organizasyonu Dalı KONAKLAMA HİZMETLERİ ALANI - Ön Büro Dalı - Kat Hizmetleri Dalı - Otel İşletmeciliği Dalı - Host ve Hosteslik Dalı SEYAHAT İŞLETMECİLİĞİ ALANI - Seyahat Acenteciliği Dalı - Tur Operatörlüğü Dalı EĞLENCE HİZMETLERİ ALANI - Animatörlük Dalı

<http://ttogm.meb.gov.tr/programlar/anasayfalar/alandal.JPG> Erişim Tarihi:

10.09.2006

4 yıllık orta öğretim sistemine göre 2005-2006 öğretim yılında uygulamaya konulan yeni program ile turizm eğitimi; yiyecek- içecek hizmetleri alanı, konaklama hizmetleri alanı ve seyahat işletmeciliği alanı ve eğlence hizmetleri alanı olmak üzere 4 ana bölüme ayrılmıştır (Tablo:3).

Yeni program ile öğrencilere, alan ve dallarla ilgili temel bilgi ve becerileri kazandırmanın yanı sıra yeniliğe ve değişime uyum sağlayabilen, çevresindeki insanlarla sağlıklı iletişim kurabilen, hedeflerini belirleyip bunlara ulaşmak için girişimlerde bulunabilen, yaratıcı, eleştiriye açık ve mesleki yeterliklere sahip bireyler yetiştirilmesi hedeflenmektedir.

Program 4 yıl olarak tasarlanmıştır. 9. sınıf dersleri tüm genel, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında ortaktır. 9. sınıfın sonunda öğrenci ilgi duyduğu alanı belirler ve 10. sınıfta bu alanda eğitim-öğretime başlar. Programın temel yapısı oluşturulurken 9 ve 10. sınıflarda ortak dersler ile alan ortak dersleri, 11 ve 12. sınıflarda ise dallara özel derslerin öncelikli olarak okutulması planlanmıştır. Bu derslerin içerikleri belirlenirken ulusal ve uluslar arası iş gücünden beklenen temel yeterlikler, sektör araştırmaları ve mesleki yeterlikler dikkate alınmıştır.

Alanda yer alan tüm dallara yönelik ortak yeterlikleri kazandıran dersler ağırlıklı olarak 10 ve 11. sınıfta verilmektedir. 12. sınıfta diplomaya götüren dala ait yeterlikleri içeren dersler yer almaktadır. 10. sınıfın sonunda, bölgesel ve sektörel ihtiyaçlar, okulun donanımı, öğretmen ve fiziki kapasite ile öğrencilerin mesleki yeterlikleri de dikkate alınarak dal seçimi yapılır. Öğrencilerin alan ve dal seçimlerinde bölgesel istihdam olanakları dikkate alınır.

Programı tamamlayarak mezun olan öğrenci, iş hayatına yönelebilir veya yüksek öğretime devam edebilir. Öğretim programının herhangi bir yılından ayrılan öğrencinin kazandığı yeterlikler, sertifika programında değerlendirilir. Programlar, uluslararası meslek sınıflandırması doğrultusunda, meslek standartları, eğitim standartları ve mesleklerin yeterliklerine göre hazırlanmıştır. Uygulamada bu standartlar ve yeterlikler sürekli dikkate alınmalıdır (<http://www.ttogm.meb.gov.tr>).

Turizm eğitiminin reorganizasyonu ve iyileştirilmesi bakımından kriter; sektörün ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikteki elemanların yetişmesine imkan verecek bir eğitim sisteminin benimsenmesidir (Timur, 1992, s.49).

2.2.TURİZM EĞİTİMİNDE STAJ

Stajlar, bir mesleğe yönelik eğitim alanların kuramsal bilgilerini uygulama olanağı buldukları ortamlardır. Mesleki turizm eğitiminde de; sertifika programları, otelcilik ve turizm liseleri, meslek yüksekokulu turizm programları ile lisans düzeyindeki turizm işletmeciliği programlarında okuyan öğrenciler de, ilgili yönetmelikler gereği staj yapmak zorundadırlar. Her yıl binlerce öğrenci turizm işletmelerinde staj yapmaktadır. Turizm sektöründeki yıllık stajyer sayısı 20 bine yaklaşmaktadır (Kozak, 2006).

Staj, öğrencilere gerçek yaşam deneyimi kazandırma, bu alanın kendileri için uygun olup olmadığı konusunda bilgi edinme ve özgeçmişlerine eklenecek bir referans yanında ayrıca, kariyer değerlendirmesini yükseltmek amacıyla endüstri hakkında değerlendirme yapma olanağı, alt düzeyde çalışanlara karşı duyarlılık kazanma ve teori ile pratik arasındaki boşluğu doldurma gibi kazanımlar sağlar (Van ve Hubert, 2000, s.6).

Toplumun sosyal ve ekonomik hedeflere ulaşması, her şeyden önce toplumu oluşturan bireylerin, eğitimin amaçlarına uygun olarak yetiştirilmesi ile mümkündür. Turizm sektörü, hızlı bir değişme ve gelişme süreci yaşamaktadır. Turizm sektörünün, bu değişme ve gelişmeye ayak uydurabilmesi için nitelikli insan gücüne ihtiyacı vardır. Nitelikli insan gücü yetiştirme sürecinde, öğrencinin etkileşimde bulunduğu eğitim ortamı ve yaparak yaşayarak öğrendiği eğitsel çevre büyük önem taşımaktadır. Eğitim ortamı ve eğitsel çevrenin, meslek eğitiminin hedefleri doğrultusunda, gereksinimlere cevap verecek biçimde düzenlenmesi gerekmektedir.

Orta öğretimde mesleki turizm eğitimi programlarında öğrencilere mesleki ve teorik bilgiler verilmektedir. Öğrenilen mesleki teorik bilgilerin, beceriye dönüştürülmesi ve uygulamada pratik kazandırılması eğitsel çevre ile mümkün olmaktadır (Korkmaz, 2003, s.26).

Staj, bir kimsenin mesleki bilgisini arttırmak için, geçici olarak bir kurumun bir veya birçok servisinde çalışarak geçirdiği devredir, stajyer ise staj yapan kimseye denir (Alemdar, 1992, s. 358).

Staj, bir meslek veya sanat dalı ile ilgili alınan eğitimi uygulamak ve deneyim sahibi olmak amacıyla yürütülen etkinliktir. Stajyer ise, bu etkinliği bir ücret önkoşulu olmaksızın yerine getiren kimsedir (Kozak, 2005).

Daha geniş bir tanımlamayla staj, kuramsal meslek bilgisine sahip kişilerin, aldıkları akademik bilgileri gerçek yaşamda kullanma ve deneme, diğer bir deyişle, edindiği bilgileri, yaparak-yaşayarak davranışa dönüştürme deneyimidir (Çetin, 2005, s.154).

Meslek eğitimi sırasında okulda öğretilen teorik bilgilerin gerçek iş yaşamında uygulanması ile ilgili tüm faaliyetlerdir (Aydoğan, 2002, s.12).

Başta konaklama işletmeleri olmak üzere, pek çok turizm işletmesi, stajyerleri çok önemli bir “işgücü” olarak görmektedirler. Zira stajyerler, konumları gereği (çırak statüsünde olmalarından dolayı) “ucuz işgücü”nü oluşturmaktadırlar. Stajyerlere yapılan ödemeler genellikle asgari ücretin 1/3’üdür (Kozak, 2005).

Stajyerler de işçi gibi işverene bağımlı olarak çalışırlar, ancak bilgisini artırma, uygulama yapma ve deneyim sahibi olma amaçlarına dönük olarak kısa dönemli istihdam edildiklerinden iş kanunu kapsamı dışında tutulurlar. Ancak, herhangi bir iş kazası veya meslek hastalığı halinde Borçlar Kanunu’na göre işverenin ihmali söz konusu olduğunda tazminat hakları saklıdır.

2.2.1. Stajdaki Öğrenmelerin Niteliği

Mesleki eğitim programının vazgeçilmez bir parçası olan staj okul eğitimi ile pratik iş deneyimini birleştiren bir eğitimidir. Staj uygulamaları, yaparak öğrenmeye dayanan yani öğrenmenin beceri geliştirme ve yeterlilik kazanma yönünü vurgulayan yaparak yaşayarak öğrenmeye dayanmaktadır. Bu bağlamda stajın amacı, öğrencinin

sınıfta öğrendiği kavram ve becerileri gerçek iş ortamında uygulama olanağı vererek öğrenciye kalıcı öğrenme sağlamada katkıda bulunmaktadır (Aydoğan, 2002, s.13).

Tablo 4: Karşılaştırmalı Öğrenmeler Tablosu

Stajdaki öğrenmeler	Okuldaki öğrenmeler
• Pratiğe yönelik ve anlamlıdır.	• Teorik, ayrıntılı ve nedene dayalıdır.
• Hızlı ve verimli çalışmayı gerektirir.	• Zaman limiti ve baskısı yoktur.
• Zaman kısıtlaması ve baskı içerir.	• Düşünme ve soru sorma fırsatı verir.
• Gözleme dayalıdır.	• Gözleme değil, anlatıma ve açıklamaya dayalıdır.
• İşin yapılması esnasında ayrıntılara girmek baskı yaratabileceği için ayrıntılı öğrenmeyi desteklemez.	• Ayrıntılı ve yavaştır.
• Öğrenme yardımcı elemana bağımlıdır.	• Formal öğrenciler tarafından sağlanır.
• Yaratıcılık, doğaçlama ve akıl yürütme gerektirir.	• Önceden tahmin edilebilir bir ortam içinde kurgulanmış görevleri içerir.
• İşin verimli ve etkili yollardan yapılmasını destekler, ancak bu geçerli yolun doğru olması anlamına gelmez.	• Kitaplardan ayrıntılı öğrenme fırsatı sağlar.
• En yeni araç ve metotları kullanma fırsatı sağlar.	• Genellikle eski ve güncel olmayan araç ve metotları içerir.
• İnteraktif metotları kullanır (izle ve yap)	• Genellikle pasif öğrenmeyi içerir.
• Kişiye bağlı ve hata yaparak öğrenmeyi içerir.	• Grupla ve işbirliğiyle öğrenmeyi sağlar.
• İşin yapılma anına odaklıdır, bu nedenle öğrenme zorunlu olarak gerçekleşir.	• Uzun döneme odaklıdır, bilgiler ileride gerekli olacağı düşüncesiyle öğrenilir.

Kaynak: AYDOĞAN, (2002) “Büro Yönetimi Ön lisans Programlarında Staj Eğitiminin Önemi” Yüksek Lisans Tezi, s. 15

Tablo 4’de stajdaki öğrenmeler ve okuldaki öğrenmeler karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Okuldaki öğrenmeler genellikle teoriktir, öğrenciler pasiftir ve bilgiler

öğrencilere anlatım ve açıklama yoluyla aktarılır. Stajdaki öğrenmeler ise, uygulamalıdır, pratiktir, bilgi ve beceriler yaparak- yaşayarak öğrenilir ve gözleme dayalıdır. Turizm eğitiminde öğrenmeler okulda teorik bilgi ve beceriler öğrencilere aktarılır, stajda ise öğrenciler okulda öğrendikleri bu bilgi ve becerileri uygulayarak pratik yaparak dolayısıyla öğrenmeler daha kalıcı olur.

Öğrenciler staj sırasında gözlem ve uygulama yoluyla teknik becerilerini geliştirdikleri gibi, okulda öğrendikleri teorik bilgilerin gerçek iş yaşamıyla ne şekilde bağdaştığını keşfetmektedirler. Kendi görevinin sistem içinde nereye oturduğunu, yaptıkları işin önemini ve sistemi ne şekilde etkilediğini öğrenmekte, bu anlamda genişleyen görüş açıları sayesinde daha becerili, daha esnek ve iş yerindeki üretkenliğe daha katkılı olabilmektedir. Motivasyonları artmakta, davranışları gelişmekte, böylelikle işverenler tarafından daha fazla tercih edilmektedirler (Aydoğan, 2002, s.14).

Staj; öğrenciler için kıymetli bir deneyim ve öğrenme aracı olduğu kadar, turizm eğitim programları için de her zamankinden daha çok önem verilen eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır (Van ve Hubert, 2000, s.6).

2.2.2. Mesleki Eğitimde Staj Faaliyetlerinin Önemi

İş dünyasının gereksinim duyduğu nitelikli insan gücünün yalnızca okul şartlarında eğitilmesi olanaksızdır. Bu bağlamda mesleki eğitimde staj faaliyetlerinin önemi ortaya çıkmaktadır.

İşletmelerde alt kademe eleman ihtiyacını karşılamak için hizmet veren meslek liselerinde eğitim alan kişilerin öğrenimleri sırasında elde edecekleri mesleki bilgi ve beceriler, onların öz güvenlerini kazanmış olarak iş yaşamına başlamalarına yardımcı olmaktadır. İş akışındaki problemlere çözüm getirebilmeleri, işle ilgili fikirler geliştirebilmeleri, üst kademe yöneticiler ve alt kademe çalışanlar arasında köprü görevini üstlenip koordineli çalışabilmeleri işveren tarafından aranılan özelliklerden bazılarıdır (Aydoğan, 2002, s.18).

İşyerindeki öğrenme ortamında faaliyetler amaçlara yönelik olmakta, öğrenme uzman kişilerin gözetiminde ve gerçek iş ortamında diğer çalışanları gözlemleyerek gerçekleşmekte, günlük olarak ortaya çıkan problemlerin çözümü ise öğrenilenlerin pekiştirilmesini sağlamaktadır (Hançer, Adak ve Yüksel, 2002, s. 402).

Asıl amacı öğrencinin, işverenin gözetimi altında iş deneyimi kazanması olan staj, üretkenlik kavramı ile birlikte, öğrencinin analitik düşünme ve liderlik becerilerini geliştirmesine de yardımcı olmaktadır. Bunun yanı sıra tecrübeli ve becerili öğretmenlerin ve işverenlerin yardımıyla sınıfta öğrenilen teorik bilgilerin pratik olarak uygulanmasına imkan tanımaktadır. Stajyer öğrenci direkt olarak katılım ve/veya gözlem yoluyla problemleri ve olası çözümleri konusunda deneyim sahibi olmakta, bu deneyimler hem okuldaki başarısını arttırmakta, hem de iş yaşamında gösterdiği tatminkar iş performansı ve aldığı olumlu referanslar ile de mezuniyet sonrasında iş bulma şansını yükseltmektedir.

Sadece okulda öğrenilen teorik bilgiler öğrencilere iş yaşamında başarılı olabilmeleri için gerekli nitelikleri tümüyle kazandıramamaktadır. Staj eğitiminin işlevi kitaplardaki teorik bilgilerle gerçek iş yaşamındaki uygulamalar arasındaki açığı kapatmaktır. İş deneyimi öğrencilere işteki uygulamaları görme ve öğrenme, aynı zamanda da mezuniyet sonrası iş bulabilme fırsatı kazandırmaktadır. İyi planlanmış bir staj eğitimi ile, mümkün olabilecek en iyi çıktıyı ya da verimi elde etmek için öğrencinin zamanını iyi kullanmalı, rotasyon yoluyla tüm işletme hakkında olabildiğince çok bilgi edinmesini sağlamalı, karar verme sorumluluğu vermeli, aynı zamanda mezuniyet sonrası iş olanağı elde edebileceği niteliklerle donatmalıdır.

Staj deneyimi öğrencilere kişiler arası ilişkilerin öğrenilmesi ve geliştirilmesi için ortam sağlamaktadır. İletişim, saygı ve hoşgörü konularındaki teorik bilgilerin uygulanması ve becerilerin geliştirilmesi ancak böyle bir ortamda mümkün olmaktadır (Aydoğan, 2002, s.20).

Özellikle işsizlik oranının yüksek olduğu ülkelerdeki rekabet ortamında iş deneyimi ve iyi referanslar işe başvuran eleman için her zaman bir avantaj

olmaktadır. Meslek eğitiminde iş deneyimi ve olumlu referanslar kazanmada staj oldukça önemli bir yere sahiptir. Staj okul ve iş arasında köprü oluşturmakta, okuldaki iş yaşamına yumuşak bir geçiş için zemin hazırlamaktadır (Gürdal, 1994, s. 34).

Staj eğitimi meslek eğitimi veren okullarda ders programlarının çok önemli bir parçasıdır. Programın başarısı mezunların sektör tarafından istenilen yeterlikte bilgi, beceri ve yeteneklerle donatılmış olmasıyla belirlenmektedir. Bu başarıdan hem okul, hem sektör, hem de mezunlar kazançlı çıkmaktadır. Öğrenci ve işverenle sıkı bir iletişim içinde olan öğretmenler sektörün güncel eğilim ve beklentilerinden haberdar olmakta, ders kitaplarındaki teorik bilgileri bu doğrultuda uygulamalarla desteklemekte, böylelikle işverenler de sektör gereksinimlerine yanıt verebilecek stajyerler ve mezuniyet sonrasında da nitelikli elemanlarla çalışma imkanına kavuşmaktadırlar. Aynı şekilde staj eğitimi alan öğrencilerin iş dünyasına yönelik beklentileri daha çok gerçekçi olmakta, staj faaliyetleri sırasında işverenlerle kurulan pozitif ilişkiler mezuniyet sonrasında iş olanağı sağlama açısından yararlı olmaktadır (Hançer, Adak ve Yüksel, 2002, s. 402).

2.3.TURİZM EĞİTİMİNDE MESLEKİ AÇIDAN STAJIN ÖNEMİ

Turizm, endüstri olarak rekabete açık bir sektördür ve bu sektördeki rekabetin anahtarı, kalite ve hizmettir. Artarak devam eden çetin rekabet koşulları altında, turizm pastasından istenilen düzeyde pay sahibi almak isteyenlerin, hizmet kalitesini arttırmaya ihtiyaçları vardır. “Artan rekabet ortamında varolabilmenin temel şartlarından biri nitelikli insan gücüdür. Bu da ancak etkin ve kaliteli turizm eğitim ve öğretimiyle” (Ünlüönen, 2000, s.218) ve turizm okulları mezunlarının sektörde çalışmaları ile sağlanabilir (Güçer ve Pelit, 2006, s.143). Turizm eğitimi kademelerinin her seviyesinde teori ile pratik birlikte yürütüldüğü zaman eğitimde bir bütünlük sağlanır. Bu konu her eğitim için geçerli olmakla birlikte emek yoğun bir hizmet endüstrisi olan turizmde ayrı bir önem taşımaktadır.

Turizm eğitiminin her kademesinde öğrencilerin pratik bilgi ve becerilerle donatılması zorunludur. Turizm eğitiminin her kademesinde teori ile uygulama birbirini tamamlayarak bir bütün oluşturacak şekilde yürütülmek zorundadır. Diğer bir anlatımla, verilen eğitimin sadece teorik olması yeterli değildir. Verilen eğitimin başarılı olması için uygulamalı eğitime de yer veriliyor olmasına ihtiyaç vardır. Staj sürecinde öğrenciler çeşitli zorluklar yaşamaktadır. Öğrencilerin; işletmeyi seçmede, işyeri özelliklerini tanımada, iletişimde, alanla ilgili beceri kazanmada, makine, araç ve gereçleri kullanmada ve çalışma koşullarında öğrencilerin çok çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadırlar (Eroğlu, 1999, s.13).

Turizm ve otel işletmeciliğinin her kademesinde öğrencilerin pratik bilgi ve becerilerle donatılması zorunludur. Bu bilgi ve becerilerin eğitim sonrası kullanılması aşamasında ortaya çıkan fark belli meslek kademelerinde bunların fiziksel olarak uygulanması ile kazanılan bu bilgi ve beceriler ışığında yönetim ve denetim faaliyetlerinin sürdürülmesidir. Her ne amaçla ve hangi mesleki kademede kullanılırsa kullanılsın turizm eğitiminin her kademesinde teori ve uygulama birbirini tamamlayarak bir bütün oluşturacak şekilde yürütülmek zorundadır (Buluç, 1992, s. 365-366).

Ancak turizm eğitiminde bu kadar önemli yeri olan turizm işletmelerinde staj ve eğitim konularında öğrenciye pratik kazandırma amacına yönelik uygulamalar konusunda Türkiye’de bazı sorunlar olduğu da bir gerçektir.

Eğitim kurumları ve öğrenciler, stajı öğrenimin bir parçası ve devamı olup, teorik olarak aldıkları derslerin pratikte uygulanışını görmek, mesleki bilgi ve beceri kazanmak, işbaşı eğitimi, sektörde deneyim kazanmak olarak algılarken pek çok işletme stajyer öğrencileri, daha çok geçici ve ucuz iş gücü olarak algılamaktadır. Öğrencilerin staj süreçlerince değişik departman ve işlerde rotasyon usulü işbaşı eğitimi görmek ve uygulamak üzere işletmede bulundukları hususuna fazla önem vermemektedirler (Fırat, 1997, s.50-51).

Öğrencilerin, işletmelerde bilinçli, sistemli, amaca uygun, nitelikli ve belli bir yasal çerçeveye oturtularak gerçekleştirecekleri bir staj, onların mesleklerine ve geleceğe daha uygun ve daha iyi hazırlanmalarını sağlayacaktır. Bunun sonucu olarak da turizm endüstrisi, becerili ve yetenekli insan gücüne olan gereksinimi karşılamış olacaktır. Mevcut kaynaklardan daha verimli olarak yararlanılabilecektir. Okul-işletme işbirliği ile turizm eğitiminin etkinliği artacak bu da hizmet kalitesinin yükselmesini sağlayacaktır (Buluç, 1992, s.365-366).

Öğrenciler de iş disiplini ve meslek ahlâkı duyguları gelişirken üretime yaptıkları katkı karşılığı, ücret alacaklar, mesleklerinde kendilerini geliştirmek için uygun bir ortam ve olanağa sahip olacaklardır (Fırat, 1997, s. 50-51).

2.3.1. Turizm Sektöründe İşgücünün Planlaması, Mesleki Eğitim ve Staj Faaliyetleri

Turizm politikasının planlanmasında önemli aşamalardan birisi, personel ihtiyacının belirlenmesi ve bu ihtiyacın karşılanması için gerekli eğitim-öğretim sisteminin oluşturulmasıdır. Bu alanda yapılan uluslararası araştırmalar en önemli sorunun “mesleki eğitim” olduğunu ortaya koymaktadır. Değişik ülkelerde gerçekleştirilen araştırma bulguları, turizm endüstrisinin giderek artan bir oranda mesleki eğitime ve yönetici kadronun formasyonuna olan ihtiyacını vurgulamaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki mesleki ve teknik bilgilerin yetersiz oluşu nedeniyle turistik hizmetleri istenilen kalitede sunamamaları, tur operatörlerini bu ülkelere seyahat düzenlemekte çekimser davranmaya zorlamaktadır.

Rekabetin sürekli arttığı uluslararası turizm piyasasına standart ve kaliteli hizmetle girmek, toplum düzeyinde bir turizm bilinci kadar becerili ve yeterli düzeyde personelin yetiştirilmesine bağlıdır. Bunun bilicine varan ülkelerde en yaygın eğitim biçimi olarak kabul edilen “on the job training” (iş başında eğitim) mesleki eğitimin, yaparak yaşayarak öğrenme ilkesinin bir uygulama biçimidir. Bu tür eğitimin sadece turizm eğitiminin değil, tüm ulusal eğitim sisteminin temel politika ve

stratejisini oluşturmasında ve eğitim uygulamalarında dikkate alınması gerekmektedir (K lah ı, 1992, s. 107).

2.3.2. Stajın  ğrenci Açısından  nemi

Bilindiği gibi sadece okuldaki öğrenmelerin yeterince etkili olmamasının nedeni öğrenme ortamının gerçekçi olmayışında yatmaktadır. Burada  ğrenci açısından esas amaç derslerden geçer not almaktır. Staj faaliyetleri ise eğitimin uzun dönemdeki yararlarıyla iş yaşamının geçerliliği arasında bir bağ kurarak  ğrenci yönünden motive edici bir öğrenme ortamı oluşturmaktadır. Okuldaki staj koordinatörleri ve öğretmenler derslerinde çok parlak olmayan öğrencilerin gerçek iş yaşamında son derece başarılı olabildiklerini sıklıkla g zlemektedirler (Aydoğan, 2002, s. 21).

Öğrenciler staj sırasında gözlem ve uygulama yoluyla teknik becerilerini geliştirdikleri gibi okulda öğrendikleri teorik bilgilerin gerçek iş yaşamıyla ne şekilde bağdaştığını keşfetmektedirler. Kendi görevlerinin sistem içinde nereye oturduğunu, yaptıkları işin  onemini ve sistemi ne şekilde etkilediğini öğrenmekte, bu anlamda genişleyen bakış açıları sayesinde daha becerili, daha esnek ve iş yerindeki üretkenliğe daha katkılı olabilmektedirler (Maines, 2000, s.35).

Başarılı bir meslek çalışanı kendi konusunda yeterli teorik bilgiye sahip olmanın yanı sıra, bu bilgiyle problem çözme, iletişim, işbirliği, bağımsız çalışabilme, sorumluluk alma yeteneklerini birleştirebilmeli, aynı zamanda alanındaki yeni gelişmeleri takip etmeli ve sürekli öğrenmeye önem vermelidir. İş yerinde üretkenlik sadece işin teknik yanı ile ilgili değildir. Aynı zamanda sosyal ilişkilerin ve organizasyon kültürünün iyice anlaşılmasını gerektirir. Çalışanlar başarılı olabilmek için işyerindeki yazılı kurallarla formal olmayan değer ve gelenekleri uyumlaştırmak durumundadırlar. Staj faaliyetleri açısından işyeri bir öğrenme ortamıdır, aynı zamanda eğitim ve istihdam arasında kurumsal bir bağlantı meydana getirir (Aydoğan, 2002, s.21).

2.3.3 Stajın Öğrenci Yönünden Yararları

Öğrenciler okulda öğrendikleri mesleki bilgi ve becerileri staj sürecinde uygulama imkanı bulurlar. İşletmelerde kullanılan teknolojik araç gereçleri kullanmasını, işlerin akışının nasıl olduğunu birebir yaşayarak öğrenirler. En kalıcı öğrenmelerden birisi olan yaparak yaşayarak öğrenme özellikle meslek liselerindeki en önemli öğrenme türüdür. Staj esnasında da öğrenciler bir çok pratik bilgi ve beceri edinirler. Öğrenciler açısından stajın yararlarına bakıldığında (Aydoğan, 2002, s.22);

- Gerçek iş ortamında çalışma olanağı sağlar,
- İşyerinde uygulanan yeni teknolojiyi tanıma ve uygulama fırsatı verir,
- Yapılan iş sonucunun gerçek iş ortamındaki etkilerini görme fırsatı verir,
- Mezuniyet öncesinde işletmedeki yönetim ve iş akışını tanıma imkanı verir,
- Çalışan-işveren ilişkileri, çalışanların sosyal hak ve dayanışmaları, ücret, vergi, iş güvenliği gibi konularda bilgi ve görgü artırma fırsatı verir,
- İş alanındaki teknolojik ve diğer gelişmeleri yerinde ve anında görme fırsatı yakalayarak, mezuniyet sonrası çalışma yaşamına daha çabuk adaptasyon olanağı sağlar,
- Mezuniyet öncesinde kendi geleceği hakkında daha bilinçli ve sorumlu karar verebilme imkanı vardır,
- Gerçek iş ortamındaki uygulamalar sırasında okulda verilen teorik bilgilerin önem ve gereğini daha iyi algılama, bu nedenle okul başarısının artmasını sağlar,
- Mesleki bilgi, beceri ve yeteneklerin önemini kavrama imkanı verir,
- Aynı eğitimi almış kişilerin, sahip oldukları beceri farklılıkları nedeniyle farklı statüde olabileceklerini görerek, okul eğitimi sırasında bilgi ve beceri kazanmanın önemini kavrama imkanı verir,
- Öğrenim sırasında iş yaşamını yakından tanımanın getireceği özgüveni sağlar,
- İşletme ile kurulan organik bağ neticesinde mezuniyet sonrasında iş bulabilme olanağının artmasını sağlar.

2.3.4 Turizm Eğitiminde Stajın Okul Açısından Önemi

Turizm sektörü ile turizm eğitimi veren kuruluşlar arasında hukuki çerçevede etkin bir işbirliği ve organik bir bağ kurulamamıştır. Yasal dayanağı olmayan, karşılıklı iyi niyete ve kişisel çabalara dayanan iş birliği yetersizdir. Staj faaliyetlerinin okul açısından faydalarına bakıldığında (Aydoğan, 2002, s. 23);

- Pratik beceri eğitiminin maliyetinin düşürülmesini sağlar,
- Teorik derslere daha çok önem verilmesi bilincine varmış daha seviyeli ve ciddi öğrenci grubu, başarının yükselmesini sağlar,
- Okul işletme arasında her yönden yararlı olabilecek organik bağ kurulmasını sağlar,
- İşbirliği nedeniyle en son gelişmelerden haberdar olarak, program ve öğretim elemanlarını geliştirme fırsatı sağlar,
- Teknolojik gelişimi iş dünyası düzeyine çekme fırsatı verir,
- İmkanların geliştirilmesinde işletmelerin desteğini sağlama fırsatı verir.

2.3.5 Turizm ve Otelcilikte Okul-Sektör İşbirliği

Hizmet sektörü olan turizmde en önemli olgu hizmeti sunacak bireylerdir. Bu da sektörün iş vermeyi tercih edeceği ürünü, yani bireyleri bu özelliklerde yetiştirmekle olacaktır. Bu bireylerin turizm sektöründeki başarısı da eğitim kurumlarının başarısına ve eğitim-öğretim yaklaşımına bağlıdır (Alemdar, 1995, s.18-19).

Okul-işletme işbirliği, gittikçe yaygınlaşan ve her iki tarafın amaçlarına büyük ölçülerde katkıda bulunan bir araçtır. Batı dünyasında çok ileri boyutlara ulaşan bu işbirliği, Türkiye’de yavaş yavaş ilerlemektedir.

Sektörle örgün ve yaygın eğitim kurumları arasında olması gereken yakın işbirliğinin kurulamamasının sonuçları şüphesiz ki turizm ve otel işletmeciliği eğitimindeki nitelik ve niceliği olumsuz yönde etkileyecektir. Okulların sektöre

olduğu kadar sektörün de okullara olan gereksinimleri yadsınamaz. Bu nedenle ilişkilerin kurulması ve sağlam temeller üzerine oturtularak götürülmesi gerekmektedir. Bu konuda Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) arasında koordinasyonun kurulmasında ve geliştirilmesinde yarar vardır (Fırat, 1997, s.52 ve Aktaş, 1992, s.326).

2.3.6 Turizm Eğitiminin İşletme Açısından Önemi

Turizm sektörünün her zaman gündeminde olan “eğitilmiş kalifiye eleman” sorunu Türkiye’de kitle turizmine yönelmesi ve turistik işletmelerin art arda açılması ile güncelliğini korumaktadır.

Turistik talebi etkileyen turizm arz kaynaklarını, nitelikli personel ile kaliteli turizm ürünü haline getirerek, turistin hizmetine sunabilme çabası, özellikle turizm sektöründen önemli ekonomik girdiler sağlama uğraşısı içerisinde olan ülkeler başta olmak üzere, bir çok ülkenin üzerinde önemle durduğu konular arasındadır. Bununla birlikte, sektörün yetişmiş insan gücü ile ilgili genel olarak iki büyük sorunu mevcuttur. Birincisi, sektörde mevcut olan fiili çalışanların bilgi ve becerilerinin artırılması, ikincisi de sektöre yeni girecek işgücünün yetiştirilmesidir. Özellikle uluslararası zincir oteller başta olmak üzere 4 ve 5 yıldızlı konaklama işletmeleri mevcut personelini işletmede hizmet içi eğitim kursları düzenleyerek bu açıklarını giderebilmektedir (Güçer ve Pelit, 2006, s.142).

“Turizm sektöründe istihdam gerekliliği, gerek miktar gerekse kalite bakımından bir hiyerarşi oluşturmaktadır. Hiyerarşinin her kademesinde uyum sağlayan eğitim sisteminin gerçekleştirilmesi bir gerekliliktir” (Timur, 1992, s. 48). Fakat, Türkiye’de turizm eğitimi veren okul sayısının daha çok yükseköğretim düzeyinde yoğunlaşması bazı sorunları gündeme getirmektedir. Oysa Avrupa Birliği’ndeki ülkelerin mevcut turizm eğitimi veren kurumları, genelde kurslar ve ortaöğretim düzeyinde yoğunlaşmaktadır (Boylu, 2004, s.124).

2.3.7 Turizm Eğitiminin İşletme Yönünden Yararları

Dünyada ve Türkiye’de ekonominin niteliği bilgiye doğru değıştikçe özellikle orta öğretim ve iki yıllık meslek okullarından mezun olan öğrencilerin işe hazır olabilmeleri ancak yeni beceriler kazanmalarıyla mümkün olmaktadır. Bu beceriler arasında problem çözme, analitik düşünme ve karar verme becerileri çok önemli bir yer tutmaktadır. Çalışanlar aynı anda birçok görevi başarmak, grup içinde çalışmak ve teknoloji alanındaki ilerlemelere anında uyum sağlamak durumundadır.

Özellikle bilgi çalışmaları açısından bakıldığında, teknik bilgi ve beceriler işte başarılı bir performans sergilemek için yeterli olmamaktadır. 21. yy da işverenlerin çalışanlardan beklentileri teknik bilgi ve becerileriyle insan ilişkilerini ustaca kullanabilmeleri yönündedir (Aydoğan, 2002, s.17).

Globalleşme ve teknolojik gelişmeler sonucunda iş dünyasında meydana gelen gelişmeler, yetiştirilmesi daha çok mesleki eğitimin görev ve sorumluluğunda olan becerili insan gücüne gereksinimi artmıştır. İşletmeler devamlılığını sağlayabilmek için teknolojik ve diğer alanlardaki tüm yenilik ve gelişmeleri yakından izlemek ve uygulamak durumundadırlar. Stajın turizm işletmeleri açısından yararları şöyle sıralanabilir (Aydoğan, 2002, s.23);

- İşte ve üretimde öğrenci kapasitesinden yararlanma,
- İş ve işletmeyi tanıyan, sistemin özelliğine, işletmelerin gereksinim ve isteklerine uygun eleman yetişmesini sağlama,
- Ülkenin gereksinim duyduğu kalifiye insan gücünün yetişmesine katkıda bulunmaktır.

2.4. TURİZM EĞİTİMİNDE STAJ SORUNLARI

Turizm eğitiminde önemli bir yeri olan turizm işletmelerinde yapılan stajların, gerek öğrencilerin gerekse işletmelerin beklentilerini karşılama yeterliliği ve bu süreçte yaşanan sorunlara yönelik Türkiye’de çok sayıda akademik çalışma

bulunmaktadır. Stajla ilgili yapılan söz konusu bu çalışmaların ağırlıklı olarak üzerinde durdukları konular; işletmelerin ve öğrencilerin staj anlayışları ve stajdan beklentileridir. Gerçekten de, eğitim kurumları ve öğrenciler stajı, öğrenimin bir parçası ve devamı mahiyetinde teorik olarak işledikleri derslerin pratikte uygulanışını görmek, mesleki bilgi ve beceri kazanmak, iş başı eğitimi, sektörde tecrübe ve deneyim kazanmak olarak algılamak; pek çok işletme stajyer öğrencileri daha çok geçici ve ucuz işgücü olarak algılamaktadır (Buluç, 1992, s.365). Konuyla ilgili olarak yapılan çeşitli araştırmalarda, öğrencilerin turizm işletmelerinden beklentileri ise şu şekilde özetlenebilir;

- Çok uzun çalışma saatlerinden dolayı turizmde çalışmanın yorucu ve stresli olduğu, aile yaşamının bundan olumsuz etkilendiği veya aile oluşturulamadığı belirtilerek, daha kısa veya standart çalışma saatlerinin düzenlenmesi beklenmektedir. Standart çalışma saatlerinin dışında da çalışılmasına rağmen bunun karşılığının mesai ücreti olarak alınamadığı belirtilerek, çalışma saatlerine karşılık mesai ücreti verilmesi istenmektedir (Kozak, 1999, s.32-38).
- Çok yorucu ve çok uzun çalışma saatlerine rağmen iş için ödenen ücretin düşük olduğu ve tatmin edici bir yaşam sürmeye elverişli olmadığı, turizm sektöründe işlerin mevsimsel olmasından dolayı sürekli ve istikrarlı bir iş bulmanın zorluğu belirtilmekte, sürekli ve istikrarlı bir iş konusunda işletmelerden talepte bulunmaktadır (İçöz, 1991, s.15-18).
- Staj çalışmalarına katılan öğrencilerin stajın yararlarına ilişkin değerlendirmelerinin alınarak yapılan bir başka çalışmada, öğrencilerin büyük çoğunluğunun stajın yararına inandığı, stajın iş bulma ve sektörü tanıma konularında yararlı olduğu ancak, stajın daha verimli bir ortamda yapılabilmesi için okulun ve sektörden bir takım beklentiler içerisinde bulunduğu görülmüştür. Bu çerçevede, rotasyon, oryantasyon, staj süresince eğitim ve motivasyon gibi konular sektörden başlıca beklentiler arasında yer almaktadır (Güçer ve Pelit, 2006, s.144-145).

Öğrencilerin stajları sırasında karşılaştıkları sorunları şu başlıklar altında sınıflandırmak ve açıklamak mümkündür (Kozak, 2005);

1. Ucuz işgücü olarak görülme: Son yıllarda özellikle konaklama işletmelerinde her şey dahil sisteminin yaygınlaşmasıyla birlikte stajyer öğrencilere olan talepte olağanüstü patlama olduğu gözlenmektedir. Öğrenciler, turizm işletmelerinin kendilerini ucuz işgücü olarak gördüklerini düşünmektedirler. Stajyerlere, işgörenlerle birlikte aynı işler yaptırılmakta ve hatta yasal çalışma saatlerini aşan sürelerde çalıştırılmaktadırlar. Buna karşılık stajyerlere hukuki konumları dolayısıyla, ya hiç ödeme yapılmadığı ya da düşük ücretlerin uygulandığı anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili yapılmış çalışmalar da bu gözlemi destekler niteliktedir.

2. Rotasyon ve adaptasyon dönemi ile ilgili sorunlar: Stajyer; daha önce aldığı eğitimi uygulamak ve deneyim sahibi olmak amacıyla işletmelerde kısa dönemli çalışan kimsedir. Ancak gözlemler ve öğrencilerden alınan bilgiler, turizm işletmelerinde öğrencilerin bu beklentilerine uygun olmayan bir çalışma şeklinin tercih edildiğini gösteriyor. Stajyer öğrencinin uygulama yapma ve deneyim sahibi olma beklentisi dikkate alındığında, ilk olarak, stajın işletmeye adaptasyon ile başlaması ve sonrasında çeşitli departmanları kapsayan rotasyonla devam etmesi gerekirken, bunun çok az turizm işletmesinde uygulandığı anlaşılmaktadır.

3. Alanları dışında çalıştırılma: İkinci madde ile bağlantı olmak üzere, pek çok tesiste öğrencilerin aldıkları eğitim dışında kalan alanlarda çalıştırılması bir sorun olarak gündeme getiriliyor. Son dönemde akademik turizm ve otelcilik programlarında bölümlendirmeye gidilmiş olmasına karşılık, öğrencilerin stajları sırasında ilgili oldukları alanlarda görev yapmadıkları gözlenen sorunlar arasında yer alıyor.

4. Her şey dahil sisteminin getirdiği sorunlar: Her şey dahil sistem, Türkiye’de turizm pazarlamasının bir aşamasıdır ve öğrencilerin staj yapma amaçlarına olumsuz etkileyen bir uygulama haline gelmiştir. Sistemin içerdiği çalışma şekli dolayısıyla öğrenciler tesislerden genellikle mesleki birikimine çok da yararlı olmayan deneyim birikimiyle ayrılmaktadırlar.

5. Sosyal haklar ile ilgili sorunlar: Birinci madde ile bağıntılı olarak, ne yazık ki, öğrenciler stajları sırasında sosyal haklardan yeterince yararlanamamaktadırlar. İyi niyetli yöneticilerin uygulamaları bir yana bırakıldığında, sigorta, hafta tatili, vb. haklardan yararlanabilen öğrenci sayısının düşük oranlarda kalabildiği stajyer sorunları arasındadır. 1990 yılından bu yana yapılan araştırmaların sonuçları bu konuda çok fazla bir ilerlemenin olmadığını ortaya koymaktadır.

6. Beslenme ve barınma sorunları, personel alanlarının yetersizliği: Genel olarak pek çok konaklama işletmesinde personel alanlarına gereken ilgi gösterilmemektedir. Konu mevsimlik tesisler üzerinde düşünüldüğünde, özellikle barınma ve beslenme koşullarında ciddi sorunlar ortaya çıkarabilmektedir.

Yukarıda birkaçı özetlenen sorunlar, staj yapan öğrencilerin sektörden daha işin başlangıcında soğumasına yol açabilmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalar öğrencilerin ilk staj deneyimleri ile turizm sektöründe çalışma düşünceleri arasında yakın bir ilişkinin varlığına işaret etmektedir.

Turizm gibi emek-yoğun bir sektörde, işgörenlerin çalışma, barınma, sosyal güvence ve yönetim gibi hususlardaki sıkıntıların hala devam ediyor olmasının, Türkiye turizm sektörünün önündeki en önemli sorunlardan biridir. İşgörenlerin, turizm işletmelerinin niteliğini belirleyen en önemli etken olduğu unutulmamalıdır. Bu konuda vasıflar yönetmeliğinde gerekli değişikliklerin yapılması gerekmektedir. Türkiye turizminde yaşanan sorunlar Dünya Kupası'na, kuş gribi vb. sebeplere yükleniyor. Ancak, esas sorunlardan birinin, sunulan hizmetin niteliğinin artırılmamasında olduğu aşıkardır (Kozak, 2006).

Öğrencilerin turizm sektörü ile ilk tanışma dönemi olan stajların amacına hizmet eden bir şekilde gerçekleştirilmesi, ülke kaynaklarının turizm ve otelcilik eğitim-öğretiminde de boşa gitmemesi bakımından önemlidir (Kozak, 2005).

Uluslararası rekabette yarışabilmek için, yetiştirilecek insan gücünün uluslararası nitelikte olması gerekir. Turizm ve otelcilik eğitimindeki genel sorunlar, staj faaliyetlerinde de kendisini hissettiren sorunlardır. Sorunların belirlenmesi, çözümü

için de önemlidir. Genel olarak sorunlar aşağıdaki başlıklar altında toplanabilir (Fırat, 1997, s.37-39).

Öğrencilerin staj süresince; psikolojik durumlarının dikkate alınmadığı, tesislerde öğrencilerin personel gibi değerlendirildiği, ucuz işgücü olarak görüldüğü, yeterli personeli olmayan işletmelerin işlerin büyük bölümünü stajyer öğrencilere yaptırdıkları, bu nedenle günlük çalışma süresinin 16-18 saate kadar çıkabildiği, fazla çalıştırıldıkları saatler için öğrencilere ek ücret verilmediği, hafta tatillerinin biriktirilip verildiği, barınma şartlarının kötü olduğu, personel yemeklerinin sağlıksız olduğu, öğrencilerin öğrenim gördüğü branşla ilgili olarak staj süresince yeterli uygulama yapamadıkları gibi bir çok sorun mevcuttur. Bu sorunlara ilave olarak (İlkiz ve Hitay, 1992, s.160-161);

1. Sektörü meydana getiren işletmelerin yönetiminde eğitimli ve profesyonel kişilerin yetersizliği iyi bir örgütlenme oluşturmayı engellemektedir. Bu da eğitim düzeyi yüksek kadrolaşmayı olumsuz şekilde etkilemektedir. Kısa dönemli politikalar peşinde olan işletmelerde, mesleki eğitim almış kişilerin istihdamı yerine eğitimsiz, istenildiği gibi yönetilebilen, düşük ücret politikasıyla çalıştırılabilen personel tercih edilmektedir.

2. Uygulamalı eğitime inanan fakat desteklemeyen, yeterli ilgiyi göstermeyen sektörün okullardan gelen öğrencilerle olan ilişkilerinde bazı konularda güçlükler ortaya çıkmaktadır. Buna göre sektörün;

- a) Öğrencilerin stajlarında rotasyon uygulamalarına girmedikleri,
- b) Daimi kadroda çalışan personelin bilgi aktarmada hassasiyet göstermedikleri,
- c) Yöneticilerin mesleki eğitim almış eleman ile almamış eleman farkını gözetmemeleri,
- d) Stajyer öğrencilere aşırı yüklenme,
- e) Staj süresince gerekli pratik eğitimin verilmemesi,
- f) Stajyer öğrencileri motive edici faktörlerin olmaması,

g) Genç yeteneklere ilerleme olanağının verilmemesi, gibi güçlükler neden olduğu belirlenmiştir.

3. Sektördeki yöneticilerin günlük rutin işleri dışında bilimsel araştırma sonuçları ve mesleki konularda yazılmış eserlere ilgisizliği okul-sektör işbirliğinin kurulmasını geciktirmekte veya kuvvetlendirmemektedir. Sektörün sorunlarının çözümü için bilimsel kuruluşlardan gelen araştırmacılara ve anketörlere yardımcı olmalarının sağlanması gereklidir (Aktaş, 1992, s. 327).

2.5. ORTA ÖĞRETİM DÜZEYİNDE TURİZM EĞİTİMİNDE BECERİ EĞİTİMİ

Okulda ve işyerlerindeki eğitim, sektörün ve turizm eğitiminin özellikleri esas alınarak gerçekleştirilir. Öğrencilerin otellerde gördükleri uygulamalı eğitim, bu tesislerde iş hacminin yoğunluk kazandığı turizm mevsimine paralel olarak başlatılır.

Turizm öğrencileri Ekim-Mart ayları arasında teorik bilgi ve becerileri kazandıkları okulda, Nisan-Eylül ayları arasındaki altı aylık dönemde pratik bilgi ve becerileri kazanmak için işletmelerde eğitim alırlar (Çam, 1992, s.102).

Staj faaliyetlerinin sürdürüleceği otel işletmeleri belirlenirken, oluşturulacak komisyon otel işletmelerinin yıldızlamasına, eğitime verdiği öneme, geçen yıllarda staj esas ve usullerine uygun davranıp davranmadığına bakılır.

Öğrencilerin işyerlerine dağılımı yapılırken, danışman öğretmenlerin görüşü alınarak, öğrencilerin başarısı, ekonomik durumu ve disiplin durumuna göre değerlendirme yapılır.

Modüler sisteme göre; öğrenciler 10. sınıftan sonra yapacağı stajlarda resepsiyon, servis, mutfak ve kat hizmetleri departmanlarında dönüşümlü çalışırlar. 11. sınıfta dallara ayrıldıkları için yapacakları stajlarda ağırlıklı olarak seçtikleri dala uygun departmanlarda çalışırlar.

Staj sonrasında öğrenciler okulda beceri sınavına tabi tutulurlar. Sene içinde okuldaki sınavlardan alınan notlar ile beceri sınavında alınan notların aritmetik ortalaması öğrencilerin başarı puanını belirler. Ayrıca işyerlerinin öğrenci hakkındaki kanaatini gösteren form da beceri sınavında alınan not üzerinde etkili olur.

Öğrenciler işyerlerindeki eğitime 20 gün özürsüz olarak devamsızlık yapmaları halinde, beceri eğitiminden başarısız sayılırlar ve dönem sonu beceri sınavına alınmazlar.

Öğrencilere haftada bir gün işyerlerinin uygun göreceği zamanda izin verilir. Öğrencilere stajları esnasında asgari ücretin yüzde altmışından az olmamak kaydıyla ücret verilir.

Sektörün özelliği gereği öğrenciler işyerlerinde gece ve gündüz çalıştırılabilir. Çalışma süresi günde sekiz saati geçemez. Mecburi hallerde geçilirse, mesai tahakkuk edilir (Fırat, 1997, s. 56-57).

3308 Sayılı “Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu” otelcilik ve turizm meslek lisesi öğrencilerinin stajlarını yapmaları konusunda geçerli olan kanundur. Bu kanunun özellikle 18, 24 ve 32’nci maddeleri öğrencileri yasal şemsiye altına almış olup, onların pratik bilgi ve becerilerini arttırıcı niteliktedir (Gökdeniz, 1995, s. 54).

2.5.1. Sektör Beklentileri ve Öğrenci Staj Faaliyetlerinde Başarıyı Sağlayıcı Etkenler

Her kademedeki işgören belirli bir etkinliği yerine getirmek üzere işletmede yer alır. İşletme içerisinde bulunan, belirli özelliklere sahip olan kişinin üstleneceği sorumlulukların tamamı onun iş tanımının sınırları içerisinde. Bir işletmede yer alan kişi işletmeye bedensel ve zihinsel yeteneklerini, bilgisini, kişiliğini topluca getirir, bu özellikleri ve yetenekleri yardımıyla kendisine verilen işi başarmak durumundadır. Sözü edilen başarının sonucu olarak da ücretini alır. İşletmenin terfi sistemi uyarınca bulunduğu görevin üst kademelerine yükselir.

Kısacası elde ettiği başarılar ve işletmenin olanaklarına göre ekonomik ve sosyal çıkarlar elde eder. İşletmede bireysel başarıyı, kişinin kendisi için tanımlanan, özellik ve yeteneklerine uygun olan işi, kabul edilebilir sınırlar içinde gerçekleştirmesi olarak tanımlamak mümkündür. O halde, bir işletmede işgörenin başarısından söz etmek için önce kişinin tanımlanmış bir işle karşı karşıya kalması, bu işin işgörenin özellik ve yeteneklerine uygun olması ve kişinin işini gerçekleştirme derecesinin göstergesi olan bir standardın bulunması gerekir. Bu standarda ulaşma kişinin başarısı olarak düşünülürken, standardın altında kalma da başarısızlığı olacaktır.

Bir işletmede kişinin başarısını etkileyen iş ortamına ve kişiye bağlı faktörler vardır. Başarı bu ortak faktörlerin uyumunun sonucudur. Özellikle iş ortamına bağlı başarı faktörleri vardır ve bu faktörlerin her bir işgören üzerindeki etkisi de değişik olabilir. Kimileri zor şartlar altında çalışırlar; bazı işgörenler süratli çalışır, bazı insanlar iyi iş ortamı isterler, bazıları diğerlerinden daha kapasitelidirler. Bütün bu özelliklerin yanı sıra kişilerin performanslarını etkileyen çevresel faktörler de zaman içerisinde değişim gösterirler. Sözü edilen değişimi planlayacak, işgörenleri uyumlu hale getirecek olan yöneticinin de başarı üzerinde önemli etkisi olacaktır (Fırat, 1997, s. 66).

2.5.2. Beceri Eğitimi Başlamadan Önce Yapılan Çalışmalar

Anadolu otelcilik ve turizm meslek liseleri diğer okullardan farklı olarak eğitim-öğretim takvimini turizm sezonuna göre düzenlemektedir. Öğrencilerin eğitim ve öğretimlerinin yaklaşık altı ayı okulda, diğer altı ayı da işletmelerde geçecek şekilde plan yapılmaktadır. Türkiye’de nisan ayında açılan turizm sezonuna öğrenci yetiştirebilmek için anadolu otelcilik ve turizm meslek liseleri Nisan ayı ortasında tatile girer.

Ancak okulun kuruluş yeri, beş yıldızlı otellerin öğrencilerin talep edip etmemeleri, denetim açısından otelin uzaklığı da dikkate alınarak dört yıldızlı otellere, hatta üç yıldızlı otellere stajyer öğrenci isteyip istemeyecekleri hususunda başvurulur. Okul ve öğrencilerin beceri eğitiminin hedeflerine ulaşma açısından bazen (otel sahibi

ve yöneticilerinin davranış ve anlayışlarından kaynaklanan nedenlerle) üç ve dört yıldızlı otellerden daha fazla verim elde ettiği gözlenmektedir.

Okul idaresi sezona öğrenci yetiştirmek için, şubat ayında otel işletmelerine hangi branştan kaç öğrenci istediklerini yazı ile sorar. Bu yazıya da en geç 15 Mart'ta okul idaresinde olacak şekilde cevap verilmesini ister. Okul idaresi geçmiş yıllarda beceri eğitiminde uygun öğrenci çalıştırmayan, denetimlerle ve tutulan raporlarla kusurlu olduğu kesin tespit edilen otel işletmelerine stajyer öğrenci isteyip istemediği sorulmaz.

Otellerden gelen istek yazıları koordinatör müdür yardımcısında toplanır. Staja gönderilecek öğrenci sayıları belirlenir. Genel kabul görmüş kural olarak, kız öğrencilerin gününbirlik gidip gelebileceği, ikamet ettikleri yerlerde veya yakınında bulunan otellere verilmesine çalışılır.

Koordinatör müdür yardımcısının başkanlığında sınıf öğretmenlerinden oluşan komisyon gelen taleplerle staja gidecek öğrenci sayılarını da dikkate alarak dengeli bir şekilde dağıtılır. Dağıtıma beş yıldızlı otellerden başlanır. Dağıtım anında özellikle geçmiş yıllarda okul-işletme arasında iyi diyalog kurulmuş otellere bu işbirliğinin bozulmamasını sağlayacak, işletmeyi mahcup etmeyecek, başarılı ve çalışkan öğrenciler gönderilmeye çalışılır. Bu şekilde başarılı öğrencinin mükafatlandırılması da sağlanmış olacaktır. Geçmiş yıllarda çalıştığı otellerden adlarına istek gelen öğrencilerin, ilerde istihdam edilmeleri de düşünülerek otellere staja gönderilmeleri, komisyon tarafından incelenerek uygun bulunursa sağlanır. Dağıtımda beş yıldızlı otelden sonra, uygun olan dört ve üç yıldızlı otellere dağıtım yapılır.

Özellikle geçmiş yıllarda eğitim-öğretimde kendisini ispatlamış, köklü ve eski olan anadolu otelcilik ve turizm meslek liseleri işletmeler tarafından daha fazla rağbet görmektedir. Bu liseler çoğunlukla işletmelerden gelen taleplerin çoğunu karşılayamamaktadır. Böyle durumda işletmeye ya istediği sayıdan az öğrenci gönderilmekte ya da bazı otellere hiç gönderilmemektedir. İstekleri karşılanan otellere gönderilecek öğrencilerin isimleri ve hangi tarihte işbaşı yapacakları bildirilir.

İsteklerine cevap verilemeyen otellere de olumsuz da olsa cevap verilir (Fırat, 1997, s. 58).

2.6. STAJLA İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Stajla ilgili daha önce yapılmış çalışmalar incelendiğinde genellikle turizm meslek yüksek okullarında ve lisans düzeyinde yapılan stajlarla ilgili olduğu görülmüştür. Literatür taraması sonucunda ortaöğretim düzeyinde staj faaliyetleriyle ilgili sadece Zeki Fırat'ın 1997 yılında yaptığı Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Öğrencilerinin Staj Faaliyetlerinin Organizasyonu Sektör Beklentileri ve Öğrencilerin Tatmin Düzeylerinin Ölçülmesi konulu yüksek lisans tezine ulaşılmıştır. Turizm eğitiminde staj faaliyetleri ile ilgili bazı çalışmalara kısaca yer vermekte yarar vardır.

Olalı'nın (1984, s. 15-21), “Türkiye’de Turizm Eğitiminin Yapısı ve Sorunları” adlı araştırmasında elde edilen bulgular şunlardır;

Türkiye’deki turizm eğitiminin yapısı; eğitim süresince karşılaşılan sorunlar, turizm eğitimi politikası ve planın boyutları ele alınmıştır. Turizm eğitime olan ihtiyacın saptanması, ayrıca beş yıllık planlarda konaklama kapasitesinde beklenen gelişme hedefleri doğrultusunda personel ihtiyacının belirlenmesi, eğitimin bu ihtiyaca göre yönlendirilmesi; turizm endüstrisi ile turizm eğitim kurumları arasında işbirliğinin sağlanması turizm ve otelcilik faaliyetlerinin yasal olarak bir meslek karakterine, haysiyetine ve ahlâkına kavuşturulması önerilmiştir.

Turizm eğitimi ile ilgili şu sorunları belirlemiştir;

- Turizm eğitim politikası ve planlaması ile ilgili eksiklikler vardır,
- Turizm endüstrisi ile turizm eğitim kurumları arasında işbirliği zayıftır,
- Turizm eğitiminde entegrasyon ve koordinasyon zayıftır,
- Eğitilmiş turizm personelinin yasal himaye altına alınması gibi bir takım sorunlar mevcuttur.

Karhan'nın (1984, s. 22-24), “YÖK’ün Türkiye’de Öngördüğü Turizm Eğitimi” konulu araştırmasında elde edilen bulgular şunlardır;

Türkiye’de yükseköğretim düzeyinin her kademesinde turizm eğitime imkan sağlanmıştır. Önlisans, lisans ve yüksek lisans olarak sıralanan bu kademelerde turizm eğitimi desteklenmiştir. Yükseköğretim Kurulunun önlisans kademesinde ara insan gücü yetiştirmek için sürdürmekteki öğretime öncelik tanıdığı, bunun turizm alanındaki eğitimi de kapsadığı vurgulanmaktadır. Turizm alanında ara insangücü yetiştirmek için meslek dallarının tespitinde ve öğretim uygulama imkanlarının sağlanmasında Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Yükseköğretimin işbirliği önerilmektedir.

Turizm faaliyeti ekonominin diğer alanlarının olduğundan çok fazla toplumun yaşayış düzeni ile ilgilidir. Bu düzen gelecek turistlerin alıştığına altında ise, onları tatmin edecek bir ortam sağlanamaz. Turizm eğitimi diğer alanlardaki eğitimden farklı bir nitelik taşır, diğer alanlarda bilgi aktarması yeterli geldiği halde, turizmde bilgi aktarmasının yanı sıra eğitim görenin bu bilgileri içine sindirmesi de gerekir. Türkiye turizm alanındaki gelişmeleri eğitim yolu ile sağlamak zorundadır. Eğitimin bir bütün olarak ele alınması ve sürekli uygulanması gerekir. Bunun içinde eğitim kurumları yanı sıra her turizm kuruluşunun hizmet içi eğitimle personelinin verimini arttırmaya gayret göstermesi gerekir.

Türkiye’de mevcut yükseköğretim düzeni turizm eğitime her kademedede imkan sağlayan bir ortam bulunmaktadır. Ön lisans kademesinde meslek yüksek okullarında turizmin ara insan gücüne ihtiyaç duyulacak her dalında öğretim programları düzenlenebilir. Lisans kademesinde eğitim yapan kurumlarda turizmle ilgili opsiyon programları tertiplenebilir. Bütün bunların dışında lisans kademesinde eğitim yapmak üzere tarihi zenginliği ve turistik imkanları bulunan bölgelerde yüksek öğretim kurumu kurulmuş bulunmaktadır. Lisans üstü öğretim gerek bu yükseköğretim kurumlarının bağlı bulunduğu üniversitelerin enstitülerinde gerekse diğer üniversitelerin enstitülerinde yapılabilir.

Akoğlan ve Okumuş (1991, s. 32-33), “Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Öğrencilerinin Stajla İlgili Sorunları” konulu çalışmasına göre ;

Öğrencilerin staj yerlerini kendilerinin buldukları, staj süresince denetlenmedikleri, tesislerde iş başı eğitim verilmediği, okulun başlama, bitiş ve bütönleme tarihleri nedeniyle öğrencilerin stajlarını bırakmak veya ara vermek zorunda kaldıkları ve stajın amacına ulaşmadığı tespit edilmiştir .

Alemdar (1992, s. 357-360), “Turizm Eğitiminde Stajlar Konusunda Bir Model” konulu çalışmasına göre;

Eğitimin amacı; bireyin değeri yargılarını, tutum ve davranışlarını güçlendirmek kimi kez de bunları formal ve informal bilgi akışıyla yönlendirmektir, kısacası bireyin kendisini geliştirmesinde yardımcı olmak, kültürlü, bir konuda uzmanlaşmış bireyler üretmektir. Resmi eğitimde birey, başarılı eğitimi sonucunda alacağı geçerli sertifika veya diploma ile modern ekonomi toplumundan iş talep etmeyi kendinde doğal hak olarak görür. İşveren dünyası ise, hizmet sektöründeki arzuladığı potansiyel çalışan tasvirini yaparken, insan ilişkilerinde başarılı ve pratik bilgilerle donanmış bir birey olmasını yeğler. Buradaki hassas nokta artık işverenlerin turizm gibi uygulamalı bir bilim dalından alacakları işgücünden teorik ve pratik alanda bilgili olmalarını tercih etmeleri, turizm yükseköğretim kurumlarının öğrencilerine gerçek iş deneyimi kazandıracak olan stajlara ne kadar önem vermelerinin gereğini açıkça ortaya koyar.

Staj, meslek bilgisini arttırmak için bir kimsenin, geçici olarak bir kurumun bir veya birçok servisinde çalışarak geçirdiği devredir. Stajyer ise staj yapan kimseye denir.

Turizm işletmeleri sürekli kaliteli personel seçimini arzularken turizm eğitimi veren okullarda sürekli kaliteli potansiyel personel mezun etmenin çabası içindedirler. Birbirlerinden et ve tırnak misali ayrılması mümkün olmayan bu iki kurum öğrencilerin eğitimi esnasında birbirleriyle olumlu işbirliği içinde bulunmalıdırlar.

Bu olumlu işbirliğinin Latent (Gözükmeyen) ve Manifest (Görsel) fonksiyonları ise her iki taraf için kazanç sağlayıcı ve birbirini tamamlayıcıdır.

İşveren, turizm okullarından altı aylık öğrenci alıp çalıştırdığında, Manifest (Görsel) olarak branşındaki turizm okulunu desteklemekte, öğrencilere gerçek bir çalışma alanındaki atmosferi yaşatmakta, topluma karşı sosyal bir görevi yerine getirmekte, öğrencinin o anki seçimini –çalıştığı departman olarak- doğru yapıp yapmadığı hakkında yardımcı olmakta, pratik bilgi transferinde bulunmaktadır. Aynı işveren Latent (Gözükmeyen) olarak turizm okulları öğrencisini normal bir ücretli kadar maaş ödemediğinde giderlerini daha iyi kontrol etmekte, öğrenciden teorik bilgi transferi yapmakta, öğrenciden memnun kalır ise öğrenciyi potansiyel bir yeni çalışan olarak yakın bir gelecekte kadrosuna katmasıyla kazançlı olmakta, işbirliğinde bulunduğu turizm okuluna karşı haklı bir ciddiyet ve gurur içinde bulunmakta, iş verdiği stajyerlerin eksik hizmet sunması halinde işini bir nebze de olsa riske atmış olmaktadır.

Özkan (1992, s.361-363), “Yüksekokul Düzeyindeki Turizm Eğitim Kurumlarında Öğrenci Staj ve Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri” konulu çalışmasına göre;

Turizm işletmelerinin ve sektörün geleceği açısından büyük önem taşıyan personeli yetiştiren eğitim kurumlarında, özellikle yüksek okul düzeyinde eğitim veren kurumlarda öğrencilerin staj ve uygulamaları konusunda önemli problemlerle karşılaşmaktadır. Bu problemler kısaca;

- Yüksek okulların bölgesel dağılımında olan dengesizlik, öğrencilerin uygulamaları konusundaki sorunları ortaya çıkarmaktadır.
- Yükseköğretim kurumlarında uygulanan ders programları genellikle teorik olup, uygulamalı derslere pek fazla zaman ayrılmamaktadır.
- Staj için ayrılan süre yetersizdir.
- Staj yapan öğrenci eğitim kurumları tarafından yeterince denetlenmemektedir. Staj yapılan işletmelerin bir çok il ve ilçeye dağılması, öğretim

elemanları sayısının yetersizliği ve maddi imkanların kısıtlı olması gibi nedenlerle denetlemeler genellikle yapılmamaktadır.

- Öğrenciler staj yapacakları işletmeyi bulmakta da bir hayli zorlanmaktadır.

- Eğitim kurumları ile turizm işletmelerinin staj ve stajyerden beklentileri birbirinden farklıdır. Eğitim kurumları için staj, eğitimin bir parçası ve devamıdır. Buna karşılık sektör öğrenciye ucuz ya da bedava iş gücü olarak bakmaktadır. Öğrenciye emeğinin karşılığında bir ücret ödemek istememektedir. Sektör, geleceği açısından uygulamalı eğitimin zorunlu olduğuna inanmakta, fakat yeterince ilgi göstermemektedir. Bir dönem boyunca staj yapan stajyere genellikle, nitelsiz elemanın yapacağı basit işler yaptırılmaktadır. Belirli bir süre bu işleri öğrenebilmeleri için fırsat verilmemektedirler.

Bu da öğrencide bıkkınlığa neden olmakta, öğrencileri sektörden soğutmakta ve okul bittikten sonra başka alanlara yönelmesine neden olabilmektedir.

Bu sorunları gidermede yardımcı olabilecek çözüm önerileri ise;

- Turizm eğitimi veren yüksekokulların uygulama ve stajların verimliliği açısından, turizm yönünden gelişmiş, tesis yoğunluğu fazla olan bölgelerde kurulması yoluna gidilmelidir.

- Eğitim programlarında, sektörün getirdiği özellikler dikkate alınarak, çağdaş turizm eğitime imkan veren düzenlemelere gidilmelidir.

- Ancak birkaç yüksekokulda bulunan, turizm eğitiminin gerektirdiği eğitim araçları ve laboratuvarları ile öğrencinin uygulama yapabileceği uygulama otelleri yaygınlaştırılmalıdır. Otel-Okul sistemi ile teorik ve uygulamalı derslerin işbaşı eğitimiyle desteklenmesi, öğrencinin mezun olup sektörde çalışmaya başladığında uyumunu kolaylaştıracaktır.

- Öğrencilerin staj yeri bulma ile ilgili sorunları Turizm Bakanlığı tarafından da desteklenen işletmelere stajyer öğrenci alınması konusundaki yasal hükümlerle çözülebilir.

- Öğrenci stajlarının denetlenmesi konusunda, işletmeler ve yüksekokullar işbirliği içinde bulunmalıdır. Eğitim kurumlarının stajyeri denetlemediği durumlarda işletmeler devreye girmelidir. İşletmeler stajyer öğrencinin stajını, staj eğitim programı çerçevesinde denetlemeli ve sınırlı da olsa rotasyona tabi olarak yapılmasına özen göstermelidirler.

- Staj yapan öğrenci işletme tarafından ucuz ya da bedava işgücü olarak görülmemelidir. Stajyerlerin işletmedeki yaşam koşulu, iş yükü dengesi, çalışma ve ücret koşulları ile sosyal hakları, Çıraklık Kanunu'nda olduğu gibi hukuki bir temele oturtulmalıdır.

Tüm bu sorunlar, eğitim kurumlarında uygulanan eğitim politikalarından, sektörün staja ve stajyer öğrenciye yeterince önem verilmemesi ve sektör ile eğitim kurumları arasında yasalarla desteklenen bir işbirliğine gidilememesinden kaynaklanmaktadır.

Buluç (1992, s. 365-367), “Turizm ve Otel İşletmeciliği Eğitiminde Stajın Önemi” adlı çalışmasına göre elde ettiği bulgular şunlardır;

Turizm ve otelcilik işletmeciliği eğitimin her kademesinde öğrencilerin pratik bilgi ve becerilerle donatılması zorunludur. Bu bilgi ve becerilerin eğitim sonrası kullanılması aşamasında ortaya çıkan fark belli mesleki kademelerde bunların bir fiil fiziksel olarak uygulanması ile kazanılan bu bilgi ve beceriler ışığında yönetim ve denetim faaliyetlerinin sürdürülmesidir. Her ne amaçla ve hangi mesleki kademe de kullanılırsa kullanılsın turizm eğitiminin her kademesinde teori ile uygulama birbirini tamamlayarak bir bütün oluşturacak şekilde yürütülmek zorundadır.

Eğitim kurumları ve öğrenciler stajın öğrenimin bir parçası ve devamı olup teorik olarak gözledikleri derslerin pratikte uygulanışını görmek, mesleki bilgi ve beceri kazanmak, iş başı eğitimi sektörde tecrübe ve deneyim kazanmak olarak algılarken pek çok işletme stajyer öğrenciler daha çok geçici ve ucuz işgücü olarak algılamaktadır. Öğrencilerin staj sürelerince değişik departman ve işlerde rotasyon

usulü iş başı eğitim görmek ve uygulamak üzere işletmede bulundukları hususuna fazla önem vermemektedirler.

İşletmelerde bilinçli, sistemli, amaca uygun, nitelikli ve belli bir yasal çerçeveye oturtularak gerçekleştirilecek bir staj, öğrencilerin mesleklerine ve geleceğe daha uygun ve iyi hazırlanmalarını sağlayacaktır. Bunun sonucu olarak da turizm endüstrisi, becerikli ve nitelikli insan gücüne olan gereksinimini karşılamış olacaktır. Mevcut kaynaklardan daha verimli olarak yararlanılabilecektir. Yükseköğretim kurumları ve turizm işletmeleri işbirliği ile turizm eğitiminin etkinliği artacak bu da hizmet kalitesinin yükselmesini sağlayacaktır.

Öğrencilerde iş disiplini ve meslek ahlâkı duyguları gelişirken üretime yaptıkları katkı karşılığı ücret alacaklar, mesleklerinde kendilerini geliştirmek için uygun bir ortam ve olanağa sahip olacaklardır.

Özmerzi ve Ayata (1992, s. 369-373), “Akdeniz Üniversitesi Antalya Meslek Yüksekokulu Turizm ve Otelcilik Programı Öğrencilerin Ağırlama Sektöründe Yaptığı Uygulama ve Stajlar” konulu çalışmasına göre;

Okul-Sektör işbirliğinin daha etkili olabilmesi için yasal düzenlemelere gidilmesi gerektiğini belirtmiştir. Okullarda verilen eğitimin kalitesini arttırabilmek için bazı ülkelerde uygulanan sistemin Türkiye’ye uyarlanması gerektiğini belirtmiştir. Sektör, okuldan sadece iyi eleman istemekle kalmayıp, bunların eğitilmesi için gerekli desteği de sağlamasının gerektiğini belirtmiştir. Örneğin, Türkiye’de turizm belgeli tüm tesislerden belirli oranda eğitim vergisi alınmalıdır. Bunun uygulamaları değişik olabilir. Kârdan belirli bir pay alabileceği gibi, ya tesis başına ya da çalışan personel başına belirli bir miktar da olabilir. Buradan sağlanan gelirler de değişik seviyelerde eğitim veren kurumların bina, teçhizat, laboratuvar, uygulama alanları, malzeme vs. gibi imkanlarının karşılanması için harcanabileceğini belirtmiştir. Türk turizm sektörü her şeyi devletten beklemeyi de bırakmalı ve eğitim için kendi katkısını mutlaka ortaya koymalıdır.

Turistik tesislere yasal düzenlemelerle öğrenci çalıştırma zorunluluğu getirilmelidir. Turizm ve otelcilik okullarına öğrenci yetiştiren mevcut sistemde değişiklikler yapılmalıdır. Lisans ve ön lisans eğitim veren bu okullarda öğrenci seçilirken değişiklik yapılmalı ve mülakat sınavı da konulmalıdır. Bu yolla gerçekten turizmde çalışabilecek kişilerin seçimi yapılacak ve aynı zamanda kaynak israfı da önlenmiş olacaktır.

Çetin (1995, s. 22-34), “Mersin Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Eğitim ve Öğretim Sorunları” isimli çalışmasında stajlara ilişkin aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır;

Öğrenciler ağırlıklı olarak önbüro, bar ve restoranda bölümlerinde staj yapmaktadırlar. Öğrencilerin yaklaşık yarısı stajda geçici personel statüsünde ve bölüm çalışanı olarak çalışmışlar ve çok azına özel staj programı uygulanmıştır. Öğrencilerin çoğu halen uygulanan staj süresini yeterli bulurken, bir bölümü de staj süresinin uzatılmasından çok “her yıl belirli bir süre staj yapılmasını” istemektedirler. Öğrenciler yaptıkları işlerle ilgili bilgi eksikliği duymaktadırlar. Öğrenciler staj sürecinde çeşitli güçlüklerle karşılaşmaktadırlar. Öğrenciler, staj çalışmalarının daha verimli ve etkili olabilmesi için okul yetkilileri tarafından denetlenmesini, staj yerlerini okul yetkililerinin saptamasını, rotasyon yöntemi ile staj yapılmasını, yurt dışında staj yapabilme olanaklarının sağlanmasını önermektedirler.

Altınay (1996, s. 1-13), “Doğu Akdeniz Üniversitesi’ndeki turizm öğrencilerin beklentileri”ni ortaya koyduğu çalışmasına göre;

Öğrencilerin stajın yararına inandıklarını, aldıkları eğitimin staj sırasında yararlı olduğunu, stajın sektörün tanınmasına ve iş bulmaya yardımcı olduğunu düşündüklerini ve gerekirse tekrar staj yapmaya istekli olduklarını tespit etmiştir. Öğrencilerle yüz yüze yapılan görüşmelerde ise; çalışma karşılığı ücret, uyumlaştırma, rotasyon, sürekli ilgi ve eğitim öne çıkan beklentiler olmuştur.

Fırat (1997), “Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Öğrencilerinin Staj Faaliyetlerinin Organizasyonu, Sektör Beklentileri ve Öğrencilerin Tatmin Düzeyinin Ölçülmesi” konulu tez çalışmasına göre;

Bu çalışma, anadolu otelcilik ve turizm meslek liseleri öğrencilerinin yaz döneminde otel işletmelerinde yürüttüğü staj faaliyetlerinde, amaca ne oranda ulaştığını ölçmek, işletmelerin beklentilerini ortaya koymak amacı ile yapılmıştır.

Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin iş bilgisinin sektörün beklentilerinin altında olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrenciler, mesai arkadaşlarıyla işbirliği içinde çalışmaktadırlar. Öğrenciler yeni metotları öğrenmeye isteklidirler. Yabancı dilleri konusunda bir takım problemler yaşamaktadırlar. Öğrencilerin okulda almış oldukları teorik ve uygulamalı eğitimin yetersizliği ortaya çıkmıştır. Otel müşterileri stajyer öğrencilerin hizmetlerinden memnun kalmışlardır. Öğrencilere sunulan yeme-içme, lojman gibi imkanlar nitelik ve nicelik açısından istenilen seviyede değildir. Otel işletmeleri staj programına ve öğrencilerin yeteneğine göre değil, ihtiyaç duyduğu alanlarda öğrencileri istihdam etmemektedirler. Eğitim kurumları her öğrenciye staj yeri bulmakta güçlük çekmektedir. İşletmelerin staj uygulama programları yoktur. Bazı işletmeler stajyerleri ucuz işgücü olarak görmektedirler. Stajyer öğrenciden kadrolu çalışan personelden beklenen verimlilik istenmektedir.

Çakır (1998, s. 178-196), “Türkiye’de Lisans Düzeyi Turizm Eğitiminde Staj Sorunları ve Çözüm Önerileri” konulu araştırmasına göre;

Öğrenciler staj sürelerini yeterli bulmaktadır. Staj sürecinde yapılan denetimleri yetersiz görmektedirler. Öğrencilere göre, yüksek okullarda verilen eğitim, staj esnasında fazla yarar sağlamamaktadır ve stajın sektörü tanımaya katkısı yüksektir. İşletmeler stajyerleri ucuz işgücü olarak görmeleri gibi sonuçlara ulaşmıştır.

Öğrenciler staj süresince karşılaştıkları sorunlar önem sırasıyla; ücret, barınma, işyeri tesislerinden yararlanma, yeme-içme, katı kurallar, ulaşım ve diğer sorunlardır; fazla çalışma saatleri, sosyal güvenlik, personel yönetiminde adaletsizlik, kendini

kanıtlama fırsatının verilmemesidir. Öğrenciler stajdan memnun değildir ve bir daha staj yapmak istememektedir.

Kozak, A. M. (1999, s. 37-44), “Eskişehir Meslek Yüksek Okulu Öğrenci Stajları Üzerine Bir Araştırma: Turizm-Otelcilik ile Diğer Programların Karşılaştırılması” konulu çalışmasına göre;

Öğrencilerin staj yaptıkları sektör ve iş yeri hakkında insan ilişkileri, fiziksel koşullar ve yöneticilerin stajyer öğrencilere bakış açıları, rutin işlerde çalıştırılma, staj süresinin yetersiz olması ve ücretler konusunda genelde “olumsuz” algılar taşıdıkları; yükselme fırsatı, çalışma düzeni uygulama yapabilme tecrübe sahibi olma ve mesleği sevmeye konusunda ise “olumlu” algılara sahip oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin staj eğitimini yararlı bulduklarını ve staj yaptıkları mesleklerde çalışmak istediklerini belirtmişlerdir.

Kuşlivan ve Kuşlivan (2000, s. 251-269), “Perceptions and Attitudes of Undergraduate Tourism Students Towards Working in the Tourism Industry in Turkey” konulu çalışmasında;

En az üç aylık stajını tamamlamış turizm öğrencilerinin Türkiye’de çalışma konusundaki tavır ve algılama düzeylerini ortaya koyan bir çalışma yapmışlardır. Çalışmada sektörde çalışma konusu sorgulansa da tespitlerin staj yapan öğrenciler tarafından yapılması ve stajda da öğrencilere personel gibi davranılması nedeniyle çalışma sonuçlarının staj uygulamaları içinde geçerli olduğu düşünülebilmektedir.

Çalışmada öğrenciler, çalışırken kişisel otoritelerini kullanabildiklerini, her gün yeni şeyler öğrendiklerini, kendini bağımsız ve özgür hissettiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilere göre turizm sektöründe çalışmanın olumsuz yönleri ise, stresli olması, düzenli bir aile yaşantısına izin vermemesi, uzun çalışma saatleri, yorucu olması, mevsimlik olması, haksız ve yetersiz yükselme koşulları, düşük ücret ve yetersiz sosyal güvence, yetersiz yöneticiler, yöneticilerin davranış ve tavırlarının

zayıflığı ve fiziksel çalışma koşullarının yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Çalışanların kaldığı lojman, yemekhane ve tuvaletlerin kötü ve yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.

Staj sonrasında öğrenciler beklentilerinin karşılanmadığını ve sektördeki kariyer olanakları konusundaki hayal kırıklığına uğradıklarını ifade etmişlerdir. Bu da öğrencilerin okuldaki ve mezun olduktan sonra sektörde çalışma konusundaki motivasyonlarını olumsuz etkilemektedir.

Küçüktopuzlu (2002, s. 335-341), “Turizm Eğitimi Veren Yüksekokulların Staj Programlarında Eşgüdümün Sağlanması ve Çözüm Önerileri” konulu çalışmasına göre;

Araştırmada; yapılan anket çalışması sonucunda yüksekokulların temel staj sorunları belirlemeye çalışmıştır. Sorunları; staj yapılan işyerine yönelik sorunlar, stajyer gönderen yüksekokullara ilişkin sorunlar ve stajyer öğrenciden kaynaklanan sorunlar olarak ayrı ayrı belirlemeye çalışmıştır.

a) Staj Yapılan İşyerine Yönelik Sorunlar

- İşyerlerinin stajdaki eğitim amacını göz ardı ederek, stajyerleri ucuz işgücü kaynağı olarak görmeleri,
- Stajda çalışılan departmanların çoğu kez sabit olması ve stajyerlerin birçok departmanı hiç tanıyamaması,
- Stajyerlere verilen düşük ücretler, düzensiz çalışma koşulları, saatleri ve sosyal haklarla ilgili sorunlar. Bu konuya ilişkin hiçbir yasal düzenleme olamaması ve yasal denetim eksikliği,
- Alaylı- Mektepli çatışmaları sonucunda işyerlerinde yaşanan çalışma sorunları, stajyerlerin eğitim ve deneyim düzeylerine bakılmaksızın vasıfsız işlerde çalıştırılması,
- Zaten sayıca az olan denetimlerde, işletmelerin denetleme elemanlarına olan ilgisizliği.

b) Stajyer Gönderen Yüksekokullara İlişkin Sorunlar

- Staj denetimlerinin yapılmaması ve bunu çözebilecek maddi olanak ve eleman yetersizliği,
- Stajların yapılabilmesi için sektörle uygun işbirliği koşullarının gerçekleşmemesi, iletişim sağlamada yaşanan zorluklar,
- Konaklama bölümü öğrencileri çoğu kez sorun olmadan staj yeri bulurken, seyahat acenteciliği ve rehberlik bölümü öğrencilerinin staj yerleri bulmada sorunlar yaşanması,
- Staj yerlerinin bulunması ve çalışmaya başlamaların sezon başına yetişmesi önceliği nedeniyle sürekli sıkışık akademik takvim ile çalışmanın getirdiği zorluklar,

c) Stajyer Öğrenciden Kaynaklanan Sorunlar

- Stajın öneminin kavranmaması ve stajın bir yük olarak algılanması,
- Uygun ve eğitim sağlanabilecek işletmeler yerine çoğu kez tanıdıklar aracılığı ile düşük kaliteli tesislerde staj yapılması,
- Denetim mekanizmasının da iyi çalışmamasını fırsat bilerek sahte staj yapılmasıdır.

Sonuç olarak bu araştırmada; üniversiteden üniversiteye farklılık gösteren staj süresinin birbirine yakın düzeylere çekilmesi gerektiği, staj kayıt evraklarının benzer olması gerektiği, stajları denetlemek için gerekli maddi kaynak ve eleman sıkıntısının giderilmesi, bu sorunların çözümü ve denetim için işbirliğinin zorunlu olduğu, yüksekokullar arası işbirliği ve koordinasyonun sağlanması gerektiği, derslerin uyguma ağırlıklı olması gerektiği gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Gökdeniz, Çeken ve Erdem (2002, s. 343-367), “Okul-Sektör İşbirliği Çerçevesinde Stajdan Beklentiler, Sorunlar ve Çözüm Önerilerine Yönelik Bir Uygulama” konulu çalışmaya göre;

Konaklama işletmelerinin hizmet sektörü içerisinde yer alması, bu işletmelerde müşterilerin tatmin edilmesinde işgörenlere önemli görevler yüklemektedir. Çünkü teknolojik gelişmeler, gelir düzeyinin ve yaşam standardının artması gibi nedenler, müşterilerin konaklama işletmelerinden daha kaliteli hizmet beklmelerine neden olmaktadır. Kaliteli hizmet ise ancak iyi eğitim almış personel tarafından yerine getirilebilecek bir unsurdur. Bu durumda konaklama işletmelerinde mesleki turizm eğitimi ön plana çıkmaktadır.

Mesleki turizm eğitimi ise; turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu, araştırma ve planlama çalışmalarını geliştirecek, işlerin verimliliğini arttıracak ve bu sektördeki yenilikleri takip edebilecek bilimsel metotların ortaya çıkarılması için yapılan mesleki eğitimidir.

Çalışmanın amacı, gerek turizm sektöründe faaliyet gösteren konaklama işletmelerinin, gerekse lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin stajdan beklentileri ve yaşanan sorunları tespit ederek bu sorunlara çözüm önerileri geliştirmeye çalışmaktır.

Yapılan anket çalışması sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda çalışma ile ilgili sonuç ve önerileri şu şekilde özetlenebilir;

- Konaklama işletmelerinde stajyer öğrencileri ucuz işgücü olarak görmekte ve işletme giderlerini düşürdüğü için tercih etmektedirler. Oysa kaliteli hizmetin sunulması kalifiyeli işgücüne bağlıdır. Bu nedenle konaklama işletmeleri eğitilmiş personel istihdam etmelidirler.
- İşletmelerin büyük çoğunluğu stajyerleri rotasyona tabi tutmaktadırlar. Bu da stajyer öğrencilerin işletmenin farklı departmanlarında bilgi ve tecrübe kazanmasına olanak sağlamaktadır.
- Konaklama işletmelerinin büyük bir çoğunluğu stajyer öğrencilerin yabancı dil bakımından yetersiz kaldığından şikayetçidirler. Bu yüzden yabancı dil konusunda öğrencilerin belli bir seviyeye gelmeleri yararlı olacaktır.

- Konaklama işletmeleri stajyer öğrencilerin eğitim kurumları tarafından denetlenmediğini ifade etmektedirler. Etkin bir denetim için eğitim kurumlarına finansal destek verilmelidir.
- İşletmeler stajyer öğrencilerin staj süreleri, sigortaları ve ücretleri gibi konularda ciddi anlamda belirsizlik olduğunu belirtmişlerdir. Bu gibi sorunların ortadan kalkması konaklama işletmelerine verimlilik sağlayacağı gibi, öğrencilerin de motivasyonunu olumlu yönde etkileyecektir. Böylesi bir durum, işletmelerde personel devir hızının azalmasını da sağlayacaktır.
- Ankete katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu stajdan sonra turizm sektörüne ve eğitimine karşı güvenlerinin azaldığını belirtmişlerdir. Bu konuda eğitim kurumları ve sektör temsilcileri arasında bir koordinasyonun sağlanması ve öğrencilerin mevcut sorunlarının tespit edilerek en aza indirilmesi yararlı olacaktır.

Yıldırım (2002, s. 369-384), “Turizm Sektörü-Turizm Eğitim Kurumları işbirliği, Staj Sorunları ve Çözüm Önerileri:Kocaeli Üniversitesi Derbent MYO’lunda Yürütülen Bir Proje” konulu çalışmaya göre;

Kocaeli ve İstanbul’da faaliyet gösteren 3, 4 ve 5 yıldızlı oteller ziyaret edilerek gerçekleştirilen anket çalışması ile yöneticilerin staj dönemlerinde yaşadıkları sorunlar, çözüm önerileri ve konuya ilişkin değerlendirmeler araştırma kapsamına alınmıştır.

3, 4 ve 5 yıldızlı otellerin yöneticileri, öğrencilerde en fazla yabancı dil yetersizliği, bilgisayar kullanımında yetersizlik ve teorik bilgi eksikliği gözlemlediklerini belirtmektedirler. Yöneticiler staj için kabul ettikleri öğrencilerde dürüstlük, nezaket, iletişim becerisi, kendini geliştirme isteği ve ekip çalışmasına yatkınlık gibi kişisel özelliklerin yanı sıra deneyim, mesleki bilgi, dış görünüm, yabancı dil, genel kültür ve bilgisayarı etkin kullanma gibi mesleğin gerektirdiği temel nitelikleri hemen hemen aynı önem derecesinde aramaktadırlar.

Anket sonuçlarına göre, staja başlayan öğrenciye eğitim verilmektedir. Eğitim, iş yerini tanıtma, personel ile tanıştırma, staj yapılacak departmanı tanıtma ve işbaşı eğitimi vermeyi kapsamaktadır. Öğrenciler staj süresince otel yetkilileri tarafından denetlenmektedir. Yöneticiler otellerinde staj yapan öğrencileri gelecekteki personel adayı olarak ele almaktadır.

İlgaz ve Çakar (2002, s. 385-389), “Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Problemleri: Başkent Üniversitesi İİBF Turizm İşletmeciliği Bölümü Öğrencileri Üzerinde Yapılan Bir Araştırma” konulu çalışmasına göre;

Sektörü ayakta tutan ve dış pazarlar ile rekabetini sağlayan en önemli etken kalifiye elemandır. Bu bağlamda sektöre “turizmcı” yetiştiren eğitim kurumlarının da önemi ön plana çıkmaktadır.

Eğitim kurumlarının en önemli misyonu, öğrencileri gerek teorik açıdan gerekse pratik açıdan iyi bir şekilde yetiştirmek olmalıdır. Bu bağlamda okulda verilen derslerle beraber, öğrencilerin teoride öğrenmiş oldukları bilgileri pekiştirmelerine ve sektör bazında uygulamalarına olanak tanıyan stajlar oldukça önemli bir yere sahiptir. Stajlardaki amaç, ileride bu sektörde çalışacak olan yönetici adaylarına öğrenmeleri gereken bilgileri vermek ve çeşitli alışkanlıkları kazandırmak olmalıdır. Stajların öğrencilerin amaçlarına ve çeşitli gereksinimlerine yönelik olarak gerçekleştirilmesi arzu edilen verimin alınması yönünden oldukça önemlidir.

Stajlar öğrencilere gerçek uygulamaları ve çalışma koşullarını görmek, mesleki gelişim için gerekli yetkinlikleri öğrenmelerini sağlamak, mesleki çevre edinmek gibi bir takım avantajlar kazandırmaktadır. Turizm alanındaki stajyerlerin kendi bilgi ve becerilerini etkin ve verimli bir şekilde ortaya koyabilmeleri için çeşitli açılardan yasal düzenlemelerin sağlanması oldukça büyük önem arz etmektedir.

İş güvenliğinin olmayışı ve deneyimli ancak az eğitilmiş personelle yaşanan problemlerin yoğun olarak yaşanması öğrencileri en çok tedirgin eden sorunlardır.

Öğrencilerin birtakım hukuki boşluklarla karşı karşıya kalmalarından dolayı da gerek sektöre gerekse yapmış oldukları stajlara karşı isteksizlik içinde olmaları durumu söz konusudur.

Yağcı (2001, s.23-39), Turizm eğitiminin kapsam ve gerekliliğini, sorunlarını ele almış ve önerilere yer vermiştir. Turizm eğitiminin hem toplumsal turizm bilincinin oluşturulması hem de üretimin arz ve talep cephesinde kalite ve verimliliği arttırması nedeni ile Türkiye gibi turizmden önemli beklentileri olan ülkeler açısından azami önem taşıdığına yer vermiştir. Çalışmanın sonucunda sektörde çalışanların mesleki eğitim, sosyal güvenlik ve iş probleminden sonra en çok yakındıkları konunun ücret düşüklüğü olduğuna yer verilmiştir. Ayrıca pratikten uzak olma, sektörün ağırlıklı olarak talep ettiği ara insan gücünün hangi pozisyonlarda istihdam edileceğinin yeterince vurgulanmaması eğitim görenlerin iş ortamlarında “çabuk yükselme”, “iş sevmeme ve beğenmeme”, “iş arkadaşları ile uyumsuzluk” gibi problemlerle karşılaşmalarına neden olduğu, personelin yabancı dil yetersizliğinden dolayı sıkıntı çektiğine değinmiştir (Yağcı, 2001, s. 23-39).

Gürdal (2002, s. 391-400), “Türkiye’de Mesleki Turizm Eğitiminin Yapısal Analizi, Okullaşma-Eğitimi Kalitesi-Staj-İstihdam Sorunları ve Çözüm Önerileri” konulu çalışmasına göre;

Turizm eğitimi; insanın, insana doğrudan hizmet etmesini öğreten, ona bilgi, beceri, insan sevgisi, hoşgörü ve meslek bilinci kazandıran bir disiplindir.

Turizm, emek-yoğun özelliği olan bir hizmet sektörüdür. Bu sektörde temel öğe insandır. Bu itibarla turistik faaliyetlerde insanın, insana doğrudan hizmet etmesi ve turistik tüketicilerin bu hizmetlerden maksimum fayda sağlamaları esastır. Ancak bu durum, özellikle örgün turizm eğitimi veren kurumlarda, turizm sektörünün ihtiyaçlarına uygun elemanların eğitilmesiyle ve mesleki formasyona sahip nitelikli insan gücünün sektörde istihdam edilmesiyle gerçekleştirilebilir.

Türkiye’de özellikle 1980’li yıllardan itibaren konaklama tesislerinin ve seyahat acentalarının sayısında sağlanan artışlar, turizm sektörünün ihtiyacı olan nitelikli insan gücüne olan talebi olumlu yönde etkilemiştir. Ancak, eğitim ve istihdam politikaları arasında arz-talep dengesinin gerektiği şekilde oluşturulamaması sonucu, turizm eğitimi veren eğitim kurumlarının sayısında eğitim-öğretim kalitesini olumsuz yönde etkileyebilecek gelişmeler gözlenmektedir.

İnsan gücü planlamasında temel amaç, her kademede insan gücünün gerek nicelik gerekse nitelik bakımından gelecekteki uzun dönemde arz ve talep dengesinin sağlanmasıdır.

Mesleğe uygun öğrenci seçimi, teorik bilgiler yanında uygulamaya dayalı eğitim, staj yerinin seçimi ve işyeri denetiminin özenle yapılması, eğitim süresinin turizm sektörüne göre uyumunun sağlanması, personel devir hızının yüksekliği, eğitim-öğretim kadrosunun oluşturulması, yeterli istihdam olanakları ve çalışanların iş güvencesi kapsamına alınması ile ilgili sorunların çözümü, turizm mesleğine gönül vermiş gençleri özendirmek ve mesleki turizm eğitimi veren turizm okullarına olan ilgiyi arttırmak bakımından büyük önem arz etmektedir.

Türkiye’de mesleki turizm eğitimi almış personel ile ilgili yararlanılamayan (atıl) kapasitenin bulunduğunu ve mezun olan öğrencilerin sadece %15 ile 20’sinin kendi meslek alanlarında çalışabildiklerini ortaya koymaktadır.

2000 yılında çıkarılan nitelikler yönetmeliğinde, 5 yıldızlı otellerde %25, 4 yıldızlı otellerde %15 oranında eğitim görmüş personel çalıştırılması şartı getirilmiş olmakla birlikte, bu uygulamanın tatil köyleri, apart oteller, moteller, hostel ve oberj gibi işletme belgeli diğer konaklama tesislerine, uçak hostesliği, havaalanı yer hizmetleri, turizm polisi, güvenlik ve gümrük görevlileri alanlarına da yaygınlaştırılması ve iş güvencesi kapsamına alınması, turizm alanında nitelikli işgücünün istihdam sorununun çözümünde en gerçekçi ve akılcı uygulama olacaktır.

Turizm, kendi iç dinamiğinden kaynaklanan yapısal özelliği ve emek-yoğun üretim sistemiyle otomasyonun her departmanda yeterince uygulanamadığı bir sektördür. Bir turist rehberinin, önbüro, kat ve servis personelinin görevini otomasyon yoluyla hiçbir araca yaptırılamamış olması bu görüşü doğrulamaktadır. Konu bu açıdan analiz edildiğinde turizmin; gerek hizmet eden, gerekse hizmet talep eden açısından temel ögesinin insan olduğu ve burada nitelikli bir hizmet ve hoşgörü sanatının esas alındığı söylenebilir.

Turizm, uluslararası piyasalarda turistik ürün ve nitelikli hizmet bazında yoğunlaşan bir kalite ve rekabet savaşı haline gelmiştir. Konu bu açıdan değerlendirildiğinde, kantite yerine kaliteye önem verilmeli ve öğrenci kontenjanları iki aşamalı sınav sistemine göre belirlenmelidir. İkinci aşamada öğrenciler; fiziki durum, genel kültür, yabancı dil, düzgün konuşma yeteneği, insan ve meslek sevgisi gibi konularda genel yetenek sınavı ile seçilerek alınmalıdır.

Yazıcı (2002, s. 407-414), “Turizm Eğitim Bilinci ve Uygulama Dersi: Staj” konulu çalışmasına göre;

Bir işletmeyi oluşturan, canlı tutan ve varlığını sürdürmesini sağlayan en önemli unsur şüphesiz ki “İNSAN” dır. İnsan faktörü özellikle hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerde daha da fark edilir bir yere sahiptir. İşletme ile iletişim içinde bulunan iki temel grup vardır; çalışan ve müşteri. Bu ayrım çok net çizgilerle çizildiyse de günümüzde artık çalışan da müşteri rolünü üstlenmektedir.

Hizmet sektöründe insanın rolü vazgeçilmez bir unsurdur. Hizmeti alan ve uygulayan insan gücüdür. Diğer ticari kuruluşlardaki gibi bir alış-veriş mantığı taşımamaktadır. Turizm; duygular, hisler, mutluluklar, üzüntüler, saygı ve sevgi gibi elle tutulamayacak, gözle görülemeyecek ve saklanamayacak özelliklere sahiptir, anlık yaşanır. Bundan dolayıdır ki gerek işleyiş yapısı olarak bütün mesleklerden ayrılır.

Staj esnasında yaşanan olumsuz olaylar kişinin bu meslekten uzaklaşmasına hatta yanlış izlenimlerin doğmasına neden olur. Bu çalışmanın amacı da yapılan stajlar

sonucunda stajyerin ve staj yerinin uygulama dersi “staj” hakkındaki görüşlerinin olumlu ve olumsuz etkilerinin yansımalarını ortaya çıkarmaktır.

Bu çalışma ile “staj ve turizm eğitimi” konusunun araştırmaya açık bir alan olduğu ortaya çıkmaktadır. Bundan sonra yapılacak araştırmalarda staj yerinin öğrenciden beklentileri, öğrencinin stajdan beklentileri, değerlendirme kriterlerinin neler olması gerektiği gibi konular üzerine yoğunlaşılabilir. Staj ile ilgili yapılacak her bir araştırma daha verimli ve uygulanabilir sistemlerin geliştirilmesine yardımcı olabilir.

Çapar (2002, s. 415-426), “Turizm Sektörü-Turizm Eğitim Kurumları işbirliği, Staj Sorunları ve Çözüm Önerileri” konulu çalışmasına göre;

Mevcut durum belirlenmeye çalışmıştır. Bu durumlar için gerekli olan mevcut yasalar incelemiştir. Turizm en önemli sorunlarından birisi olan sezonluk çalışmalar araştırmada önemli bir yer tutmaktadır. Turizm işletmelerinde personelle ilgili konulara değinmiştir. Özellikle; personel devir oranının fazlalığı ve işletmelerin stajyerleri ucuz iş gücü olarak görmelerine yer vermiştir. Öğrenciler, staj sürelerinde koordinatör öğretnmelerinin yaptıkları denetimlerin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Her şey dahil sistemi nedeniyle öğrencilerin okulda öğrendiği mesleki bilgi ve becerileri tam olarak uygulayamadıklarını belirlemiştir.

Çetin, (2005, s. 153-169), “Öğrenci Stajlarında Yararlanılan Dersler Üzerine Ampirik Bir Değerlendirme: Mersin Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği” konulu çalışmasına göre;

Mersin Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu’nun eğitim-öğretim programında yer alan zorunlu staj çalışmaları kapsamında, öğrencilerin staj süresince çalıştıkları departmanlara ve genel bilgilere (öğrencilerin sınıfı, cinsiyet, statü, ve çalışma süresi ile otelin yıldızı) göre, eğitim- öğretim programındaki derslerden daha çok hangilerinden yararlandıklarını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Öğrencilerin akademik eğitimde elde ettikleri kuramsal ve uygulamalı bilgileri staj süresince kullandıklarını, öğrencilerin aldıkları eğitimle uyumlu işlerde ve statülerde kısmen çalıştıklarını, staj süresince genelde çalıştıkları bölümle uyumlu derslerden yararlandıklarını, stajdan elde ettikleri bilgi ve deneyimle okul eğitiminin daha iyi pekiştiğini, sektörü daha iyi tanıdıklarını ve okul sonrasında iş ve işyeri seçimi yaparken bu konularda bilgi ve deneyim sahibi oldukları için doğru tercihler yapabileceklerini ortaya koymuştur.

Gören (2005), “Yükseköğretim Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Vakıf ve Devlet Üniversitelerindeki Staj Uygulamalarına Yönelik Karşılaştırmalı Bir Analiz : Ankara İli Örneği” konulu yüksek lisans tez çalışmasına göre;

Çalışmanın amacı; ön lisans ve lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin staj sonrası yaklaşımlarının, vakıf ve devlet üniversitesinde eğitim almasına göre farklılıkların belirlenmesidir.

Çalışmanın birinci bölümünde turizm eğitiminin teorik alt yapısının nasıl oluşturulması gerekliliği, hangi bileşenlerden oluştuğu ve pratik uygulamalar ile işyeri staj uygulamalarının öğrencilere katkıları incelenmiştir. İkinci bölümde yüksek öğrenim düzeyindeki turizm eğitiminin tarihçesi ile bugünkü durumu kısaca incelenmiş ve ön lisans, lisans ve yüksek lisans eğitiminin durumu hakkında bilgilere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde yüksek öğrenim düzeyinde turizm eğitimi veren Ankara'daki üniversitelerin amaçları, hedefleri, stajı destekleyen dersleri, uygulama olanakları gibi karşılaştırmalara yer verilmiştir. Dördüncü bölümde araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları belirlenerek toplanan verilere uygulanan istatistik yöntemler açıklanmış, uygulama sonucunda saptanan bulgu ve yorumlar ile sonuç ve öneriler sıralanmıştır.

Araştırmada elde edilen bulguların sonucunda, vakıf ve devlet üniversitelerinde turizm eğitimi alan öğrencilerin staja yönelik değerlendirmeleri birbirine göre farklılık göstermiştir. Lisans öğrencilerinin değerlendirmelerindeki farklılıklar, ön lisans öğrencilerine göre daha fazla olmuş, genel olarak lisans öğrencileri daha olumsuz

yaklaşımlar sergilemiştir. Bütün sonuçların genel olarak değerlendirmesi yapıldığında devlet üniversitelerinde eğitim alan öğrencilerin staja yönelik değerlendirmelerinin daha olumsuz, vakıf üniversitelerindeki öğrencilerin staja yönelik değerlendirmelerinin ise daha olumlu olduğu ortaya çıkmıştır.

Güçer ve Pelit (2006, s. 139-168), “Turizm Alanında Öğretmenlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizm İşletmelerinde Yaptıkları Stajları Değerlendirmeleri Üzerine Bir Araştırma” konulu çalışmalarına göre;

Çalışmada ilk olarak, stajın mesleki açıdan yeri ve önemi, staj yapan öğrencilerin staj yaptıkları süre içerisinde karşılaştıkları temel sorunlar, turizm işletmelerinde staj yapan öğrencilere yönelik turizm işletmeleri yöneticilerinin görüşleri ve akademik turizm-otelcilik programları yöneticilerinin staj konusuna ilişkin görüşleri; konu ile ilgili literatürde yapılan çalışmalardan elde edilen bilgiler doğrultusunda ortaya konulmuştur. Çalışmada; esas amacı ortaöğretim düzeyinde turizm eğitimi veren okullara öğretmen yetiştirmek olan ve aynı zamanda turizm işletmeciliği eğitimi de verilen Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi turizm ile ilgili programlarda okuyan ve sektör stajlarını yapmış olan öğrencilerin, yapmış oldukları stajlara ilişkin değerlendirmelerini (staj süresindeki memnuniyetleri, stajın katkıları, okulda alınan eğitimin staj süresince katkıları) kapsayan uygulamalı bir çalışmaya yer verilerek, elde edilen bulgular ışığında öneriler geliştirilmiştir (Güçer ve Pelit, 2006, s.141).

Araştırmanın uygulama kısmından çıkan sonuçlar değerlendirildiğinde, stajlarını yapan öğrencilerin yapmış oldukları stajlarla ilgili değerlendirmelerinde, staj esnasında karşılaştıkları sorunlar sebebiyle, genelde memnun olmayan bir görüntü çizmektedirler. Nitekim, konuyla ilgili yapılan ankete katılan öğrenciler staj süresince; ücret, sigorta imkanı, hizmet içi eğitim gibi konuları kapsayan ifadelere olumsuz görüş bildirerek memnuniyetsizliklerini dile getirmişlerdir. Oysaki iş tatminini de etkileyen söz konusu bu olanaklardan hoşnut olmayan öğrencinin mesleğe ilk adım attığı sırada, bu yetersizliklerle karşılaşması, onu bu sektörden soğutacaktır. Konuyla ilgili olarak işletmelere büyük iş düşerken, eğitim kurumlarına da stajyer olarak gönderdiği

öğrencilere sağlanan imkan ve koşulların ne olduğunun takibini yaparak müdahale etme hakkına kavuşmaları şeklinde bir takım sorumluluklar yüklemektedir. Öğrencilerin staj süresince en olumlu görüş bildirdikleri konular arasında çalışma arkadaşlarının tutum ve davranışları ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Bu husus, öğrenciyi daha doğrusu genel anlamda personeli işletmeye ve çalışma ortamına bağlayan önemli bir etken olarak görülebilir.

Sonuç olarak; turizm ile ilgili kamu, özel sektör kuruluşları ve eğitim kurumları yıllardır mesleki turizm eğitiminin ve bu mesleki eğitim içerisinde zorunlu bir koşul olan öğrencilerin staj faaliyetleri esnasında karşılaştıkları güçlükleri; bu konu ile ilgili olarak yapılan pek çok araştırmanın aracılığı ile tartıştığına ve büyük oranda bildiğine göre, sayılan önerilere doğru ve planlı bir şekilde işlerlik kazandırılması için atılacak her adım, gerek turizm eğitimi alan öğrencilerin gerekse sektördeki hizmet kalitesinin yükseltilmesi açısından, son derece önemli ve olumlu bir gelişme olarak kabul görecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE YORUMLARI

3.1 ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırmanın amacını gerçekleştirmek için, mesleki turizm eğitiminde staja ilişkin literatür taraması yapılmış ve mevcut durumu ortaya koymak amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan anket soruları öğrencilere uygulanmıştır. Araştırmada veri toplamak amacıyla anket yöntemi uygulanmış olup veriler istatistik yazılımı ile analiz edilerek uygun istatistik testler kullanılmıştır. Analiz tekniği olarak Beşli Likert ölçeği kullanılmıştır. Hiç Katılmıyorum (1), Az Katılıyorum (2), Orta Düzeyde Katılıyorum (3), Çok Katılıyorum (4), Tamamen Katılıyorum (5) puan olarak belirlenmiştir. Çalışmanın uygulama kısmında, anket soruları yardımıyla karşılaşılan sorunlar net bir şekilde belirlenip çözüm önerileri sunulmaya çalışılmıştır.

3.2 EVREN VE ÖRNEKLEM

Mesleki turizm eğitimi çok kapsamlı bir alandır. Bu nedenle bu çalışmada sadece mesleki eğitimin bir parçası olan staj süreci ele alınmıştır. Staj sürecinde öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar belirlenmiş ve çözüm önerileri sunulmuştur.

Araştırmanın evreni, Antalya’da orta öğretim düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerden 2005-2006 Eğitim-Öğretim yılında 2006 yaz stajını yapan öğrencilerdir. Antalya, 2006 verilerine göre hem yatak kapasitesi (348.994) hem de gelen turist sayısı (6.011.183) açısından Türkiye’de oldukça önemli bir yere sahip olması nedeniyle araştırma evreni olarak seçilmiştir.

2005-2006 Eğitim-Öğretim yılında Antalya Milli Eğitim Müdürlüğü’nden elde edilen verilere göre Antalya genelinde 14 lisede turizm eğitimi verilmektedir. Bu

okullarda yaklaşık 1612 öğrencinin 2006 yaz döneminde staj yaptığı belirlenmiştir. Alan araştırması aşamasında ise zaman ve maliyet unsurları nedeniyle, tesadüfi örneklem yöntemiyle Manavgat Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi, Ümit Altay Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi, Serik IMKB Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi, Antalya Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi, Manavgat Anadolu Meslek Lisesi, Kaş Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi ve Antalya Barosu Anadolu Meslek Lisesi örneklem olarak seçilmiştir. Anket çalışmasına 589 öğrenci katılmıştır.

3.3 ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ

H1: Öğrencilerin staja başladıklarında adaptasyon (uyum) sorunu yaşamaları ile cinsiyetleri arasında bir ilişki vardır.

H2: Öğrencilerin staj süresinde üstlerinden gerekli yardımı almaları ile staj yaptıkları departmanlar arasında bir ilişki vardır.

H3: Öğrencilerin staj sürecinde karşılaştıkları sorunları rahatlıkla üstlerine söyleyebilmeleri ile staj yaptıkları departmanlar arasında bir ilişki vardır.

H4: Öğrencilerin okullarında öğrendikleri teorik bilgi ve becerileri uygulama imkânlarının olması ve bilgileri pekiştirmeleri ile staj yaptığı departmanlar arasında bir ilişki vardır.

H5: Öğrencilerin eksik bilgi ve becerilerini stajda tamamlama imkânlarının olması ile staj yaptığı departmanlar arasında bir ilişki vardır.

H6: Öğrencilerin staj sürecinde alanları ile ilgili yeni gelişmeleri uygulama düzeyinde görme imkânlarının olması ile staj yaptığı departmanlar arasında bir ilişki vardır.

H7: Öğrencilerin stajda yabancı dillerini geliştirme imkânlarının olması ile staj yaptığı departmanlar arasında bir ilişki vardır.

H8: Öğrencilerin öğrenim gördükleri okullardan mezun olduktan sonra yine turizm sektöründe çalışmak istemeleri ile staj yaptığı departmanlar arasında bir ilişki vardır.

H9: Koordinatör öğretmenlerin denetimleri düzenli yapmaları ile öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar arasında bir ilişki vardır.

H10: Öğrencilerin okuldan mezun olduktan sonra yine turizm sektöründe çalışmak istemeleri ile öğrenim gördükleri okullar arasında bir ilişki vardır.

H11: Öğrencilerin staj yapacağı işletmeyi seçme durumları ile öğrenim gördükleri okullar arasında bir ilişki vardır.

H12: Öğrencilerin staja başlamadan önce okulda, beceri eğitimin uygulaması ile ilgili gerekli bilgiyi almaları ile öğrenim gördükleri okullar arasında bir ilişki vardır.

H13: Öğrencilerin staja başlamadan önce okullarında 3308 Sayılı “Çıraklık ve Mesleki Eğitim Yasası” ile ilgili gerekli bilgiyi almaları ile öğrenim gördükleri okullar arasında bir ilişki vardır.

H14: Öğrencilerin eksik bilgi ve becerileri işletmede tamamlama imkânının olması ile öğrenim gördükleri okullar arasında bir ilişki vardır.

H₁₅: Öğrencilerin okullarında öğrendikleri teorik bilgileri stajda uygulama şanslarının olması ve pekiştirmeleri ile staj yaptıkları işletmelerde uygulanan pansiyon tipi arasında bir ilişki vardır.

3.4 VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZ TEKNİĞİ

Bu araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen anket soruları ile toplanmıştır. Anket soruları tez danışmanın da yardımıyla hazırlanmış ve Manavgat Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesinde 32 öğrenciye pilot uygulama yapılmış ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Daha sonra anket soruları örneklem grubuna uygulanmıştır. Toplanan veriler SPSS 11.5 (Statistical Package for the Social Sciences) istatistik paket programı ile değerlendirilmiştir. Program yardımıyla yapılan hesaplamada anketin güvenilirlik katsayısı (Cronbach Alfa) % 85 olarak hesaplanmıştır.

3.4.1 Araştırma Bulguları

Araştırma ile ilgili bulgular üç alt başlık altında verilmiştir. Birinci alt başlıkta araştırmaya katılan öğrencilerle ilgili tanıtıcı bilgilere yer verilmiştir. İkinci alt başlıkta öğrencilerin staj sürecinde karşılaştıkları durumlarla ilgili değerlendirmelere yer verilmiştir. Üçüncü alt başlıkta ise, hipotez testlerine yer verilmiştir.

3.4.1.1 Araştırmaya Katılan Öğrencilerle İlgili Tanıtıcı Bilgiler

Araştırmaya katılan öğrencilerin genel özellikleri Tablo 5 ile 13’de verilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencileri öğrenim gördükleri okullar Tablo 5’de verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin % 26,3’ünü Manavgat Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi öğrencileri oluştururken, % 8 ini ise Antalya Barosu Anadolu Meslek Lisesi öğrencileri oluşturmaktadır.

Tablo: 5
Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okullara
Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Manavgat Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	155	26,3
Ümit Altay Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	74	12,6
Serik IMKB Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	58	9,8
Antalya Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	101	17,1
Manavgat Anadolu Meslek Lisesi	82	13,9
Kaş Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	72	12,2
Antalya Barosu Anadolu Meslek Lisesi	47	8,0
Toplam	589	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümler Tablo' 6 da verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin % 24,3 'ü mutfak, %31,7'si yiyecek içecek/servis bölümlerinde öğrenim görmektedir.

Tablo: 6
Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri
Bölümlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Mutfak	138	24,3
Ön Büro	144	25,4
Yiyecek İçecek/Servis	180	31,7
Kat Hizmetleri	23	4,1
Seyahat Acenteciliği	82	14,5
Toplam	567	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımları Tablo 7'de verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin % 68,9 'u erkek, %31,1'i kız öğrencilerden oluşmaktadır.

Tablo: 7
Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Erkek	406	68,9
Kız	183	31,1
Toplam	589	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflar Tablo 8’de verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin % 4,3 ’ü 9.sınıfta, %32,9’u 10.sınıfta ve %62,9’u 11.sınıfta öğrenim görmektedir.

Tablo: 8
Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Öğrenim
Gördükleri Sınıflara Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
9. Sınıf	25	4,3
10. Sınıf	193	32,9
11. Sınıf	369	62,9
Toplam	587	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin staj yaptıkları işletmelerin dağılımı Tablo: 9’da verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin % 95,6 ’sı otel işletmesinde, % 4,1 ’i seyahat acentesinde staj görmüşlerdir.

Tablo: 9
Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Staj Yaptıkları
İşletmelere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Otel	561	95,6
Seyahat Acentası	24	4,1
Yiyecek-İçecek İşletmesi	2	,3
Toplam	587	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin staj yaptıkları departmanlara göre dağılımı Tablo: 10’ da verilmiştir. Buna göre öğrencilerin en fazla % 31,2 ile servis departmanında, % 5,6 ile kat hizmetleri departmanında staj görmüşlerdir.

Tablo: 10
Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Staj Yaptıkları Departmanlara Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Ön Büro	137	23,3
Servis	184	31,2
Kat Hizmetleri	33	5,6
Seyahat Acentası	50	8,5
Mutfak	148	25,1
Diğer	37	6,3
Toplam	589	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin staj yaptıkları işletmelerde uygulanan pansiyon tipi dağılımı Tablo: 11’de verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin % 61,6’sı her şey dahil, % 16,3’ü tam pansiyon tipi hizmet veren işletmelerde staj yapmışlardır.

Tablo: 11
Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Staj Yaptıkları İşletmelerde Uygulanan Pansiyon Tipine Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Yarım Pansiyon	102	18,2
Herşey Dahil Sistem	345	61,6
Tam Pansiyon	91	16,3
Diğer	9	1,6
Hepsi Uygulanıyordu	13	2,3
Toplam	560	100,0

Tablo: 12
Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Staj Yapacakları İşletmeyi Bulma Şekillerine Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Kendim Seçtim	212	36,2
Koordinatör Öğretmenler Seçti	373	63,8
Toplam	585	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin staj yaptıkları işletmeleri bulma şekillerinin dağılımı Tablo: 12’de verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin % 63,8’i koordinatör öğretmenler vasıtasıyla %36,2’si ise kendisi işletmeyi bulmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin stajda kaldıkları yere göre dağılımı Tablo: 13’de verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin % 70,8’i staj sürecinde evde, %26,8’ü lojmanda kaldığını belirtmiştir.

Tablo: 13
Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Staj Sürecinde Kaldıkları Yere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Lojmanda Kaldım	156	26,8
Evden Gidip Geldim	413	70,8
Tanıdıklarda Kaldım	14	2,4
Toplam	583	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümler itibariyle cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo 14’ de verilmiştir. Buna göre erkek öğrencilerin %33,9’u kız öğrencilerinse %27,3 servis bölümünde öğrenim görmekte olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yine erkek öğrencilerin %23,4’ü kız öğrencilerinse %26,2’si mutfak bölümünde öğrenim gördüklerini belirtmişlerdir.

Tablo: 14
Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Öğrenim Gördüğü Bölümler İtibariyle Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Bölümler					Toplam
	Mutfak	Ön Büro	Yiyecek İçecek/Servis	Kat Hizmetleri	Seyahat Acenteciliği	
Erkek	90 23,4%	94 24,5%	130 33,9%	18 4,7%	52 13,5%	384 67,7%
Kız	48 26,2%	50 27,3%	50 27,3%	5 2,7%	30 16,4%	183 32,3%
Toplam	138 24,3%	144 25,4%	180 31,7%	23 4,1%	82 14,5%	567 100,0%

Tablo: 15
Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Staj Yaptıkları Departmanlar İtibariyle
Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Staj Yaptıkları Departmanlar						Toplam
	Ön Büro	Servis	Kat Hizmetleri	Seyahat Acentası	Mutfak	Diğer	
Erkek	89 21,9%	108 26,6%	21 5,2%	39 9,6%	126 31,0%	23 5,7%	406 68,9%
Kız	48 26,2%	76 41,5%	12 6,6%	11 6,0%	22 12,0%	14 7,7%	183 31,1%
Toplam	137 23,3%	184 31,2%	33 5,6%	50 8,5%	148 25,1%	37 6,3%	589 100,0%

Araştırmaya katılan öğrencilerin staj yaptıkları departmanlar itibariyle cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo 15’ de verilmiştir. Buna göre erkek öğrencilerin %31’i kız öğrencilerinse %12 si mutfak departmanında staj yaptığı tespit edilmiştir. Ayrıca yine erkek öğrencilerin %26,6’sı kız öğrencilerinse %41,5’i servis departmanında staj yaptıkları anlaşılmıştır. Genel dağılım açısından bakıldığında; kız öğrencilerin servis departmanına daha fazla ilgi duyduğu anlaşılmaktadır.

3.4.1.2 Öğrencilerin Staj Sürecinde Karşılaştıkları Durumlarla İlgili Değerlendirmeler

Bu kısım öğrencilerin staj süreciyle ilgili düşüncelerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Öğrencilerin yapmış oldukları stajları değerlendirmelerine yönelik değerlendirmeleriyle ilgili ankette verilen her bir boyuta (stajlardan memnun olma durumları, almış oldukları mesleki eğitimin staj süresince ise yönelik olarak kendilerine sağladığı avantajları ile stajın mesleki gelişimlerine ve sektöre bakış açılarına katkıları) ilişkin ifadelerle ilgili görüşlerinin yüzde, frekans ve aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri hesaplanarak tablo halinde sunulmuştur.

Tablo: 16
Öğrencilerin Staja Başlamadan Önce Okulda Beceri Eğitimi Alma Durumlarına
İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma
Değerleri

İfadeler	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Staja Başlamadan Önce Okulda, İşletmede Yapacağım Beceri Eğitiminin Uygulaması İle İlgili Gerekli Bilgiyi Aldım.	81	14,4	116	20,6	172	30,6	77	13,7	116	20,6	3,06	1,32
İşletmelerde Beceri Eğitimine Başlamadan Önce 3308 “Çıraklık Ve Mesleki Eğitim Yasası” İle İlgili Gerekli Bilgiyi Aldım.	330	56,6	82	14,1	76	13,0	41	7,0	54	9,3	1,98	1,35

Tablo: 16’da öğrencilerin staja başlamadan önce okulda, işletmede yapacakları beceri eğitimiyle ilgili gerekli bilgiyi alıp almadıklarını belirlemek amaçlanmaktadır. Staja başlamadan önce okulda, işletmede yapacakları beceri eğitimin uygulaması ile ilgili gerekli bilgiyi almalarının aritmetik ortalaması 3,06 çıkmıştır. Bu sonuca göre, okullarda beceri eğitimi ile ilgili gerekli bilgiler verilmektedir. İşletmede beceri eğitime başlamadan önce 3308 “Çıraklık ve Mesleki Eğitim Yasası” ile ilgili gerekli bilgiyi almalarının aritmetik ortalaması ise 1,98 çıkmıştır. Bu sonuca göre okullarda öğrencilere 3308 “Çıraklık ve Mesleki Eğitim Yasası” ile ilgili yeterli bilgi verilmediği görülmektedir. Çoğu öğrencinin bu yasadan haberi yoktur. Anketin uygulaması aşamasında bu yasanın ne olduğu hakkında bir çok soru gelmiştir.

Tablo: 17
Öğrencilerin Staja Başladıklarında İşletmelerde Karşılaştıkları Durumlara
İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma
Değerleri

İfadeler	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Staja Başladığın Zaman Adaptasyon (Uyum) Sorunu Yaşadım.	205	34,9	117	19,9	118	20,1	49	8,3	98	16,7	2,52	1,45
Staj Yaptığım İşletmede Hizmet İçi Eğitim Aldım.-	124	21,2	66	11,3	134	22,9	84	14,4	176	30,1	3,21	1,51
Staj Süresinde Rotasyonla Diğer Departmanlarda Çalıştım.	380	65,7	45	7,8	61	10,6	21	3,6	71	12,3	1,89	1,41

Tablo:17’de “staja başladıklarında adaptasyon (uyum) sorunu yaşadım” ifadesine öğrencilerin %34,9’u “hiç katılmıyorum”, %19,9’u “az katılıyorum”, %20,1’i “orta düzeyde katılıyorum”, %8,3’ü “çok katılıyorum”, %16,7’si “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 2,52 çıkmıştır.

“Staj yaptığım işletmede hizmet içi eğitim aldım” ifadesine öğrencilerin %21,2’si “hiç katılmıyorum”, %11,3’ü “az katılıyorum”, %22,9’u “orta düzeyde katılıyorum”, %14,4’ü “çok katılıyorum”, %31,1’i “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 3,21 çıkmıştır. Öğrencilerin staj yaptıkları işletmelerde hizmet içi eğitim tam olarak uygulanmadığı ortaya çıkmıştır.

“Staj süresinde rotasyonla diğer departmanlarda çalıştım” ifadesine öğrencilerin %65,7’si “hiç katılmıyorum”, %7,8’ü “az katılıyorum”, %10,6’u “orta düzeyde katılıyorum”, %3,6’ü “çok katılıyorum”, %12,3’i “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Verilen cevapların aritmetik ortalama ise 1,89 çıkmıştır. Öğrencilerin 9. veya 10. sınıfta ilk defa gittikleri staj döneminde işletmelerde belirli bir departmanda değil de rotasyonla diğer departmanlarda çalışarak diğer bölümleri tanınması gerekmektedir. Bu ilk stajın bir avantajı da öğrencilerin bölümleri tanınması ve bölüm tercih ederken ilgilerine göre bölüm seçmelidir.

Tablo:18
Öğrencilerin, İşletmelerde Personelin Kullanacağı Alanlara İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Staj Yaptığım İşletmede:	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Barınma (Personel Yatakhane, Lojman Vs.) İmkânı Vardı.	112	19,8	29	5,1	48	8,5	81	14,3	297	52,4	3,74	1,59
Personel Yatakhane, Banyo ve Tuvaletlerde Tatmin Edici Şartlar (Hijyen Vb.) Mevcuttu.	124	21,8	77	13,5	115	20,2	72	12,7	181	31,8	3,19	1,54

Tablo: 18’de barınma ve personelin kullandığı alanlarla ilgili ifadelere yer verilmiştir. Öğrencilerin staj yaptıkları işletmelerde “barınma (personel yatakhane,

lojman vs.) imkanları vardır” sorusuna %19,8’i “hiç katılmıyorum”, %5,1’i “az katılıyorum”, %8,5’i “orta düzeyde katılıyorum”, %14,3’ü “çok katılıyorum”, %52,4’ü “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 3,74 çıkmıştır. Genellikle işletmelerin barınma imkanlarının olduğu söylenebilir.

“Personel yatakhane, banyo ve tuvaletlerde tatmin edici şartlar mevcuttu” sorusuna öğrencilerin %21,8’i “hiç katılmıyorum”, %13,5’i “az katılıyorum”, %20,2’si “orta düzeyde katılıyorum”, %12,7’si “çok katılıyorum”, %31,8’i “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 3,19’dur. İşletmelerde personele ait alanlardaki şartların orta düzeyde memnun edici olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo:19
Öğrencilerin Yapmış oldukları Stajdan Memnun Olma Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

İfadeler	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
İşletmede Çalışma Saatleri Fazlaydı.	206	35,1	70	11,9	60	10,2	58	9,9	193	32,9	2,94	1,71
Fazla Mesai Durumlarında Gerekli Mesai Ücretini Alıyordum.	390	67,7	28	4,9	41	7,1	27	4,7	90	15,6	1,96	1,53
Aldığım Ücretten Memnundum.	241	41,4	76	13,1	104	17,9	59	10,1	102	17,5	2,49	1,53
Stajyerler, İşletmeler Açısından Ucuz İşgücü Olarak Görülüyor.	79	13,6	42	7,2	57	9,8	53	9,1	349	60,2	3,95	1,49

Tablo:19’da öğrencilerin yapmış oldukları stajlardan değişik açılardan memnun olma düzeyleri verilmiştir. “İşletmede çalışma saatleri fazlaydı” ifadesine öğrencilerin %35,1’i “hiç katılmıyorum”, %11,9’u “az katılıyorum”, %10,2’si “orta düzeyde katılıyorum”, %9,9’u “çok katılıyorum”, %32,9’u “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 2,94’dür. Bu sonuçlara göre işletmelerde çalışma saatleri fazla olduğu söylenebilir.

“Fazla mesai durumlarında gerekli mesai ücretini alıyordum” ifadesine

öğrencilerin %67,7'si “hiç katılmıyorum”, %4,9'u “az katılıyorum”, %7,1'i “orta düzeyde katılıyorum”, %4,7'si “çok katılıyorum”, % 15,6'sı “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 1,96'dır. Bu sonunun sonucunda işletmelerde fazla mesai durumunda mesai ücreti verilmemektedir. Turizm sektörünün en önemli sorunlarından birisi de fazla mesai durumunda mesai ücreti verilmemesidir. Türkiye’de özellikle yaz turizminin sadece yılın belirli bir dönemini kapsamaması çalışanların kış döneminde işten çıkartılmaları ciddi sorunlardan birisidir. Yaz döneminde fazla mesailerin de verilmemesi öğrencilerin bu sektörü tercih etmemelerine neden olmaktadır.

“Aldığım ücretten memnundum” ifadesine öğrencilerin %41,4'ü “hiç katılmıyorum”, %13,1'i “az katılıyorum”, %17,9'u “orta düzeyde katılıyorum”, %10,1'i “çok katılıyorum”, % 17,5'i “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 2,49'dur. Elde edilen bulgulara göre öğrenciler aldıkları ücretten pek memnun olmadıkları söylenebilir.

“Stajyerler işletmeler açısından ucuz işgücü olarak görülüyor” ifadesine öğrencilerin %13,6'sı “hiç katılmıyorum”, %7,2'si “az katılıyorum”, %9,8'i “orta düzeyde katılıyorum”, %9,1'i “çok katılıyorum”, % 60,2'si “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 3,95'dir. Öğrencilere göre işletmeler stajyerleri ucuz işgücü olarak görmektedirler.

Tablo 20' de öğrencilerin işletmedeki sosyal ilişkilerine ilişkin sorulara katılma düzeyleri verilmiştir. “İşletme çalışanlarla iyi iletişim kurabiliyordum” ifadesine öğrencilerin %4,3'ü “hiç katılmıyorum”, %5,2'si “az katılıyorum”, %14,9'u “orta düzeyde katılıyorum”, %23,5'i “çok katılıyorum”, % 52,1'i “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 4,14'dür. Bu sonuçlara göre öğrenciler işletmelerde iyi iletişim kurabilmekte oldukları görülmektedir.

Tablo:20
Öğrencilerin İşletmedeki Sosyal İlişkilerine İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

İfadeler	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
İşletmede Çalışanlarla İyi İletişim Kurabiliyordum.	25	4,3	30	5,2	87	14,9	137	23,5	303	52,1	4,14	1,12
İşletmede Üstlerimden Gerekli Yardımı Aldım.	57	9,8	47	8,1	121	20,8	124	21,3	234	40,1	3,74	1,32
Görevimle İlgili İşlerde Önerilerim Dikkate Alınıyordu.	109	18,7	82	14,1	149	25,6	106	18,2	137	23,5	3,14	1,41
İşyerinde Üstlerimden Uyarı Ya Da Eleştiri Alıyordum.	151	26,2	116	20,1	129	22,4	80	13,9	100	17,4	2,76	1,42
Çalışırken Karşılaştığım Sorunları Rahatlıkla Üstlerime Söyleyebiliyordum.	47	8,1	50	8,6	117	20,1	119	20,4	249	42,8	3,81	1,29
İşle İlgili Herhangi Bir Sorun Esnasında Rahatlıkla Çalışma Arkadaşlarımdan Yardım İsteyebiliyordum	55	9,4	50	8,5	77	13,1	126	21,4	280	47,6	3,89	1,33
Yöneticiler Tüm Çalışanlara Adil Davranıyordu.	174	29,6	92	15,7	127	21,6	71	12,1	123	21,0	2,79	1,50

“İşletmede üstlerimden gerekli yardımı aldım” ifadesine öğrencilerin %9,8’i “hiç katılmıyorum”, %8,1’i “az katılıyorum”, %20,8’i “orta düzeyde katılıyorum”, %21,3’ü “çok katılıyorum”, % 40,1’i “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 3,74’dür. Öğrenciler stajlarında üstlerinden gerekli yardımı aldıkları söylenebilir.

“Görevimle ilgili işlerde önerilerim dikkate alınıyordu” ifadesine öğrencilerin %18,7’si “hiç katılmıyorum”, %14,1’i “az katılıyorum”, %25,6’sı “orta düzeyde katılıyorum”, %18,2’si “çok katılıyorum”, %23,5’i “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 3,14’dür. Bu sorunun cevabı ortalamanın üzerinde çıkmıştır. Öğrencilerin işletmelerde işleriyle ilgili önerileri dikkate aldıkları görülmektedir.

“İşyerinde üstlerimden uyarı ya da eleştiri alıyordum” ifadesine öğrencilerin %26,2’si “hiç katılmıyorum”, %20,1’i “az katılıyorum”, %22,4’ü “orta düzeyde katılıyorum”, %13,9’u “çok katılıyorum”, % 17,4’ü “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 2,76’dır. Öğrenciler üstlerinden zaman zaman uyarı ya da eleştiri aldıkları görülmektedir.

“Çalışırken karşılaştığım sorunları rahatlıkla üstlerime söyleyebiliyordum” ifadesine öğrencilerin %8,1’i “hiç katılmıyorum”, %8,6’sı “az katılıyorum”, %20,1’i “orta düzeyde katılıyorum”, %20,4’ü “çok katılıyorum”, %42,8’i “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 3,81’dir. Stajda öğrencilerin karşılaştığı sorunları rahatlıkla üstlerine söyleyebildikleri görülmektedir.

“İşle ilgili herhangi bir sorun esnasında rahatlıkla çalışma arkadaşlarımdan yardım isteyebiliyordum” ifadesine öğrencilerin %4,9’u “hiç katılmıyorum”, %8,5’i “az katılıyorum”, %13,1’i “orta düzeyde katılıyorum”, %21,4’ü “çok katılıyorum”, %47,6’sı “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 3,89’dur. Öğrencilerin işleri ile ilgili herhangi bir problemle karşılaştıklarında rahatlıkla arkadaşlarından yardım alabildikleri görülmektedir.

“Yöneticiler tüm çalışanlara adil davranıyordu” ifadesine öğrencilerin %29,6’sı “hiç katılmıyorum”, %15,7’si “az katılıyorum”, %21,6’sı “orta düzeyde katılıyorum”, %12,1’i “çok katılıyorum”, %21,0’ı “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 2,79’dur. Yöneticilerin tüm çalışanlara adil davranmadıkları söylenebilir.

Tablo:21
Öğrencilerin Stajda Mesleki Bilgi ve Becerilerini Arttırmalarına İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

İfadeler	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Okulda Öğrendiğim Teorik Bilgileri Stajda Uygulama Şansın Oldu ve Bilgilerimi Pekiştirdim.	154	26,4	89	15,2	110	18,8	85	14,6	146	25,0	2,97	1,53
Eksik Bilgi ve Becerilerimi İşletmede Tamamlama İmkânı Buldum.	64	11,0	56	9,6	102	17,5	125	21,4	237	40,6	3,71	1,37

Tablo 21’de öğrencilerin stajda mesleki bilgi ve becerilerini arttırmalarına ilişkin sorulara katılma düzeyleri verilmiştir.

“Okulda öğrendiğim teorik bilgileri stajda uygulama şansın oldu ve bilgilerimi pekiştirdim” ifadesine öğrencilerin %26,4’ü “hiç katılmıyorum”, %15,2’si “az katılıyorum”, %18,8’i “orta düzeyde katılıyorum”, %14,6’i “çok katılıyorum”, %25’i “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 2,97’dir. Öğrencilerin okulda öğrendikleri teorik bilgileri stajda uygulama şanslarının fazla olmadığı ortaya çıkmıştır.

“Eksik bilgi ve becerilerimi işletmede tamamlama imkânı buldum” ifadesine öğrencilerin %11’i “hiç katılmıyorum”, %9,6’sı “az katılıyorum”, %17,5’i “orta düzeyde katılıyorum”, %21,4’ü “çok katılıyorum”, %40,6’sı “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 3,71’dir. Öğrencilerin eksik bilgi ve becerilerini stajda tamamlama imkanları buldukları söylenebilir.

Tablo:22
Koordinatör Öğretmenlerin Staj Sürecinde Öğrencilerle İlgilenmelerine İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

İfadeler	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Koordinatör Öğretmenim Denetimleri Düzenli Olarak Yapıyordu.	154	26,5	93	16,0	77	13,3	73	12,6	184	31,7	3,07	1,61
Karşılaştığım Sorunları Koordinatör Öğretmenime Rahatlıkla İletabiliyordum.	160	27,6	70	12,1	83	14,3	76	13,1	190	32,8	3,11	1,63

Tablo 22’de öğrencilerin koordinatör öğretmenlerin staj sürecinde öğrencilerle ilgilenmelerine ilişkin sorulara katılma düzeyleri verilmiştir.

“Koordinatör öğretmenim denetimleri düzenli olarak yapıyordu” ifadesine öğrencilerin %26,5’i “hiç katılmıyorum”, %16’sı “az katılıyorum”, %13,3’ü “orta düzeyde katılıyorum”, %12,6’sı “çok katılıyorum”, %31,7’si “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 3,07 çıkmıştır. Koordinatör öğretmenlerin denetimleri ortalama düzenli olarak yaptıkları ortaya çıkmıştır.

“Karşılaştığım sorunları koordinatör öğretmenime rahatlıkla iletebiliyordum” ifadesine öğrencilerin %27,6’sı “hiç katılmıyorum”, %12,1’i “az katılıyorum”, %14,3’ü “orta düzeyde katılıyorum”, %13,1’i “çok katılıyorum”, %32,8’i “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 3,11 çıkmıştır. Öğrencilerin staj süresince karşılaştıkları sorunları koordinatör öğretmenlerine rahatlıkla iletebildikleri anlaşılmaktadır.

Tablo:23

Öğrencilerin Stajda Mesleki Bilgi ve Becerilerini Arttırma Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

İfadeler	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
	f	%	f	%	f	%	F	%	f	%		
Yaptığım Stajla Sektörü Tanıma Olanağım Oldu.	34	5,8	29	5,0	68	11,7	121	20,8	330	56,7	4,18	1,17
Staj Sürecinde Alanımla İlgili Yeni Gelişmeleri Uygulama Düzeyinde Görme İmkânım Oldu.	65	11,1	59	10,1	131	22,4	107	18,3	223	38,1	3,62	1,37
Staj Yabancı Dilimi Geliştirmeme Katkı Sağladı.	106	18,0	83	14,1	116	19,7	97	16,5	186	31,6	3,30	1,48
Yapmış Olduğum Staj Turizm Mesleğini Sevmemi Sağladı.	146	25,0	67	11,5	118	20,2	98	16,8	156	26,7	3,09	1,53
Yapmış Olduğum Staj İnsanlarla Olan İletişiminin Gelişmesine Katkı Sağladı.	50	8,6	36	6,2	108	18,5	150	25,7	239	41,0	3,84	1,26
Staj, Kendime Olan Güven Duygusunun Gelişmesine Katkı Sağladı.	40	7,0	32	5,6	102	17,7	143	24,9	258	44,9	3,95	1,21

Tablo 23’de öğrencilerin stajda mesleki bilgi ve becerilerini arttırma durumlarına ilişkin sorulara katılma düzeyleri verilmiştir.

“Yaptığım stajla sektörü tanıma olanağım oldu ” ifadesine öğrencilerin %5,8’i “hiç katılmıyorum”, %5’i “az katılıyorum”, %11,7’si “orta düzeyde katılıyorum”, %20,8’i “çok katılıyorum”, %56,7’si “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 4,18’dir. Öğrenciler yaptıkları stajla sektörü tanıma imkânları oldukları ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin sektör tanınmaları ve gelecekte aynı işi yapıp yapmayacaklarına karar vermeleri açısından faydalı olduğu rahatlıkla söylenebilir.

“Staj sürecinde alanımla ilgili yeni gelişmeleri uygulama düzeyinde görme imkânım oldu. ” ifadesine öğrencilerin %11,1’i “hiç katılmıyorum”, %10,1’i “az katılıyorum”, %22,4’ü “orta düzeyde katılıyorum”, %18,3’ü “çok katılıyorum”, %38,1’i “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 3,62’dir. Öğrencilerin staj sürecinde alanlarıyla ilgili yeni gelişmeleri uygulama düzeyinde görme imkanları olmaktadır. Turizm sektöründe staj yapan öğrencilerin uygulama aşamasını görmeleri, yaparak yaşarak öğrenmelerine imkan sağlar.

“Staj yabancı dilimi geliştirmeme katkı sağladı” ifadesine öğrencilerin %18’i “hiç katılmıyorum”, %14,1’i “az katılıyorum”, %19,7’si “orta düzeyde katılıyorum”, %16,5’i “çok katılıyorum”, %31,6’sı “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 3,30’dur. Öğrencilerin stajda yabancı dillerini kullanmaları bölümlerine göre değişmektedir. Öğrencilerin yabancı dillerini geliştirdikleri söylenebilir.

“Yapmış olduğum staj turizm mesleğini sevmemi sağladı.” ifadesine öğrencilerin %25’i “hiç katılmıyorum”, %11,5’i “az katılıyorum”, %20,2’si “orta düzeyde katılıyorum”, %18,8’i “çok katılıyorum”, %26,7’si “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 3,09’dur. Öğrencilerin stajda edindikleri izlenimlerle turizm sektörünü fazla sevmedikleri ortaya çıkmıştır. Öğrenciler küçük yaşta iş ortamını tanımalarını ve bazı durumlarda da örneğin uzun süre çalışmak gibi olumsuzluklar yaşamaları turizm sektörünü sevmemelerine neden olmaktadır.

“Yapmış olduğum staj insanlarla olan iletişimimin gelişmesine katkı sağladı” ifadesine öğrencilerin %8,6’sı “hiç katılmıyorum”, %6,2’si “az katılıyorum”, %18,5’i “orta düzeyde katılıyorum”, %25,7’si “çok katılıyorum”, %41’i “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 3,84’tür. Staj öğrencilerin insanlarla olan iletişimlerinin gelişmesine katkı sağladığı görülmektedir.

“Staj, kendime olan güven duygusunun gelişmesine katkı sağladı.” ifadesine öğrencilerin %7’si “hiç katılmıyorum”, %5,6’sı “az katılıyorum”, %17,7’si “orta düzeyde katılıyorum”, %24,9’u “çok katılıyorum”, %44,9’u “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 3,95’dir. Staj öğrencilerin kendilerine olan güven duygusunun gelişmesine katkı sağladığı rahatlıkla söylenebilir.

Tablo:24
Öğrencilerin Okulda Aldıkları Eğitimin Stajda Sağladığı Katkılarına İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

İfadeler	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
	f	%	f	%	f	%	F	%	f	%		
Turizm Eğitimi Almış Olmam Görevimi Yerine Getirirken Kolaylıklar Sağladı.	56	9,6	57	9,8	122	21,0	141	24,2	206	35,4	3,66	1,31
Aldığım Eğitim Departmanlardaki İşlerin İşleyişi Hakkında Önceden Bilgi Sahibi Olmamı Sağladı.	80	13,7	80	13,7	171	29,2	116	19,8	139	23,7	3,26	1,33
Aldığım Eğitim, Konuklar – Çalışma Arkadaşlarım ve Yöneticilerimle Olan İlişkilerde Hitap ve Davranışsal Açıdan Olumlu Katkı Sağladı.	58	9,9	61	10,4	146	25,0	138	23,6	182	31,1	3,56	1,29

Tablo 24’ de öğrencilerin okulda aldıkları eğitimin stajda sağladığı katkılara ilişkin sorulara katılma düzeyleri verilmiştir.

“Turizm eğitimi almış olmam görevimi yerine getirirken kolaylıklar sağladı.” ifadesine öğrencilerin %9,6’sı “hiç katılmıyorum”, %9,8’i “az katılıyorum”, %21’i “orta düzeyde katılıyorum”, %24,2’u “çok katılıyorum”, %35,4’u “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 3,66’dır. Öğrencilerin okulda turizm eğitimi almaları, aldıkları teorik derslerin stajda görevlerini yerine getirirken kolaylıklar sağladığı şeklinde değerlendirilebilir.

“Aldığım eğitim departmanlardaki işlerin işleyişi hakkında önceden bilgi sahibi olmamı sağladı.” ifadesine öğrencilerin %13,7’si “hiç katılmıyorum”, %13,7’i “az katılıyorum”, %29,2’si “orta düzeyde katılıyorum”, %19,8’i “çok katılıyorum”,

%23,7'si “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 3,26'dır. Okulda aldıkları eğitim ve uygulamalı dersleri öğrencilerin departmanlardaki işlerin işleyişi hakkında önceden bilgi sahibi olmalarını sağladığı görülmektedir.

“Aldığım eğitim, konuklar – çalışma arkadaşlarım ve yöneticilerimle olan ilişkilerde hitap ve davranışsal açıdan olumlu katkı sağladı.” ifadesine öğrencilerin %9,9'u “hiç katılmıyorum”, %10,4'ü “az katılıyorum”, %25'i “orta düzeyde katılıyorum”, %23,6'sı “çok katılıyorum”, %31,1'i “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 3,56'dır. Öğrencilerin aldıkları eğitim kişiler arası ilişkilerde avantajlar sağladığı görülmektedir.

Tablo:25
Öğrencilerin Her Şey Dahil Sisteme İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

İfadeler	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
	f	%	f	%	f	%	F	%	f	%		
Her Şey Dahil Sistem Nedeniyle Okulda Öğrendiğim Bilgi ve Becerileri Tam Olarak Uygulayamadım.	140	24,3	78	13,5	110	19,1	74	12,8	175	30,3	3,11	1,56
Her Şey Dahil Sistemin Ülke Turizmi İçin Avantaj Olduğunu Düşünüyorum.	274	47,1	52	8,9	76	13,1	86	14,8	94	16,2	2,44	1,57

Tablo 25' de öğrencilerin her şey dahil sisteme ilişkin sorulara katılma düzeyleri verilmiştir.

“Her şey dahil sistem nedeniyle okulda öğrendiğim bilgi ve becerileri tam olarak uygulayamadım” ifadesine öğrencilerin %24,3'ü “hiç katılmıyorum”, %13,5'i “az katılıyorum”, %19,1'i “orta düzeyde katılıyorum”, %12,8'i “çok katılıyorum”, %30,3'i “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 3,11 çıkmıştır. Öğrenciler her şey dahil nedeniyle okulda öğrendiği bilgi ve becerileri tam olarak uygulayamamakta oldukları söylenebilir.

“Her şey dahil sistemin ülke turizmi için avantaj olduğunu düşünüyorum”

ifadesine öğrencilerin %47,1'i "hiç katılmıyorum", %8,9'u "az katılıyorum", %13,1'i "orta düzeyde katılıyorum", %14,8'i "çok katılıyorum", %16,2'si "tamamen katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 2,44 çıkmıştır. Öğrenciler her şey dahil sistemin ülke turizmi için pek avantajlı olduğunu düşünmemektedirler.

Tablo:26
Öğrencilerin Okuldan Mezun Olduktan Sonra Yine Turizm Sektöründe Çalışma Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

İfadeler	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Okuldan Mezun Olduktan Sonra Yine Turizm Sektöründe Çalışmak İstiyorum.	133	22,6	50	8,5	123	20,9	68	11,6	214	36,4	3,31	1,57

Tablo 26'da öğrencilerin "Okuldan mezun olduktan sonra yine turizm sektöründe çalışmak istiyorum" ifadesine %22,6'sı "hiç katılmıyorum", %8,5'i "az katılıyorum", %20,9'u "orta düzeyde katılıyorum", %11,6'sı "çok katılıyorum", %36,4'i "tamamen katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevapların aritmetik ortalaması 3,31 çıkmıştır. Öğrencilerin okuldan mezun olduktan sonra yine turizm sektöründe çalışmayı fazla düşünmedikleri söylenebilir. Anketin uygulama aşamasında öğrencilerle yapılan görüşmelerde okuldan mezun olduktan sonra farklı işlere yönelecekleri veya turizm sektöründe farklı bir alanda çalışmak istediklerini ifade etmişlerdir.

3.4.1.2 Hipotez Testleri

Öğrencilerin stajla ilgili durumlarını; cinsiyet, departman ve okul gibi bağımsız değişkenlere göre yorumlamak amacıyla on sekiz adet hipotez oluşturulmuştur. Elde edilen bulgular %5 anlamlılık derecesine göre değerlendirilmiştir.

Tablo: 27
Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetleri ile Stajda Adaptasyon (Uyum)
Sorunu Yaşama Durumlarına Göre Dağılımı

	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Staja Başladığım Zaman Adaptasyon (Uyum) Sorunu Yaşadım” İfadesine Katılma Düzeyleri					Toplam
	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
Erkek	139 34,4%	78 19,3%	86 21,3%	30 7,4%	71 17,6%	404 68,8%
Kız	66 36,1%	39 21,3%	32 17,5%	19 10,4%	27 14,8%	183 31,2%
Toplam	205 34,9%	117 19,9%	118 20,1%	49 8,3%	98 16,7%	587 100,0%

Ki-Kare Değeri: 3,177

Serbestlik derecesi: 4

p > 0.05

Öğrencilerin staj sürecinde adaptasyon (uyum) sorunu yaşamaları ile cinsiyetleri arasında bir ilişki (H_1) olup olmadığını aramak amacıyla uygulanan χ^2 testinin sonucu Tablo 27’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre % 5 anlamlılık düzeyinde H_0 hipotezi reddedilememiştir. Öğrencilerin stajda adaptasyon (uyum) sorunu yaşamalarında cinsiyet faktörünün önemli bir değişken olmadığı görülmüştür.

Tablo:28
Öğrencilerin Staj Yaptıkları Departmanlar İle İşletmede Üstlerinden Gerekli
Yardımları Alma Durumlarına Göre Dağılımı

	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “İşletmede Üstlerinden Gerekli Yardımı Aldım” İfadesine Katılma Düzeyleri					Toplam
	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
Ön Büro	8 5,9%	14 10,3%	27 19,9%	36 26,5%	51 37,5%	136 23,3%
Servis	11 6,1%	14 7,7%	40 22,1%	43 23,8%	73 40,3%	181 31,0%
Kat Hizmetleri	5 15,2%	3 9,1%	5 15,2%	5 15,2%	15 45,5%	33 5,7%
Seyahat Acentası	3 6,0%	4 8,0%	10 20,0%	11 22,0%	22 44,0%	50 8,5%
Mutfak	27 18,5%	9 6,2%	35 24,0%	21 14,4%	54 37,0%	146 25,0%
Diğer	3 8,1%	3 8,1%	4 10,8%	8 21,6%	19 51,4%	37 6,3%
Toplam	57 9,8%	47 8,1%	121 20,8%	124 21,3%	234 40,1%	583 100,0%

Ki-Kare Değeri: 30,857

Serbestlik derecesi: 20

p > 0.05

Öğrencilerin işletmelerde staj sürecinde üstlerinden gerekli yardımı almaları ile staj yaptıkları departmanlar arasında bir ilişki (H_2) olup olmadığını aramak amacıyla uygulanan χ^2 testinin sonucu Tablo 28’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre % 5 anlamlılık düzeyinde H_0 hipotezi reddedilememiştir. Öğrencilerin stajda üstlerinden gerekli yardımı almalarında departman faktörünün önemli bir değişken olmadığı görülmüştür.

Öğrencilerin işletmelerde staj sürecinde çalışırken karşılaştıkları sorunları rahatlıkla üstlerine söyleyebilmeleri ile staj yaptıkları departmanlar arasında bir ilişki (H_3) olup olmadığını aramak amacıyla uygulanan χ^2 testinin sonucu Tablo 29’da verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre % 5 anlamlılık düzeyinde H_0 hipotezi reddedilememiştir. Öğrencilerin stajda karşılaştıkları sorunları rahatlıkla üstlerine söyleyebilmelerinde departman faktörünün önemli bir değişken olmadığı görülmüştür. Öğrenciler stajda karşılaştıkları sorunları rahatlıkla üstlerine söyleyebilmektedirler.

Tablo:29
Öğrencilerin Staj Yaptıkları Departmanlar İle Çalışırken Karşılaştıkları Sorunları Rahatlıkla Üstlerine Söyleyebilme Durumuna Göre Dağılımı

	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Çalışırken Karşılaştığım Sorunları Rahatlıkla Üstlerime Söyleyebiliyordum” İfadesine Katılma Düzeyleri					Toplam
	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
Ön Büro	8 5,9%	7 5,2%	39 28,9%	30 22,2%	51 37,8%	135 23,1%
Servis	10 5,5%	11 6,0%	33 18,1%	43 23,6%	85 46,7%	182 31,3%
Kat Hizmetleri	4 12,1%	6 18,2%	7 21,2%	7 21,2%	9 27,3%	33 5,6%
Seyahat Acentası	4 8,2%	6 12,2%	6 12,2%	9 18,4%	24 49,0%	49 8,4%
Mutfak	18 12,2%	17 11,6%	26 17,7%	25 17,0%	61 41,5%	147 25,2%
Diğer	3 8,3%	3 8,3%	6 16,7%	5 13,9%	19 52,8%	36 6,2%
Toplam	47 8,1%	50 8,6%	117 20,1%	119 20,4%	249 42,8%	582 100,0%

Ki-Kare Değeri: 30,283

Serbestlik derecesi: 20

$p > 0.05$

Tablo:30
Öğrencilerin Staj Yaptıkları Departmanlar İle Okulda Öğrendikleri Teorik Bilgileri Stajda Uygulama Şanslarının Olması ve Bilgileri Pekiştirme Durumuna Göre Dağılımı

	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Okulda Öğrendiğim Teorik Bilgileri Stajda Uygulama Şansın Oldu ve Bilgilerimi Pekiştirdim” İfadesine Katılma Düzeyleri					Toplam
	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
Ön Büro	25 18,2%	28 20,4%	26 19,0%	28 20,4%	30 21,9%	137 23,4%
Servis	52 28,9%	27 15,0%	31 17,2%	26 14,4%	44 24,4%	180 30,8%
Kat Hizmetleri	12 36,4%	5 15,2%	6 18,2%	2 6,1%	8 24,2%	33 5,6%
Seyahat Acentası	14 28,0%	9 18,0%	8 16,0%	7 14,0%	12 24,0%	50 8,56%
Mutfak	41 27,9%	17 11,6%	29 19,7%	21 14,3%	39 26,5%	147 25,1%
Diğer	10 27,0%	3 8,1%	10 27,0%	1 2,7%	13 35,1%	37 6,4%
Toplam	154 26,4%	89 15,2%	110 18,8%	85 14,6%	146 25,0%	584 100,0%

Ki-Kare Değeri: 23,090

Serbestlik derecesi: 20

p > 0.05

Okulda öğrenilen teorik bilgileri stajda uygulama şanslarının olması ve bilgileri pekiştirmeleri ile öğrencilerin staj yaptıkları departmanlar arasında bir ilişki(H_4) olup olmadığını aramak amacıyla uygulanan χ^2 testinin sonucu Tablo 30’da verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre % 5 anlamlılık düzeyinde H_0 hipotezi reddedilememiştir. Okulda öğrenilen teorik bilgileri stajda uygulama şanslarının olması ve bilgileri pekiştirmelerinde departman faktörünün önemli bir değişken olmadığı görülmüştür.

Öğrencilerin eksik bilgi ve becerilerini işletmede tamamlama imkânı bulmaları ile staj yaptıkları departmanlar arasında bir ilişki (H_5) olup olmadığını aramak amacıyla uygulanan χ^2 testinin sonucu Tablo 31’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre % 5 anlamlılık düzeyinde H_0 hipotezi reddedilememiştir. Öğrencilerin eksik bilgi ve becerilerini işletmede tamamlama imkânı bulmalarında departman faktörünün önemli bir değişken olmadığı görülmüştür. Öğrencilerin %62’si eksik bilgi ve becerilerini işletmelerde tamamlama imkanı bulduklarını belirtmişler

Tablo:31

Öğrencilerin Staj Yaptıkları Departmanlar İle Eksik Bilgi ve Becerileri İşletmede Tamamlama İmkânı Bulma Durumuna Göre Dağılımı

	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Eksik Bilgi Ve Becerilerimi İşletmede Tamamlama İmkânı Buldum” İfadesine Katılma Düzeyleri					Toplam
	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
Ön Büro	8 5,8%	13 9,5%	32 23,4%	28 20,4%	56 40,9%	137 23,5%
Servis	15 8,2%	20 10,9%	27 14,7%	49 26,6%	73 39,7%	184 31,5%
Kat Hizmetleri	7 21,2%	3 9,1%	3 9,1%	7 21,2%	13 39,4%	33 5,6%
Seyahat Acentası	10 20,4%	4 8,2%	8 16,3%	9 18,4%	18 36,7%	49 8,4%
Mutfak	21 14,5%	12 8,3%	29 20,0%	25 17,2%	58 40,0%	145 24,8%
Diğer	3 8,3%	4 11,1%	3 8,3%	7 19,4%	19 52,8%	36 6,2%
Toplam	64 11,0%	56 9,6%	102 17,5%	125 21,4%	237 40,6%	584 100,0%

Ki-Kare Değeri: 26,981

Serbestlik derecesi: 20

p > 0.05

Tablo: 32

Öğrencilerin Staj Yaptıkları Departmanlar İle Staj Sürecinde Alanlarıyla İlgili Yeni Gelişmeleri Uygulama Düzeyinde Görme İmkânı Olması Durumuna Göre Dağılımı

	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Staj Sürecinde Alanımla İlgili Yeni Gelişmeleri Uygulama Düzeyinde Görme İmkânım Oldu” İfadesine Katılma Düzeyleri					Toplam
	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
Ön Büro	12 8,8%	7 5,1%	40 29,4%	29 21,3%	48 35,3%	136 23,2%
Servis	18 9,9%	19 10,4%	32 17,6%	44 24,2%	69 37,9%	182 31,1%
Kat Hizmetleri	4 12,1%	4 12,1%	9 27,3%	4 12,1%	12 36,4%	33 5,6%
Seyahat Acentası	2 4,0%	5 10,0%	18 36,0%	3 6,0%	22 44,0%	50 8,5%
Mutfak	26 17,6%	19 12,8%	28 18,9%	23 15,5%	52 35,1%	148 25,3%
Diğer	3 8,3%	5 13,9%	4 11,1%	4 11,1%	20 55,6%	36 6,2%
Toplam	65 11,1%	59 10,1%	131 22,4%	107 18,3%	223 38,1%	585 100,0%

Ki-Kare Değeri: 40,827

Serbestlik derecesi: 20

p < 0.05

Öğrencilerin staj sürecinde alanlarıyla ilgili yeni gelişmeleri uygulama düzeyinde görme imkânlarının olması ile staj yaptıkları departmanlar arasında bir ilişki (H_6) olup olmadığını aramak amacıyla uygulanan χ^2 testinin sonucu Tablo 32’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre % 5 anlamlılık düzeyinde H_0 hipotezi reddedilmiştir. Staj sürecinde alanlarıyla ilgili yeni gelişmeleri uygulama düzeyinde görme imkânlarının olmasında departman faktörünün önemli bir değişken olduğu görülmüştür. Tabloda yüzdelere bakıldığında, staj sürecinde öğrencilerin alanlarıyla ilgili yeni gelişmeleri uygulama imkanlarının olduğu görülmektedir. Servis, seyahat acentacılığı, kat hizmetleri departmanlarında staj yapan öğrenciler alanlarındaki yeni gelişmeleri uygulama düzeyinde görme imkanı bulduklarını belirtmişlerdir. Bunun yanında önbüro ve mutfak departmanlarında staj yapan öğrenciler ise alanlarındaki yeni gelişmeleri daha az uygulama imkanı bulduklarını belirtmişlerdir.

Tablo:33
Öğrencilerin Staj Yaptıkları Departmanlar İle Stajın Yabancı Dillerini Geliştirmeye Katkı Sağlama Durumuna Göre Dağılımı

	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Staj Yabancı Dilimi Geliştirmeme Katkı Sağladı” İfadesine Katılma Düzeyleri					Toplam
	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
Ön Büro	12 8,8%	18 13,2%	31 22,8%	26 19,1%	49 36,0%	136 23,1%
Servis	45 24,5%	28 15,2%	40 21,7%	29 15,8%	42 22,8%	184 31,3%
Kat Hizmetleri	9 27,3%	5 15,2%	7 21,2%	2 6,1%	10 30,3%	33 5,6%
Seyahat Acentası	5 10,0%	7 14,0%	4 8,0%	11 22,0%	23 46,0%	50 8,5%
Mutfak	26 17,6%	23 15,5%	26 17,6%	25 16,9%	48 32,4%	148 25,2%
Diğer	9 24,3%	2 5,4%	8 21,6%	4 10,8%	14 37,8%	37 6,3%
Toplam	106 18,0%	83 14,1%	116 19,7%	97 16,5%	186 31,6%	588 100,0%

Ki-Kare Değeri: 35,785

Serbestlik derecesi: 20

p < 0.05

Öğrencilerin stajın yabancı dili geliştirmeye katkı sağlaması ile staj yaptıkları departmanlar arasında bir ilişki (H_7) olup olmadığını aramak amacıyla uygulanan χ^2

testinin sonucu Tablo 33’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre % 5 anlamlılık düzeyinde H_0 hipotezi reddedilmiştir. Stajın yabancı dili geliştirmeye katkı sağlamasında departman faktörünün önemli bir değişken olduğu görülmüştür. Öğrencilerin staj yaptıkları departmanlar, misafirler ile birebir ilişkiler kurabilecekleri departmanlar ise yabancı dillerini kullanmakta ve geliştirmektedir. Örneğin mutfakta staj yapan bir öğrenci ile serviste staj yapan bir öğrenci arasında yabancı dili kullanma ve geliştirme açısından farklılıklar olacaktır. Önbüro ve seyahat acentasında çalışan öğrencilerin anket yüzdelere bakıldığında olumlu yanıtlarının yüksek olduğu görülmektedir. Seyahat acentacılığı ve önbüro departmanlarında staj yapan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu stajın yabancı dili geliştirmeye katkısı olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında kat hizmetleri departmanında staj yapan öğrenciler ise daha az katkısı olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo:34
Öğrencilerin Staj Yaptıkları Departman İle Okuldan Mezun Olduktan Sonra Yine Turizm Sektöründe Çalışmak İsteme Durumuna Göre Dağılımı

	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Okuldan Mezun Olduktan Sonra Yine Turizm Sektöründe Çalışmak İstiyorum” İfadesine Katılma Düzeyleri					Toplam
	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
Ön Büro	30 22,1%	15 11,0%	34 25,0%	16 11,8%	41 30,1%	136 23,1%
Servis	50 27,2%	12 6,5%	34 18,5%	27 14,7%	61 33,2%	184 31,3%
Kat Hizmetleri	10 30,3%	4 12,1%	5 15,2%	1 3,0%	13 39,4%	33 5,6%
Seyahat Acentası	11 22,0%	4 8,0%	11 22,0%	3 6,0%	21 42,0%	50 8,5%
Mutfak	25 16,9%	10 6,8%	34 23,0%	17 11,5%	62 41,9%	148 25,2%
Diğer	7 18,9%	5 13,5%	5 13,5%	4 10,8%	16 43,2%	37 6,3%
Toplam	133 22,6%	50 8,5%	123 20,9%	68 11,6%	214 36,4%	588 100,0%

Ki-Kare Değeri: 21,579

Serbestlik derecesi: 20

p > 0.05

Öğrencilerin okuldan mezun olduktan sonra yine turizm sektöründe çalışmak istemeleri ile staj yaptıkları departmanlar arasında bir ilişki (H_8) olup olmadığını

aramak amacıyla uygulanan χ^2 testinin sonucu Tablo 34’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre % 5 anlamlılık düzeyinde H_0 hipotezi reddedilememiştir. Okuldan mezun olduktan sonra yine turizm sektöründe çalışmak istemelerinde departman faktörünün önemli bir değişken olmadığı görülmüştür.

Tablo:35

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Öğrenim gördükleri Okullar İle Koordinatör Öğretmenlerin Denetimleri Düzenli Olarak Yapma Durumlarına Göre Dağılımı

	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Koordinatör Öğretmenim Denetimleri Düzenli Olarak Yapıyordu” İfadesine Katılma Düzeyleri					Toplam
	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
Manavgat Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	54 34,8%	39 25,2%	18 11,6%	14 9,0%	30 19,4%	155 26,7%
Ümit Altay Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	26 35,6%	10 13,7%	4 5,5%	12 16,4%	21 28,8%	73 12,6%
Serik IMKB Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	7 12,5%	1 1,8%	7 12,5%	7 12,5%	34 60,7%	56 9,6%
Antalya Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	37 37,4%	14 14,1%	19 19,2%	9 9,1%	20 20,2%	99 17,0%
Manavgat Anadolu Meslek Lisesi	13 16,5%	19 24,1%	13 16,5%	13 16,5%	21 26,6%	79 13,6%
Kaş Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	4 5,6%	5 6,9%	6 8,3%	11 15,3%	46 63,9%	72 12,4%
Antalya Barosu Anadolu Meslek Lisesi	13 27,7%	5 10,6%	10 21,3%	7 14,9%	12 25,5%	47 8,1%
Toplam	154 26,5%	93 16,0%	77 13,3%	73 12,6%	184 31,7%	581 100,0%

Ki-Kare Değeri: 120,141

Serbestlik derecesi: 24

$p < 0.05$

Öğrencilerin koordinatör öğretmenlerin denetimleri düzenli olarak yapmaları ile öğrenim gördükleri okullar arasında bir ilişki (H_0) olup olmadığını aramak amacıyla uygulanan χ^2 testinin sonucu Tablo 35’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre % 5 anlamlılık düzeyinde H_0 hipotezi reddedilmiştir. Koordinatör öğretmenlerin denetimleri düzenli olarak yapmalarında okul faktörünün önemli bir değişken olduğu görülmüştür. Staja giden öğrencileri denetlemeler süreleri ve durumları okuldan okula farklılıklar göstermektedir. Kaş Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi’nde öğrenim gören öğrencilerin %63,9’u ve Serik İMKB Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi’nde öğrenim gören öğrencilerin %60,7’si koordinatör öğretmenlerin

denetlemeleri düzenli olarak yaptıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanında Manavgat Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi öğrencilerinin %34,8'i, Ümit Altay Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi öğrencilerinin %35,6'sı ve Antalya Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi öğrencilerinin %37,4'ü koordinatör öğretmenlerin kontrolleri düzenli olarak yapmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo:36
Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okullar İle Okuldan Mezun Olduktan Sonra Yine Turizm Sektöründe Çalışmak İsteme Durumlarına Göre Dağılımı

	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Okuldan Mezun Olduktan Sonra Yine Turizm Sektöründe Çalışmak İstiyorum” İfadesine Katılma Düzeyleri					Toplam
	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
Manavgat Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	26 16,8%	11 7,1%	40 25,8%	19 12,3%	59 38,1%	155 26,4%
Ümit Altay Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	19 25,7%	7 9,5%	15 20,3%	5 6,8%	28 37,8%	74 12,6%
Serik IMKB Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	17 29,3%	6 10,3%	10 17,2%	7 12,1%	18 31,0%	58 9,9%
Antalya Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	30 30,0%	11 11,0%	18 18,0%	10 10,0%	31 31,0%	100 17,0%
Manavgat Anadolu Meslek Lisesi	10 12,2%	9 11,0%	18 22,0%	8 9,8%	37 45,1%	82 13,9%
Kaş Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	14 19,4%	4 5,6%	10 13,9%	9 12,5%	35 48,6%	72 12,2%
Antalya Barosu Anadolu Meslek Lisesi	17 36,2%	2 4,3%	12 25,5%	10 21,3%	6 12,8%	47 8,0%
Toplam	133 22,6%	50 8,5%	123 20,9%	68 11,6%	214 36,4%	588 100,0%

Ki-Kare Değeri: 41,979

Serbestlik derecesi: 24

p < 0.05

Öğrencilerin okuldan mezun olduktan sonra yine turizm sektöründe çalışmak istemeleri ile öğrenim gördükleri okullar arasında bir ilişki (H_{10}) olup olmadığını aramak amacıyla uygulanan χ^2 testinin sonucu Tablo 36’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre % 5 anlamlılık düzeyinde H_0 hipotezi reddedilmiştir. Okuldan mezun olduktan sonra yine turizm sektöründe çalışmak istemelerinde okul faktörünün önemli bir değişken olduğu görülmüştür. Öğrenciler, okulda verilen eğitim ve turizm sektörlerinde yaptıkları staj deneyimleri neticesinde okuldan mezun olduktan sonra

turizm sektöründe çalışıp çalışmamaya karar vermektedirler. Manavgat Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin %45,1'i ve Kaş Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin %48,6'sı okuldan mezun olduktan sonra yine turizm sektöründe çalışmak istediklerini belirtmişlerdir. Bunun yanında Antalya Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi öğrencilerinin %30'u ve Antalya Barosu Anadolu Meslek Lisesi öğrencilerinin %36,2'si mezun olduktan sonra yine turizm sektöründe çalışmak istemediklerini belirtmişlerdir.

Tablo: 37
Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okullar İle Staj Yapacakları İşletmeyi Seçme Durumuna Göre Dağılımı

	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Staj Yapacağı İşletmeyi Seçme Durumları		Toplam
	Kendim Seçtim	Koordinatör Öğretmenler Seçti	
Manavgat Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	44 28,4%	111 71,6%	155 26,5%
Ümit Altay Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	14 18,9%	60 81,1%	74 12,6%
Serik IMKB Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	5 8,6%	53 91,4%	58 9,9%
Antalya Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	89 88,1%	12 11,9%	101 17,2%
Manavgat Anadolu Meslek Lisesi	43 54,4%	36 45,6%	79 13,5%
Kaş Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	6 8,5%	65 91,5%	71 12,1%
Antalya Barosu Anadolu Meslek Lisesi	11 23,4%	36 76,6%	47 8,0%
Toplam	212 36,2%	373 63,8%	585 100,0%

Ki-Kare Değeri: 188,930 Serbestlik derecesi: 6 $p < 0.05$

Öğrencilerin staj yapacakları işletmeleri seçme durumları ile öğrenim gördükleri okullar arasında bir ilişki (H_{11}) olup olmadığını aramak amacıyla uygulanan χ^2 testinin sonucu Tablo 37'de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre % 5 anlamlılık düzeyinde H_0 hipotezi reddedilmiştir. Öğrencilerin staj yapacakları işletmeleri seçmelerinde okul faktörünün önemli bir değişken olduğu görülmüştür. Manavgat Anadolu Meslek Lisesi ve Antalya Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'ndeki öğrencilerin staj yapacağı işletmeyi kendilerinin seçenlerin fazla olduğu

görülmektedir. Manavgat Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi, Ümit Altay Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi, Serik İMKB Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi, Kaş Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi ve Antalya Barosu Anadolu Meslek Lisesi öğrencilerinin çoğunluğu staj yapacakları işletmeleri koordinatör öğretmenlerin belirlediğini ifade etmişlerdir.

Tablo: 38
Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okulları İle Staja Başlamadan Önce Okulda, İşletmede Yapacakları Beceri Eğitiminin Uygulaması İle İlgili Gerekli Bilgiyi Alma Durumuna Göre Dağılımı

	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Staja Başlamadan Önce Okulda, İşletmede Yapacağım Beceri Eğitiminin Uygulaması İle İlgili Gerekli Bilgiyi Aldım” İfadesine Katılma Düzeyleri					Toplam
	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
Manavgat Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	31 20,4%	31 20,4%	48 31,6%	17 11,2%	25 16,4%	152 27,0%
Ümit Altay Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	4 5,5%	14 19,2%	22 30,1%	21 28,8%	12 16,4%	73 13,0%
Serik İMKB Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	2 3,6%	2 3,6%	14 25,0%	13 23,2%	25 44,6%	56 10,0%
Antalya Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	26 28,3%	30 32,6%	22 23,9%	2 2,2%	12 13,0%	92 16,3%
Manavgat Anadolu Meslek Lisesi	8 10,0%	19 23,8%	39 48,8%	6 7,5%	8 10,0%	80 14,2%
Kaş Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	0 0,0%	6 8,7%	20 29,0%	15 21,7%	28 40,6%	69 12,3%
Antalya Barosu Anadolu Meslek Lisesi	10 25,0%	14 35,0%	7 17,5%	3 7,5%	6 15,0%	40 7,1%
Toplam	81 14,4%	116 20,6%	172 30,6%	77 13,7%	116 20,6%	562 100,0%

Ki-Kare Değeri: 145,611

Serbestlik derecesi: 24

p < 0.05

Öğrencilerin staja başlamadan önce okulda, işletmede yapacakları beceri eğitiminin uygulaması ile ilgili gerekli bilgiyi almaları ile öğrenim gördükleri okullar arasında bir ilişki (H_{12}) olup olmadığını aramak amacıyla uygulanan χ^2 testinin sonucu Tablo 38’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre % 5 anlamlılık düzeyinde H_0 hipotezi reddedilmiştir. Öğrencilerin staja başlamadan önce okulda, işletmede yapacakları beceri eğitiminin uygulaması ile ilgili gerekli bilgiyi almalarında okul faktörünün önemli bir değişken olduğu görülmüştür. Serik İMKB Anadolu Otelcilik

ve Turizm Meslek Lisesi öğrencilerinin %44,6'sı ve Kaş Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi öğrencilerinin %40,6'sı staja başlamadan önce okulda işletmede yapacakları beceri eğitiminin uygulaması ile ilgili gerekli bilgiyi aldıklarını belirtmişlerdir. Manavgat Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi öğrencilerinin %20,4'ü, Antalya Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi öğrencilerinin %28,3 'ü ve Antalya Barosu Anadolu Meslek Lisesi öğrencilerinin %25'i staja başlamadan önce okulda işletmede yapacakları beceri eğitiminin uygulaması ile ilgili gerekli bilgiyi almadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo: 39
Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okullar İle İşletmelerde Beceri Eğitime Başlamadan Önce 3308 “Çıraklık Ve Mesleki Eğitim Yasası” İle İlgili Gerekli Bilgiyi Alma Durumuna Göre Dağılımı

	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “İşletmelerde Beceri Eğitime Başlamadan Önce 3308 “Çıraklık ve Mesleki Eğitim Yasası” İle İlgili Gerekli Bilgiyi Aldım” İfadesine Katılma Düzeyleri					Toplam
	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
Manavgat Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	106 69,3%	20 13,1%	14 9,2%	4 2,6%	9 5,9%	153 26,2%
Ümit Altay Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	36 50,0%	14 19,4%	13 18,1%	3 4,2%	6 8,3%	72 12,3%
Serik IMKB Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	25 43,1%	13 22,4%	8 13,8%	10 17,2%	2 3,4%	58 10,0%
Antalya Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	80 79,2%	7 6,9%	7 6,9%	2 2,0%	5 5,0%	101 17,3%
Manavgat Anadolu Meslek Lisesi	45 54,9%	9 11,0%	13 15,9%	9 11,0%	6 7,3%	82 14,0%
Kaş Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	12 17,1%	7 10,0%	17 24,3%	13 18,6%	21 30,0%	70 12,0%
Antalya Barosu Anadolu Meslek Lisesi	26 55,3%	12 25,5%	4 8,5%	0 0,0%	5 10,6%	47 8,0%
Toplam	330 56,6%	82 14,1%	76 13,0%	41 7,0%	54 9,3%	583 100,0%

Ki-Kare Değeri: 137,948

Serbestlik derecesi: 24

p < 0.05

Öğrencilerin staja işletmelerde beceri eğitime başlamadan önce 3308 “Çıraklık ve Mesleki Eğitim Yasası” ile ilgili gerekli bilgiyi almaları ile öğrenim gördükleri okullar arasında bir ilişki (H_{13}) olup olmadığını aramak amacıyla uygulanan χ^2 testinin sonucu Tablo 39’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre % 5

anlamlılık düzeyinde H_0 hipotezi reddedilmiştir. İşletmelerde beceri eğitimine başlamadan önce 3308 “Çıraklık ve Mesleki Eğitim Yasası” ile ilgili gerekli bilgiyi almalarında okul faktörünün önemli bir değişken olduğu görülmüştür. Kaş Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi öğrencilerinin %30’u işletmelerde beceri eğitimine başlamadan önce 3308 “Çıraklık ve Mesleki Eğitim Yasası” ile ilgili gerekli bilgiyi aldıklarını belirtmişlerdir. Manavgat Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi öğrencilerinin %69,3’ü, Ümit Altay Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi öğrencilerinin %50’si, Serik İMKB Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi öğrencilerinin %43,1’i, Antalya Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi öğrencilerinin %79,2’si Manavgat Anadolu Meslek Lisesi Öğrencilerinin %54,9’u ve Antalya Barosu Anadolu Meslek Lisesi öğrencilerinin %55,3’ü işletmelerde beceri eğitimine başlamadan önce 3308 “Çıraklık ve Mesleki Eğitim Yasası” ile ilgili gerekli bilgiyi almadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo: 40
Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okullar İle Eksik Bilgi ve Becerileri İşletmede Tamamlama İmkânı Bulma Durumuna Göre Dağılımı

	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Eksik Bilgi ve Becerilerimi İşletmede Tamamlama İmkânı Buldum” İfadesine Katılma Düzeyleri					Toplam
	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
Manavgat Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	23 15,0%	18 11,8%	34 22,2%	24 15,7%	54 35,3%	153 26,2%
Ümit Altay Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	7 9,7%	6 8,3%	10 13,9%	15 20,8%	34 47,2%	72 12,3%
Serik İMKB Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	1 1,7%	1 1,7%	2 3,4%	11 19,0%	43 74,1%	58 10,0%
Antalya Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	15 15,0%	10 10,0%	20 20,0%	24 24,0%	31 31,0%	100 17,1%
Manavgat Anadolu Meslek Lisesi	10 12,2%	7 8,5%	17 20,7%	20 24,4%	28 34,1%	82 14,0%
Kaş Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	2 2,8%	6 8,3%	11 15,3%	18 25,0%	35 48,6%	72 12,3%
Antalya Barosu Anadolu Meslek Lisesi	6 12,8%	8 17,0%	8 17,0%	13 27,7%	12 25,5%	47 8,0%
Toplam	64 11,0%	56 9,6%	102 17,5%	125 21,4%	237 40,6%	584 100,0%

Ki-Kare Değeri: 59,987

Serbestlik derecesi: 24

$p < 0.05$

Öğrencilerin eksik bilgi ve becerileri işletmede tamamlama imkânı olması ile öğrenim gördükleri okullar arasında bir ilişki (H_{14}) olup olmadığını aramak amacıyla uygulanan χ^2 testinin sonucu Tablo 40’da verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre % 5 anlamlılık düzeyinde H_0 hipotezi reddedilmiştir. Öğrencilerin eksik bilgi ve becerilerini işletmelerde tamamlama imkânı bulmalarında okul faktörünün önemli bir değişken olduğu görülmüştür. Ümit Altay Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi öğrencilerinin %47,2’si, Serik İMKB Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi öğrencilerinin %74,1’i ve Kaş Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi öğrencilerinin %48,6’sı eksik bilgi ve becerilerini staj yaptıkları işletmede tamamlama imkanı bulduklarını belirtmişlerdir. Manavgat Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi öğrencilerinin %12,2’i ve Antalya Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi öğrencilerinin %15’i eksik bilgi ve becerilerini staj yaptıkları işletmede tamamlama imkanı bulamadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo:41
Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Staj Yaptığınız İşletmede Uygulanan Pansiyon Tipi İle Okulda Öğrendiği Teorik Bilgileri Stajda Uygulama Şanslarının Olması ve Bilgileri Pekiştirme Durumuna Göre Dağılımı

	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Okulda Öğrendiğim Teorik Bilgileri Stajda Uygulama Şansın Oldu Ve Bilgilerimi Pekiştirdim” İfadesine Katılma Düzeyleri					Toplam
	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
Yarım Pansiyon	29 29,0%	14 14,0%	15 15,0%	17 17,0%	25 25,0%	100 18,0%
Herşey Dahil Sistem	97 28,3%	51 14,9%	66 19,2%	39 11,4%	90 26,2%	343 61,8%
Tam Pansiyon	22 24,4%	12 13,3%	23 25,6%	18 20,0%	15 16,7%	90 16,2%
Diğer	4 18,2%	5 22,7%	3 13,6%	3 13,6%	7 31,8%	22 4%
Toplam	152 27,4%	82 14,8%	107 19,3%	77 13,9%	137 24,7%	555 100,0%

Ki-Kare Değeri: 13,250

Serbestlik derecesi: 12

p > 0.05

Öğrencilerin okulda öğrendikleri teorik bilgileri stajda uygulama şanslarının olması ve bilgileri pekiştirmeleri ile staj yaptıkları işletmelerde uygulanan pansiyon tipleri arasında bir ilişki (H_{15}) olup olmadığını aramak amacıyla uygulanan χ^2 testinin

sonucu Tablo 41’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre % 5 anlamlılık düzeyinde H_0 hipotezi reddedilememiştir. Öğrencilerin okulda öğrendikleri teorik bilgileri stajda uygulama şanslarının olması ve bilgileri pekiştirmelerinde işletmede uygulanan pansiyon tipinin önemli bir değişken olmadığı görülmüştür. Öğrencilerin %61.5’ i bu soruya düşük puan vermiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Staj öğrencilerin meslek hayatına atılmalarındaki önemli bir aşamadır. Bu çalışmada amaç öğrencilerin staj sürecine adaptasyonu, staj sürecinde karşılaştıkları sorunları belirlemek ve bu sorunlara çözüm önerileri sunabilmektir.

Staj mesleki eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Staj dönemi; öğrencilerin okulda öğrendikleri teorik bilgi ve becerileri işletmelerde uygulama imkanı bulmaları ve pratik yapmaları açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmada staj sürecinde öğrencilerin karşılaştıkları sıkıntı ve sorunları öğrencilere uygulanan anket yardımıyla belirlenmeye çalışılmıştır. Buna göre elde edilen bulgular ve yapılan test sonuçları aşağıda verilmiştir.

Bazı departman yöneticilerinin diğer departman yöneticilerine göre çalışanlara daha adil davrandıkları tespit edilmiştir. Mutfak, servis ve kat hizmetleri departmanındaki yöneticilerin çalışanlara adil davranmadıkları görülmüştür. Önbüro departmanındaki yöneticilerin ise diğer departmanlara göre daha adil davrandıkları görülmüştür.

Turizm sektöründe stajyerlerin görevleri ile ilgili işlerde önerilerinin fazla dikkate alınmadığı tespit edilmiştir. Önbüro departmanında staj yapan öğrencilerin diğer departmanlara göre daha fazla dikkate alındığı görülmüştür.

Öğrencilerin staj sürecinde alanlarıyla ilgili gelişmeleri uygulama düzeyinde görmektedirler. Stajın en önemli amaçlarından birisi de öğrencilerin uygulama düzeyinde kendilerini geliştirmeleridir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu staj sürecinde alanlarıyla ilgili gelişmeleri uygulama imkanı bulduklarını belirtmişlerdir.

Staj öğrencilerin uygulamanın yanında yabancı dillerini geliştirmeleri açısından da önemli bir faktördür. Bazı departmanlarda staj yapan öğrenciler yabancı

dillerini daha fazla geliřtirdiklerini belirtmiřlerdir. Műřteriyle bire bir iliřkide olan departmanlar;  n  ro ve seyahat acentesinde staj yapan öğrencilerin yabancı dilleri daha fazla geliřtirdikleri belirlenmiřtir.

Turizm sektöründe her řey dahil sistemin öğrenciler açısından birtakım dezavantajları vardır. Bunlardan en önemlisi; okulda öğrendikleri bilgi ve becerileri staj yaptıkları işletmelerde uygulama imkanı bulamamalarıdır. Bunun da bazı departmanlarda daha fazla ortaya çıktığı g r lműřt r. Özellikle servis departmanında staj yapan öğrenciler uygulama imkanı bulamadıklarını belirtmişlerdir.

Öğrenciler staj sürecinde belirli periyotlarda koordinatör öğretmenleri tarafından denetlenmelidir. Bu denetlemeler öğrenciler açısından çok önemlidir. Öğrenciler sadece sorun yaşadıklarında değil belirli zaman dilimlerinde koordinatör  ğretmen tarafından denetlenmelidir. Bu denetlemeler okuldan okula farklılık göstermektedir. Bunun nedenlerinden biriside okul yönetimidir.

Turizm eğitimi alan öğrenciler staj ile turizm sektörünü bire bir tanıma imkanı bulmaktadırlar. Öğrencilerin ilerde bu sektöre devam edip etmemelerinde en önemli etkenlerden birisi staj sürecini sorunsuz yaşamasıdır. Staj süreci öğrencilerin turizm sektörünü tanıyıp sevmelerinde bir diğer etken öğrencilerin öğrenim gördükleri okullardır. Okullardaki eğitim öğrencilerin turizm sektörünü sevmesini sağlayabileceği gibi turizm sektöründen soğumalarına da neden olabilmektedir.

Öğrencilerin staj yapacakları işletmeleri kendileri bulabildikleri gibi okullara gelen taleplere göre koordinatör öğretmenler de belirleyebilir. Bazı okullara işletmelerden daha fazla talep gelmektedir. Koordinatör  ğretmenler de bu talepleri değerlendirerek önceki yıllarda işletmelerin stajyer öğrencilere karşı tutumlarına göre  ğrenci dağılımını gerçekleştirmektedirler. Bunun dışında bir de  ğrenci staj yapacağı işletmeyi kendi çabasıyla belirleyebilmektedir. Genel itibariyle öğrenciler koordinatör öğretmenlerin belirlediği işletmelerde staj yapmaktadırlar.

Okullarda öğrenciler staja başlamadan önce beceri eğitimi ile ilgili gerekli bilgiyi almalıdırlar. Özellikle mart yada nisan ayında bir seminer şeklinde stajla ilgili gerekli bilgiler aktarılmalıdır. Bazı okullarda eğitim gören öğrenciler bu bilgileri tam olarak aldıklarını düşürken bazı okullarda eğitim gören öğrenciler ise bu bilgileri yeteri kadar alamadıklarını belirtmişlerdir.

3308 Sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Yasası ile öğrenciler yasal koruma altına alınmıştır. Bu yasanın amacı öğrencilerin sosyo-ekonomik haklarını korumaktır. Bir çok okulda bu yasayla ilgili öğrencilere yeterli bilginin verilmediği ortaya çıkmıştır. Anketin uygulama aşamasında birçok öğrenciden bu yasanın ne olduğuyla ilgili sorular gelmiştir. Öğrenciler bu yasanın kendilerine tanıdığı hakların tamamını bilmemektedirler.

Öğrenciler staj sürecinde eğitimleri ve meslekleriyle ilgili eksiliklerini görmektedirler. Ankete katılan öğrencilerin çoğunluğu işletmelerde eksik bilgi ve becerilerini tamamlama imkanı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrenciler staja başladıkları zaman işletmelerde hizmet içi eğitim almalıdırlar. Ayrıca diğer departmanları tanımaları açısından rotasyonla farklı departmanlarda görev almalıdırlar. Özellikle stajlarındaki ilk yılda rotasyonla farklı departmanlarda görev alarak alan ve dal seçimlerini ilgi ve becerilerine göre yapmalıdırlar. Ama staj sürecinde rotasyonla diğer departmanlarda görev alan öğrenci sayısının az olduğu tespit edilmiştir. Genellikle işletmeler öğrencileri tek bir departmanda staj sürecinde görevlendirmektedirler. Bununda nedeni staj süresinin kısa olması ve işletmelerin bu süre içerisinde öğrenciye bütün departmanlar hakkında hizmet içi eğitim vererek zaman kaybetmek istememeleridir. Öğrenciyi bir alanda yetiştirerek ondan mümkün olduğunca fazla fayda sağlamaktır.

İşletmeler çoğunlukla öğrencilere barınma imkanı sunabilmektedirler. Ancak araştırmaya katılan öğrencilerin bir çoğunun staj sürecinde lojmanda kalmadığı

belirlenmiştir. Bununda nedeni araştırmanın bölgesel olması ve araştırma yapılan okulların turizm bölgesinde olmasıdır. Bunun yanında öğrenciler personelin ortak kullandığı alanların hijyen bakımından orta düzeyde olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmanın yapıldığı bölgede turizm sezonu yaz aylarında yoğundur. Bu nedenle sezon sürecinde personelin çalışma süreleri fazladır. Araştırmaya katılan öğrencilerde staj yaptıkları işletmelerde çalışma saatlerinin fazla olduğunu belirtmişlerdir. Turizm sektöründe bu fazla mesailerin ücretleri ne personele ne de stajyer öğrencilere ödenmemektedir. Stajyerlerin maaşları asgari ücretin %60'ından az olmamalıdır. Öğrenciler aldıkları ücretten memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca öğrenciler işletmelerin kendilerini ucuz iş gücü olarak gördüklerini düşünmektedirler.

Araştırmaya katılan öğrenciler staj yaptıkları işletmelerde çalışanlarla iletişimlerinin iyi olduğunu ve üstlerinden gerekli yardımı aldıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler, çalışma arkadaşları ve üstleriyle ilişkilerinde gerekli yardımı almaları ve karşılaştıkları sorunları rahatlıkla üstlerine söyleyebildiklerini belirtmişlerdir. Buna karşılık öğrenciler, yöneticilerin tüm çalışanlara adil davranmadıklarını belirtmişlerdir.

Stajın en önemli katkılarından birisi öğrencilerin mesleki bilgi ve becerileri birebir uygulama imkanı sunması ve eksik bilgi ve becerilerini tamamlama imkanı vermesidir. Bu durumu belirlemek için sorulan sorulara öğrenciler özellikle okulda öğrendikleri eksik bilgi ve becerileri stajda uygulama imkanlarını tam olarak bulamadıklarını belirtmişlerdir. Özellikle pansiyon tipi olarak her şey dahil sistemi uygulayan işletmelerde staj yapan öğrenciler uygulama düzeyinde yetersiz kaldığı görülmektedir. Stajdaki öğrenmeler ile okuldaki öğrenmelerin bir birini tamamlaması gerekmektedir. Öğrenciler eksik bilgi ve becerilerini tamamlama imkanı bulduklarını belirtmişlerdir.

Koordinatör öğretmelerin belirli periyotlarla öğrencileri denetlemeleri gerekmektedir. Elde edilen bulgulara göre öğrenciler bu soruya verdikleri cevap orta seviyededir. Araştırmaya katılan okulların turizm bölgesine yakın yerler olduğu halde denetlemelerin yetersiz olduğu görülmektedir.

Öğrenciler stajda mesleki bilgi ve becerilerinin arttığını belirtmişlerdir. Özellikle turizm sektörünü tanımalarında ve kendilerine olan güven duygusunun gelişmesinde stajın olumlu katkıları olduğunu belirtmişlerdir. İnsanlarla iletişimlerinin gelişmesi ve alanlarıyla ilgili yeni gelişmeleri görme imkanlarının olduğunu belirtmişlerdir. Stajın yabancı dili geliştirmeye olan katkısının ise az olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenciler yapmış oldukları stajın mesleği sevmelerinde katkısı olmadığını belirtmişlerdir.

Öğrenciler turizm eğitimi almış olmanın görevlerini yerine getirirken kolaylıklar sağladığını ve yöneticiler, konuklar ve çalışma arkadaşları ile olan ilişkilerinde olumlu katkı sağladığını belirtmişlerdir. Okulda aldıkları eğitimin işlerin işleyişi hakkında önceden bilgi sahibi olmaları açısından orta düzeyde katkı sağladığını belirtmişlerdir.

Turizm işletmelerinde staj yapan öğrencilerin büyük çoğunluğu her şey dahil sistemin ülke turizmine yararı olmadığını düşünmektedir. Ayrıca öğrenciler her şey dahil sistemin kendi becerilerini geliştirebilmeleri açısından da dezavantaj olduğunu belirtmişlerdir. Her şey dahil sistemde işletmelerin hizmet kalitesi düşmesi ve eğitilmiş personele olan ihtiyacın azalması bunun temel sebebidir. İşletmeler yüksek ücretli deneyimli, eğitilmiş ve kadrolu personel yerine düşük ücrette stajyer çalıştırmayı tercih etmektedirler. Bu da öğrencilerin kendilerini ucuz işgücü olarak hissetmelerine neden olmaktadır.

Öğrencilerin önemli bir kısmı okuldan mezun olduktan sonra turizm sektöründe çalışmaya devam etmek istemediklerini belirtmişlerdir. Bu da öğrencilere

stajın turizm sektörünü tam olarak sevdiremediğini göstermektedir. Öğrenciler, işletmelerde ağır şartlarda, düşük ücretle çalıştıkları için sektörden soğumaktadırlar.

ÖNERİLER

- Öncelikle öğrencilere işletmelerde yapacakları beceri eğitimi ile ilgili gerekli bilgiler verilmelidir.
- Öğrencilere ayrıca kendilerine tanınmış olan yasal haklar eksiksiz olarak verilmelidir.
- Öğrencilere staja başladıkları zaman işletmelerde hizmet içi eğitim verilmelidir.
- Stajyerlerin farklı departmanları tanımaları için rotasyon uygulanmalıdır.
- İşletmelerin öğrencilere yasal haklarını gerektiği şekilde uygulamalıdır. Bunlarda çalışma saatlerinin yasal sınırlarda uygulanması, fazla mesai durumunda gerekli ücretin ödenmesi, yasa da belirtilen ücretten daha düşük ücret ödenmemesi gibi .
- İşletmeler bu yasal hakların yanı sıra öğrencilere gerekli sosyal hakları da vermelidir. Bunlarda; barınma, yeme-içme imkanlarını sağlaması gibi.
- İşletmelerde yöneticilerin stajyer öğrencilere gerekli yardımı göstermelidirler. Öğrencileri geleceğin kalifiye personeli olarak eğitmelidirler. Ayrıca yöneticiler, öğrencilerin işleri ile ilgili önerilerini dikkate almalıdırlar. Çalışanlara adil davranmalıdırlar.

- Öğrencilerin eksik bilgi ve becerilerini gidermeleri için işletmelerde, okulda öğrendikleri teorik bilgileri uygulama imkanı verilmelidir.
- Koordinatör öğretmenlerin sadece öğrenciler sorun yaşadığında değil belirli periyotlarda denetimleri yapmalıdır. Koordinatör öğretmenlere çok büyük görevler düşmektedir. Sadece öğrencileri değil öğrencilerin staj yapacağı işletmeleri de kontrol etmelidirler. Gelecek yıllarda stajyer öğrenci dağılımında bu kontroller dikkate alınmalıdırlar.
- Okullarda verilen eğitim uygulamaya yönelik olmalıdır. Okul-sektör işbirliği sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

AĞAOĞLU , Osman Kemal (1991). **Türkiye’de Turizm Eğitimi ve Etkinliği**. Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları.

AKOĞLAN, M. ve OKUMUŞ, F. (1991). Stajyer Öğrenci Sorunları ve Bu Konuda Bir Anket Çalışması, **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**. 2 (19-20), 32-33

ALTINAY, Murat (1996). Turizm Öğrencilerinin Stajdan Beklentileri ve Doğu Akdeniz Üniversitesi Örneği, **Turizmde Seçme Makaleler 26**. İstanbul TUGEV:1-13.

AKTAŞ, Ahmet (1992). Turizmde Okul-Sektör İşbirliği ve Sorunlar, **Turizm Eğitimi Konferans-Workshop**. 9-11 Aralık Ankara: Turizm Bakanlığı Turizm Eğitim Genel Müdürlüğü: s. 325-327

ALEMDAR, Teoman (1992). Turizm Eğitiminde Stajlar Konusunda Bir Model, **Turizm Eğitimi Konferansı Workshop**. 9-11 Aralık Ankara: Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını:s.357-360

AYDOĞAN, Zeynep Ferhan (2002). **Büro Yönetimi Önlisans Programlarında Staj Eğitiminin Önemi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Büro Yönetimi Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.

AYDOS, Hasan (1991). **Türkiye’de Turizm İşletmesi Belgeli Konaklama İşletmelerinin Eğitilmiş Personel İhtiyacı ve Buna Yönelik Sorunları**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AYKAÇ, Necdet (2002).Türkiye’de ve Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Mesleki Teknik Eğitim (Almanya, Fransa, İsviçre, İspanya, Yunanistan Örneği). **Milli Eğitim Dergisi**. Sayı 155-156, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/155-156/aykac.htm> Erişim Tarihi: 20.02.2007

AYMANKUY, Yusuf ve AYMANKUY, Şimal (2002). Önlisans ve Lisans Düzeyindeki Turizm Eğitimi veren Yükseköğretim Kurumlarının Bulundukları Yerlerin Analizi ve Turizm Eğitimi için Öneri Bir Model. **Turizm Eğitimi Konferansı/Workshop**. 11-13 Aralık Ankara: Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını:s.29-42.

BOYLU, Yasin (2004). **Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Okul Amacına Yönelik Beklentilerinin Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

BULUÇ, Gülçin (1992). Turizm ve Otel işletmeciliği Eğitiminde Stajın Önemi, **Turizm Eğitimi Konferans-Workshop**. 9-11 Aralık Ankara: Turizm Bakanlığı Turizm Eğitim Genel Müdürlüğü: 365-368,

ÇAM, Faruk (1992). Orta, Yüksek ve Diğer Öğrenim Seviyelerinde Mesleki Eğitim, **Turizm Eğitimi Konferans-Workshop**. 9-11 Aralık Ankara: Turizm Bakanlığı Turizm Eğitim Genel Müdürlüğü: 101-103

ÇAKIR, İsmail (1998). **Türkiye’de Lisans Düzeyi Turizm Eğitiminde Staj Sorunları ve Çözüm Önerileri**. 1. Ulusal Turizm Sempozyumu, Eğirdir.

ÇAPAR, Bülent (2002). Turizm Sektörü-Turizm Eğitim Kurumları işbirliği, Staj Sorunları ve Çözüm Önerileri, **Turizm Eğitimi Konferans-Workshop**. Ankara: Turizm Bakanlığı Turizm Eğitim Genel Müdürlüğü: s. 415-426.

ÇELİK, Özlem (2005). **Yüksek Öğretim Sanayi Stajından Beklentileri ve Staj Yapan Öğrencilerin Bu Beklentilere Ulaşma Düzeyi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Giyim Endüstrisi ve Moda Tasarımı Eğitimi Bölümü Anabilim Dalı, Ankara.

ÇETİN, Şule (1995). Mersin Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Öğrencilerinin Genel Profili ve Eğitim-Öğretim Sorunları, **Turizmde Seçme Makaleler**. (35), 22-34.

ÇETİN, Şule (2005). Öğrenci Stajlarında Yararlanılan Dersler Üzerine Ampirik Bir Değerlendirme: Mersin Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği, **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**. Cilt,16, Sayı 2, s.153-169

DEMİREL, Ö. ve KAYA Z. (2004). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Ankara: Pegem A Yayıncılık

EROĞLU, Gülçin (1999). **Kız Meslek Lisesi El Sanatları Bölümü Son Sınıf Öğrencilerinin Okul-sanayi İşbirliği Kapsamında İşletmelerde Beceri Eğitimi İle İlgili Karşılaştıkları Sorunlar, Nedenleri ve Çözüm Yolları**. Yayınlamamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, El Sanatları Eğitimi A.B.D., Ankara

FIRAT, Zeki (1997). **Anadolu Otelcilik Ve Turizm Meslek Lisesi Öğrencilerinin Staj Faaliyetlerinin Organizasyonu, Sektör Beklentileri ve Öğrencilerin Tatmin Düzeyinin Ölçülmesi**. Yayınlamamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Eğitimi ve Anabilim Dalı, Ankara.

GÖKDENİZ, Ayhan (1995). **Yüksekokul Staj Yönetmeliği ve Uygulamadaki Sorunlar**. Turizm Eğitiminde Uygulama Sorunları Seminer ve Atölye Çalışması. 5-6 Haziran, İstanbul: TUGEV (Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı)Yayını,

GÖKDENİZ, Ayhan; ÇEKEN, Hüseyin ve ERDEM, Barış (2002). Okul Sektör işbirliği Çerçevesinde Stajdan Beklentiler, Sorunlar ve Çözüm Önerilerine Yönelik Bir Uygulama. **Turizm Eğitimi Konferans-Workshop**. Ankara: Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü s. 343-359.

GÖREN, Recai (2005). **Yükseköğrenim Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Vakıf Ve Devlet Üniversitelerindeki Staj Uygulamalarına Yönelik Karşılaştırmalı Bir Analiz : Ankara İli Örneği**. Yayınlamamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.

GÜÇER, Evren ve PELİT, Elbeyi (2006). Turizm Alanında Öğretmenlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizm İşletmelerinde Yaptıkları Stajları Değerlendirmeleri Üzerine Bir Araştırma. **Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi**. Yıl: 2006 Sayı: 1, s.139-168 <http://www.ttef.gazi.edu.tr/dergi/dergiler.html> (Erişim Tarihi: 15.08.2006)

GÜRDAL, Mehmet (1994). Dört Yıllık Turizm Yüksekokullarında Eğitim-Öğretim Sorunları ve Çözün Yolları, **Hafta sonu Seminerleri-1**. 23-25 Eylül Nevşehir: Özkan Matbaacılık.

GÜRDAL, Mehmet (2002). Türkiye’de Mesleki Turizm Eğitiminin Yapısal Analizi, Okullaşma-Eğitimin Kalitesi-Staj-istihdam Sorunları ve Çözüm Önerileri, **Turizm Eğitimi Konferans-Workshop**. Ankara: Turizm Bakanlığı Turizm Eğitim Genel Müdürlüğü: s. 391-400.

HACIOĞLU, Necdet (1989). **Türkiye’de Turizm Eğitimi**. Balıkesir: Turizm Bakanlığı,

HANÇER, Murat; ADAK, Naci ve YÜKSEL, Atila (2002). Turizm Eğitiminde Sektör-Üniversite İşbirliği: Yeni Bir Yaklaşım, **Turizm Eğitimi Konferans-Workshop**. Ankara: Turizm Eğitim Genel Müdürlüğü: s. 401-405.

http://www.turizmdebusabah.com/Dosya_Anadolu.htm Erişim Tarihi: 07.03.2007

<http://ttogm.meb.gov.tr/programlar/anasayfalar/alandal.JPG> Erişim tarihi: 10.09.2006

<http://ttogm.meb.gov.tr/ticar/istatistik.htm>, Erişim Tarihi:03.09.2006

<http://ttogm.meb.gov.tr/ticar/ogretimprogramlari.htm>, Erişim Tarihi:03.12. 2006

ILGAZ, Selay ve ÇAKAR, Mehmet (2002), Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Problemleri: Başkent Üniversitesi İİBF Turizm İşletmeciliği Bölümü Öğrencileri

Üzerinde Yapılan Bir Araştırma, **Turizm Eğitimi Konferans-Workshop.** Ankara,Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü:s. 385-391.

İÇÖZ, Orhan. (1991), Turizm Sektörünün Gelişmesinde İnsan Unsurunun Önemi, **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi.** Kasım-Aralık: s.15-18.

İLKİZ, Oktay ve HİTAY, Oya (1992). Türkiye’de Turizm Eğitimindeki Sorunlar, **Turizm Eğitimi Konferans-Workshop.** 9-11 Aralık Ankara: Turizm Bakanlığı Turizm Eğitim Genel Müdürlüğü: s.159-166),

KARHAN, Kemal (1984). **Turizm Eğitim Kongresi.** İstanbul: Tebliğ ve Tartışmalarının Basımı

KAZU, Yaşar ve Cihad DEMİRLİ (2000). Mesleki ve Teknik Orta Öğretim Kurumlarındaki Gelişmeler, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/155-156/kazu.htm>

KIZILIRMAK, İsmail (2000). **Meslek Yüksek Okulları Turizm ve Otelcilik Programlarının Günümüz Turizm Sektörünün Beklentileri Doğrultusunda Değerlendirilmesi.** <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/147/kizilirmak.htm>) Erişim Tarihi: (20.07.2006)

KORKMAZ, Meral (2003). **Meslek Yüksekokulu Hazır Giyim Programı Öğrencilerinin Meslek Stajlarının Yeterliliği.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

KOZAK, Nazmi (2005). **Staj Dosyası (I): Öğrencilerin Yasadıkları Sorunlar; Staj Dosyası (II): Sektörün Ve Turizm Programlarının Görüşleri; Staj Dosyası (III): Turizm Sektöründe Staj Üzerine Bazı Görüşler.**

<http://www.turizm gazetesi.com/articles/article.aspx?id=25199> : (Erişim: 12.07.2006)

KOZAK, Nazmi (2006) **Yine Stajlar Yine Feryatlar; Bu da Stajyerlerin Feryadı.** <http://www.turizm gazetesi.com/articles/article.aspx?id=30083>: (Erişim:12.07.2006)

KOZAK, Meryem A. (1999), Eskişehir Meslek Yüksekokulu Öğrenci Stajları Üzerine Bir Araştırma: Turizm-Otelcilik ile Diğer Programların Karşılaştırılması. **Anatolia; Turizm Araştırmaları Dergisi**. Yıl:10, Eylül-Aralık:37-44

KOZAK, Meryem A. ve KIZILIRMAK, İsmail (2001). Türkiye’de Meslek Yüksekokulu Turizm Otelcilik Programı Öğrencilerinin Turizm Sektörüne Yönelik Tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre Değişimi: Anadolu, Akdeniz Ve Karedeniz Teknik Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**. 2001/Bahar: 9-16.

KUŞLUVAN, Salih ve KUŞLUVAN Zeynep (2000), Perceptions and Attitudes of Undergraduate Tourism Students Towards Working in the Tourism Industry in Turkey. **Tourism Management**. (21), 251-269.

KÜÇÜKTÖPUZLU, K. Faik (2002). Turizm Eğitimi Veren Yüksekokulların Staj Programlarında Eşgüdümün Sağlanması ve Çözüm Önerileri. **Turizm Eğitimi Konferans-Workshop**. Ankara: Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü: s. 335-342.

KÜLAHÇI, Mehmet (1992). Turizm Sektöründe İşgücünün Mesleki Eğitimi. **Turizm Eğitimi Konferans-Workshop**. 9-11 Aralık Ankara: Turizm Bakanlığı Turizm Eğitim Genel Müdürlüğü: 105-113,

MAINES, Pamela R. (2000). More Than Just A Job. **Techniques**. (April), 75(4),34.

OLALI, Hasan (1984). **Turizm Eğitim Kongresi**. İstanbul: Tebliğ ve Tartışmalarının Basımı.

ÖMERZİ, Aziz ve AYATA, Mehmet Ali (1992), Akdeniz Üniversitesi Antalya Meslek Yüksekokulu Turizm ve Otelcilik Programı Öğrencilerinin Ağırlama

Sektöründe Yaptığı Uygulama ve Stajlar. **Turizm Eğitimi Konferans-Workshop.** 9-11 Aralık, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, Ankara:369-376.

ÖZKAN, Esin (1992). Yüksekokul Düzeyindeki Turizm Eğitim Kurumlarında Öğrenci Staj ve Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. **Turizm Eğitimi Konferans-Workshop.** 9-11 Aralık Ankara: Turizm Bakanlığı Turizm Eğitim Genel Müdürlüğü: s.357-360.

SEZGİN, Orhan Mesut (1992). Turizm Eğitimine Özel sektör Katkısının Sağlanması. **Turizm Eğitimi Konferans-Workshop.** 9-11 Aralık Ankara: Turizm Bakanlığı Turizm Eğitim Genel Müdürlüğü: s. 329-331

SEZGİN, Orhan Mesut (2001). **Genel Turizm ve Turizm Mevzuat.** Ankara: Detay Yayıncılık

TAYMAZ, Haydar (1997). **Hizmetiçi Eğitim.** Ankara: Tokav Tapu ve Kadastro Vakfı Matbaası.

TİMUR, Alp (1992). Türkiye’de Turizm Eğitiminin Yapısı, Uygulanan Politikalar ve Sonuçları. **Turizm Eğitimi Konferansı/Workshop.** 9-11 Aralık Ankara: Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını.

TUYLUOĞLU, Tuğba (2003). **Türkiye’de Turizm Eğitiminin Niteliği.** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler Ve Tanıtım A.B.D., Ankara.

ÜNLÜÖNEN, Kurban (2000). Turizm İşletmeciliği Öğretmenlik Programlarının Öğrenci Beklentileri ve Algılamaları Açısından Değerlendirilmesi. **Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi.** (3), s.218-238

ÜNLÜÖNEN, Kurban (2004). Turizm İşletmeciliği Öğretmenlik Programlarının Öğrenci Beklentileri ve Algılamaları Açısından Karşılaştırılması 1998-1999 ve 2003-

2004 Öğretim Yılları. **Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi.** 7 (1), s.108-130 <http://tgef.gazi.edu.tr/dergi/dergiler/htm> Erişim Tarihi: 25.10.2006

ÜNLÜÖNEN, K. ve BOYLU, Y. (2005/a). Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Beklenti ve Algılamalarındaki Değişimin Karşılaştırılması (2000-2001 ve 2003-2004 Öğretim Yılları). **Milli Eğitim Dergisi.** Ankara, Bahar 2005 Yayını Yıl:133, Sayı. 166, s.159-175 <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/166/index3-boylu.htm> Erişim Tarihi: 01.02.2007

ÜNLÜÖNEN, K. ve BOYLU, Y. (2005/b). Türkiye’de Yükseköğretim Düzeyinde Turizm Eğitimindeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi. <http://www.e-sosder.com/index.php?bolum=Egitim%20Bilimleri>, Erişim Tarihi: 12.02.2007

ÜZÜMCÜ, P. Tülay ve BAYRAKTAR, Süheyla (2004). Türkiye’de Turizm Otel İşletmeciliği Alanında Eğitim Veren Yükseköğretim Kuruluşlarındaki Eğitimcilerin Turizm Mesleki Eğitiminin Etiksel Açından İncelenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması. <http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler>, ErişimTarihi:20.08.2006

VAN, H. ve HUBERT, B. (2000). The International Internship as Part of the Hospitality Management Curriculum: Combining Work Experience With International Expoure. **Hospitality and Tourism Education.** 12 (1), s. 6-9

YAĞCI, Özcan (2001), Türkiye’de Turizm Eğitimi ve İstihdamında Karşılaşılan Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri. **Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi.** 4 (4): 23-39.

YAZICI, Senem (2002). Turizm Eğitim Bilinci ve Uygulama Dersi: Staj. **Turizm Eğitimi Konferansı/ Workshop.** Ankara: Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını.

YILDIRIM, Armağan (2002), Turizm Sektörü-Turizm Eğitim Kurumları işbirliği, Staj Sorunları ve Çözüm Önerileri: Kocaeli Üniversitesi Derbent MYO’lunda Yürütülen Bir Proje. **Turizm Eğitimi Konferansı/ Workshop**. Ankara: Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını: s. 369-384.

EKLER

Ek 1:

Staj Yapacak Öğrencilere Okulda Verilmesi Gereken Bilgiler

Öğrencileri staj yerlerine göndermeden önce okulda yapılacak ön çalışmalar vardır. Gerek stajdan önce yapılacak çalışmaları gerekse staj anında yapılması gereken çalışmaları koordinatör müdür yardımcısı yürütür. Anadolu otelcilik ve turizm meslek liselerinde okuldaki teorik ve uygulamalı eğitimin gereği olarak öğrencilerin beş yıldızlı otellerde staj yapmaları arzulanır. Çünkü bu otellerde öğrencilerin bilgi ve becerini geliştirecek bütün birimler mevcuttur. Öğrencilerin staj süreci başlamadan özellikle Nisan ayı başlarında stajla ilgili gerekli bilgiler verilmelidir. Bu bilgiler şöyle sıralanabilir;

- İşletmedeki meslek eğitiminin öğrencilere sağladığı maddi ve manevi faydalar anlatılmalıdır.
- İşletmedeki meslek eğitimiyle ilgili kanun ve yönetmelikler öğretilmelidir.
- İşletmenin okulun tabii bir uzantısı olduğu öğretilmelidir.
- Kanun ve yönetmelikler anlatılırken viziteye çıkma, rapor ve izin alma vb. konularda bilgi verilmelidir.
- Okulda öğrendiği teorik bilgilerle iş yerinde öğrendiği bilgileri birleştirmesi gerektiği anlatılmalıdır.
- Devam- devamsızlık ve disiplin konularında öğrencilerin uymaları gereken konular açıklanmalıdır.
- Öğrenciler işyerinde mutlaka iş elbisesiyle bulunmaları gerektiği anlatılmalıdır.
- İş yeri şartlarına uymayan, verilen işleri yapmayan ve devamsızlık yapan öğrencilerin başarısız sayılacakları anlatılmalıdır.
- İş kazaları, ilk yardım, iş güvenliği konularında bilgi verilmelidir.
- İşyerinde işlenecek suçlarında aynen okulda işlenmiş gibi kabul edileceği hatta disiplin işleminin daha da ağırlaştırılarak uygulanacağı öğrenciye anlatılmalıdır.

- İşyeri sahip ve yöneticilerinin verimli olmayan öğrenciyi istihdam etmeyeceği izah edilmelidir.
- Zorunlu ve acil haller dışında işyerinin telefonunu kullanamayacağı dışından aranlsa bile uzun süre telefonu meşgul etmeye hakkı olmadığı anlatılmalıdır.
- İşyerinde kendi misafirleri için randevu veremeyecekleri belirtilmelidir.
- Tam anlamadan bir işi yaptığı takdirde misafirin malına veya işletmenin araç ve gereçlerine zarar verebileceği öğretilmelidir.
- İşletmelerde meydana gelen her hangi bir olayı hadise büyümeden olduğu gibi önce koordinatör öğretmenine anlatmaları gerektiği anlatılmalıdır.
- Öğrenci velilerinin işletmeye sık sık giderek bazı isteklerini götürmelerinin iyi bir netice veremeyeceği öğrencilere anlatılmalıdır.
- İşletmenin işlerinin yoğun olduğu zamanlarda fazladan çalışması gerektiği söylendiğinde kabul ederek çalışmasının olumlu sonuçlar verebileceği anlatılmalıdır.
- İşyerindeki personel ve misafirlerle lüzumsuz tartışmalara girilmemesi öğretilmelidir.
- Otellerdeki çalışma ortamının diğer işyerlerinden olan farklılıkları açıklanmalıdır.
- İyi bir kıyafetin iyi bir tavsiye mektubu yerine geçebileceği anlatılmalıdır.
- Nezaket ve görgü kuralları, diyalog kurabilme sanatının temel esasları öğretilmelidir.
- Öğrencinin işyerinde okulu temsil ettiği, yaptığı küçük bir hatanın okulun bütün öğrencilerini de lekeleyebileceği söylenmelidir.

Ek 2:

Koordinatör Öğretmenlerin Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Okul ve işletme arasında köprü görevi gören koordinatör öğretmenlerin staj faaliyetlerinde yeri ve önemi büyüktür. Koordinatör öğretmen hem stajın programa uygun olarak yürütülmesini sağlayacak hem de işletmenin çalışma düzeninin bozulmamasına çalışacaktır. Öğretmenin görevlerini aşağıdaki şekilde sıralanabilir;

- 3308 sayılı kanun, bununla ilgili yönetmelikleri, tüzükleri tam olarak bilmelidir.
- Beceri eğitimi ile ilgili müfredat programlarını okumalıdır.
- İlgili öğretim yılının özellikle beceri eğitimi ile ilgili iş takvimini bilmelidir.
- İşletmelerde yapılacak pratik eğitimin planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi amacıyla okul ve işletme yetkilileri ile yapılacak toplantılara katılmalıdır.
- İşyerleri ile ilgili bilgileri yazdığı bir defter olmalı, bu deftere işletme sahibinin, işyerinin telefon numarası gibi bilgiler yazılmalıdır.
- Sorumlu olduğu öğrencileri ve bunların özelliklerini bilmeli, bunların otobiyografilerini, tanıma fişlerini incelemeli, rehberlik servisi kayıtlarına bakmalıdır.
- Öğrencilerle ilgili isim listeleri, gidilecek işyeri adresleri, yıllık planlar, öğrenci durum çizelgesi, yoklama ve kontrol formlarının içerisinde bulunduğu dosyalar bulundurulmalıdır.
- Öğrenciyi ilk gün bizzat kendisi götürmeli, yönetici ile tanıştırmalıdır.
- Öğrencilerine işyerinde dikkat edeceği hususları anlatmalıdır.
- Okul idaresince öğrencilere ve işyerlerine duyurulacak bilgilerin olup olmadığını zaman zaman sorup iletmelidir.

Ek 3:

Koordinatör Öğretmenler İşyerine Gidince Nelere Dikkat Etmelidir

Koordinatör öğretmenlerin öğrencilerin staj yapacakları işletmeleri belirledikten sonra kendi aralarında kontrol edecekleri işletmeleri paylaşırlar. Koordinatör öğretmenlerin sorumluluğu altındaki öğrencileri belirli periyotlarla denetlemesi gerekir. Ayrıca koordinatör öğretmenlerin aşağıdaki hususlara dikkat etmeleri gerekir.

- Eğitim hizmetlerini mevzuatına göre yapmalı ve bu konuda okul ve işletmelerin yapacağı hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılmalıdır.

- Öğrencilerin işletmede yaptıkları uygulamaların çalışma planına uyup uymadığı kontrol edilmelidir.
- Takdir ve telkinin ölçüsü olması, eğitim bir plan içinde ve bir hedefe yönelik yapılması gerektiği sohbet havası içinde işyeri yetkililerine anlatmalıdır.
- İşyeri yetkilisinin zamanın çok sınırlı olduğunu bilmeli ve ona göre hareket etmelidir.
- Öğretim programlarında, işletmelerdeki uygulamaları sırasında ortaya çıkan eksiklikleri tespit ederek, program geliştirme çalışmalarında değerlendirilmek üzere hazırlayacağı raporu okul idaresine vermelidir.
- Usta öğreticiler ve işyeri yetkilileriyle görüşerek öğrencilerin durumları öğrenilmelidir.
- İşyerinin sosyal imkanlarından öğrencilerinde istifade edebilmeleri için gerekli girişimlerde bulunmalıdır.
- Zaman zaman öğrenci isteklerini veya karşılaştıkları sorunları çözme yoluna gidilmelidir.
- Öğrencilerin devam-devamsızlıkları günü gününe takip edilerek sonuçları işletme ve okul yetkililerine bildirilmelidir.
- İşyerinden şikayetçi olduğunu, bekleneni vermedikleri kesinlikle söylememelidir.
- İşyeri yetkilileriyle herhangi bir konuda tartışmaya girmekten kaçınmalıdır.
- Öğrencilerin dönem içi ve dönem sonu başarılarını usta öğretici ile birlikte tespit ederek sonuçlarını işletme ve okul yetkililerine bildirmelidir.
- Denetimleri sırasında beceri eğitimi için yeterli olmadığını kesin kanaati ile tespit ettiği işyerlerini okul idaresine bir raporla bildirerek, öğrencilerin başka işyerlerine naklinin olmasını sağlamalıdır.

Ek 4:**Beceri Eğitimi Yaptıracak Otel İşletmesinin Görev ve Sorumlulukları**

İşyeri sahip ve sorumluları Türkiye'nin eğitimle kalkınacağı, işyerinde eğitimin en değerli ve en önde gelen yatırım olduğuna inanmalıdırlar. İşletmelerin stajyer öğrencilere karşı yerine getirmesi gereken bir takım sorumlulukları vardır. Kısaca bu hususlar şöyledir.

- 3308 “Çıraklık ve Mesleki Eğitim Yasası” sayılı kanun ve getirdiklerini bilmeli ve bu kanunun gerekliliğine inanmalıdır.
- Öğrencilere kanunun öngördüğü sosyal ve ekonomik hakları vermeli, öğrencileri teşvik için işçilere yaptığı yardımdan onları da yararlandırmalıdır.
- Öğrencilere, stajyer gözüyle bakmamalı, ileride kendi işletmesinde ya da başka bir işletmede değerli bir eleman olacakmış gibi bakmalıdır.
- Öğrencilerin bazı teorik bilgileri almaları için gerekli durumlarda usta öğretici görevlendirmelidir.
- Öğrenciler işyerlerinde işe başlamadan işyeri ve diyalog kuracakları personel tanıtılmalı, işletme ile ilgili bütün bilgiler verilmelidir.
- Öğrenciler işyerlerindeki çeşitli birimlerde dönüşümlü çalıştırılmalıdır.
- Öğrencilerin çalışmalarının notla değerlendirilmesi yapılmalı ve okul müdürlüğü ile işbirliği yapılarak bu notlar zamanında okul müdürlüğüne gönderilmelidir.
- Öğrencilerin iş yerine devam etmediği her gün için mutlaka ücreti kesilmelidir.
- Mazeretsiz devamsızlık yapan ve geç gelmeyi alışkanlık haline getiren öğrenciler hakkında disiplin işlemi yapılmak üzere okul yönetimine bildirilmelidir.
- İşletme departmanında beceri eğitimini yönetecek yetkili ve sorumlu eğitim personelini belirleyip, okul müdürlüğüne bildirir. Okul müdürlüğünün görevlendireceği koordinatör yönetici ve öğretmenler, işletmedeki temaslarını bu görevlerle yaparlar.
- 10. sınıf öğrencileri resepsiyon, servis, kat hizmetleri, mutfak birimlerinde tesisin imkanları oranında rotasyon işlemine göre beceri eğitimine tabi

tutulur. 11. sınıf öğrencileri ise seçtikleri bölümde yer alan uygulama derslerinin programları esas alınarak beceri eğitime tabi tutulur.

- Öğrenciler beceri eğitimi için okul idaresince hazırlanan program dışında bölüm ve mesleği haricinde işlerde çalıştırılmaz.
- Öğrenciye verilen işlerde ve gece- gündüz vardiyalarına uyulmasında öğrencilerin yaşı, fiziki yapısı, kız- erkek oluşu ve ulaşım durumları dikkate alınır.
- Öğrenciler işletmenin barınma, yemek, kıyafet ve imkanlarından ücretsiz yararlandırılır.
- Öğrencilerin beceri eğitimi sırasında ihmal vb. nedenlerle meydana gelecek iş kazaları ile meslek hastalıklarından işveren ve yetkili sorumludur.
- İşyeri yetkilileri tarafından her öğrenci için bir dosya tutularak; öğrencinin disiplin düzen ve beceri nitelikleri ile her türlü olumlu ve olumsuz davranışları bu dosyaya işlenecektir.
- Öğrencinin işyeri ile ilişkisinin kesilmesini gerektiren davranışlar ile ilgili bilgi ve belgeler dönüm sonunda dosya halinde okul yönetimine bildirilecektir.
- Öğrencilerin beceri eğitimleriyle ilgili her türlü uygulama, görüşme ve değerlendirmede öğrenci velileri muhatap alınmayıp, sadece okul müdürlüğü ile sözlü telefon veya yazılı irtibat kurulacaktır .

Ek 5:**Sayın Katılımcı;**

Bu anket formu, **Ortaöğretim Düzeyinde Mesleki Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Sürecine Adaptasyonu** konulu bir **Yüksek Lisans tez çalışması için** veri toplama aracı olarak hazırlanmış olup, belirtilen bu bilimsel amacı dışında kesinlikle kullanılmayacaktır. Bu bakımdan **isim belirtmenize gerek yoktur.**

Ankette yer alan ifadelere ilişkin belirtmiş olduğunuz görüşlerin doğru ya da yanlışlığı kesinlikle sorgulanmayacak olup, anketteki her bir ifadeye ilişkin vereceğiniz en doğru cevap, sizin mevcut durum hakkındaki görüşünüz olacaktır. Vereceğiniz cevapların gerçek durumu yansıtırıcı biçimde ve samimi olması araştırmanın amacına ulaşmasında da önemli ölçüde katkılar sağlayacaktır. Bu bakımdan desteklerinizi esirgemeyeceğinize olan inancım, katkılarınız için şimdiden teşekkür eder çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Prof. Dr. Kurban ÜNLÜÖNEN
G. Ü. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi
Öğretim Üyesi
Gölbaşı/ANKARA

Hatice SARI
G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Turizm İşletmeciliği Eğitimi Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

I. BÖLÜM

- Okulunuzun Adı:

- Eğitim Aldığınız bölümün Adı:

1. Cinsiyetiniz,
☐ Erkek ☐ Kız
2. Sınıfınız,
☐ 9. Sınıf ☐ 10. Sınıf ☐ 11. Sınıf
3. Staj yaptığınız işletme,
☐ Otel ☐ Seyahat Acentesi ☐ Yiyecek-İçecek İşletmesi
4. Staj yaptınız departman,
☐ Ön büro ☐ Servis ☐ Kat Hizmetleri
☐ Mutfak ☐ Seyahat Acentesi ☐ Diğer (belirtiniz)...
5. Staj yaptığınız işletmede uygulanan pansiyon tipi,
☐ Yarım Pansiyon ☐ All Inclusive (Her Şey Dahil Sistem) ☐ Tam Pansiyon
☐ Diğer (belirtiniz)
6. Staj yapacağım işletmeyi,
☐ Kendim seçtim ☐ Koordinatör öğretmenler seçti.
7. Staj sürecinde,
☐ Lojmanda kaldım ☐ Evden gidip geldim ☐ Tanıdıklarda kaldım

II. BÖLÜM

	Burada staj sürecinizle ilgili görüşler vardır. Staj sürecinizi de göz önüne alarak, lütfen, bu görüşlere katılma derecenizi ilgili yere (X) işareti koyarak belirtiniz.	Hiç katılmıyorum (1)	Az katılmıyorum (2)	Orta düzeyde katılmıyorum (3)	Çok katılmıyorum (4)	Tamamen katılmıyorum (5)
8	Staja başlamadan önce okulda, işletmede yapacağım beceri eğitiminin uygulaması ile ilgili gerekli bilgiyi aldım.	()	()	()	()	()
9	İşletmelerde beceri eğitimine başlamadan önce 3308 “Çıraklık ve Mesleki Eğitim Yasası” ile ilgili gerekli bilgiyi aldım.	()	()	()	()	()
10	Staja başladığım zaman adaptasyon (uyum) sorunu yaşadım.	()	()	()	()	()
11	Staj yaptığım işletmede hizmet içi eğitim aldım.	()	()	()	()	()
12	Staj süresinde rotasyonla diğer departmanlarda çalıştım.	()	()	()	()	()
13	Barınma (personel yatakhane, lojman vs.) imkânım vardı.	()	()	()	()	()
14	Personel yatakhane, banyo ve tuvaletlerde tatmin edici şartlar (hijyen vb.) mevcuttu.	()	()	()	()	()
15	İşletmede çalışma saatleri fazlaydı.	()	()	()	()	()
16	Fazla mesai durumlarında gerekli mesai ücretini alıyordum.	()	()	()	()	()
17	Aldığım ücretten memnundum.	()	()	()	()	()
18	Stajyerler, işletmeler açısından ucuz işgücü olarak görülüyor.	()	()	()	()	()
19	İşletmede çalışanlarla iyi iletişim kurabiliyordum.	()	()	()	()	()
20	İşletmede üstlerimden gerekli yardımı aldım.	()	()	()	()	()
21	Görevimle ilgili işlerde önerilerim dikkate alınıyordu.	()	()	()	()	()
22	İşyerinde üstlerimden uyarı ya da eleştiri alıyordum.	()	()	()	()	()
23	Çalışırken karşılaştığım sorunları rahatlıkla üstlerime söyleyebiliyordum	()	()	()	()	()
24	İşle ilgili herhangi bir sorun esnasında rahatlıkla çalışma arkadaşlarımdan yardım isteyebiliyordum.	()	()	()	()	()
25	Yöneticiler tüm çalışanlara adil davranıyordu.	()	()	()	()	()
26	Okulda öğrendiğim teorik bilgileri stajda uygulama şansın oldu ve bilgilerimi pekiştirdim.	()	()	()	()	()
27	Eksik bilgi ve becerilerimi işletmede tamamlama imkânı buldum.	()	()	()	()	()
28	Koordinatör öğretmenim denetimleri düzenli olarak yapıyordu.	()	()	()	()	()
29	Karşılaştığım sorunları koordinatör öğretmenime rahatlıkla iletebiliyordum.	()	()	()	()	()
30	Yaptığım stajla sektörü tanıma olanağım oldu.	()	()	()	()	()
31	Staj sürecinde alanımla ilgili yeni gelişmeleri uygulama düzeyinde görme imkânım oldu.	()	()	()	()	()
32	Staj yabancı dilimi geliştirmeme katkı sağladı.	()	()	()	()	()
33	Yapmış olduğum staj turizm mesleğini sevmemi sağladı.	()	()	()	()	()
34	Yapmış olduğum staj insanlarla olan iletişimimin gelişmesine katkı sağladı.	()	()	()	()	()
35	Staj, kendime olan güven duygusunun gelişmesine katkı sağladı.	()	()	()	()	()
36	Turizm eğitimi almış olmam görevimi yerine getirirken kolaylıklar sağladı.	()	()	()	()	()

37	Aldığım eğitim departmanlardaki işlerin işleyişi hakkında önceden bilgi sahibi olmamı sağladı.	()	()	()	()	()
38	Aldığım eğitim, konuklar – çalışma arkadaşlarım ve yöneticilerimle olan ilişkilerde hitap ve davranışsal açıdan olumlu katkı sağladı.	()	()	()	()	()
39	Aldığım eğitim, sorumluluk almama ve disiplinli çalışmama katkı sağladı.	()	()	()	()	()
40	Her şey dahil sistem nedeniyle okulda öğrendiğim bilgi ve becerileri tam olarak uygulayamadım.	()	()	()	()	()
41	Her şey dahil sistemin ülke turizmi için avantaj olduğunu düşünüyorum.	()	()	()	()	()
42	Okuldan mezun olduktan sonra yine turizm sektöründe çalışmak istiyorum.	()	()	()	()	()